

MASTEROPPGAVE

Emnekode:ST314L

Navn på kandidat: Trine Tellesbø

Kandidatnr: 234

Skole-hjemsamarbeidets betydning for forebygging og håndtering av mobbing i skolen

Dato: 13.05.18

Totalt antall sider: 91

Forord

Det er med blandede følelser jeg nå skriver mine siste ord på masteroppgaven. For 5 år siden kunne jeg ikke forestille meg at jeg skulle skrive en masteroppgave. Jeg gikk rett på masterstudiet etter grunnskolelærerutdanningen, og visste vel egentlig ikke da hvor mye jobb som ventet meg.

Det har vært et langt og krevende arbeid i et helt studieår. Min motivasjon og tålmodighet har blitt satt på prøve flere ganger gjennom arbeidet, men jeg kom i mål til slutt. Jeg må si at jeg er stolt av meg selv når jeg nå sitter med oppgaven i hendene.

Opggaven har gitt meg masse glede, erfaringer og kunnskap. Jeg gleder meg over å se at skolene gjør alt som står i deres makt for å forebygge mobbing. Erfaringer rundt et forskningsarbeid krever ikke bare godt arbeid fra forsker, men også at informanter deler sine erfaringer. Kunnskapen min rundt fenomenet mobbing har vokst, noe som har gjort meg mer klar for læreryrket neste skoleår. Jeg håper oppgaven kan gi flere fremtidige kollegaer kunnskap om skole-hjemsamarbeidets betydning for skolens mulighet til forebygging og håndtering av mobbing.

Når motivasjonen har vært lav har også skrivesperren meldt sin ankomst, og det har virkelig vært harde tak. Tankene om at jeg ikke skulle klare dette, har satt sine spor i meg. Derfor vil jeg takke venner, familie og medstudenter for støttende ord, og ikke minst min veileder, som har holdt ut med alle min motivasjonssvingninger og x antall spørsmål. Tusen takk Ann Karin for god veiledning på oppgavens problemstilling, innhold og utførelse.

Samtidig må jeg også takke skolene med informantene som stilte opp. Dette setter jeg utrolig stor pris på, da det var vanskelig å finne informanter som ville stille til intervju.

Til siste må jeg virkelig rette en ekstra takk til familien som hele veien har hatt tro på at jeg skulle klare det, når jeg selv, hele veien har hatt øyeblikk der jeg ikke har hatt troen. Tør ikke å tenke på hvordan det hadde gått uten deres støttende ord og oppmuntring. Må også takke hunden min Milo som har sørget for lufteturer i skriveperiodene.

Betna, mai 2018

Trine Tellesbø

Sammendrag

Hensikten med masteroppgaven ”Skole-hjemsamarbeidets betydning for forebygging og håndtering av mobbing i skolen”, er å utvikle kunnskap om hvordan skole-hjemsamarbeid kan styrke skolens arbeid mot mobbing gjennom forebygging og håndtering. Problemstillingen lyder som følger: “Hvordan kan skole-hjemsamarbeid styrke skolens arbeid med å forebygge og håndtere mobbing?”

Gjennom fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming har jeg undersøkt lærere og rektors erfaringer og meninger knyttet til temaet mobbing og skole-hjemsamarbeid. Ved bruk av kvalitative intervjuer har jeg intervjuet seks lærere og rektorer på to ulike skoler vinteren 2018. Etter intervjuene har jeg bearbeidet empirien gjennom analyse og tolkning av funnene. Drøftingen som er en del av tolkningen ble gjort ved å sammenligne funnene med teori innenfor temaet og se på likheter og ulikheter.

Jeg har i mitt forskningsarbeid vist at samarbeidet med hjemmet står sterkt i skolen, men at det også kan være utfordrende. Det bygger på gjensidig kommunikasjon, lik forståelse for begrepet mobbing og forebygging og håndtering av mobbing både hjemme og på skolen. Det kan gi like forventinger til ungdommens oppførsel ovenfor medelever hjemme og på skolen.

Funnene i denne masteroppgaven kan være nyttig kunnskap for ansatte i skolen, som vil videreutvikle sin kunnskap rundt temaet mobbing. Og ikke minst forstå hvor viktig det er å invitere foreldre og foresatte inn i arbeidet mot mobbing. Jeg har fått mer kunnskap og føler meg bedre rustet til å gå ut i skolen og ta del i arbeidet mot mobbing.

Nøkkelord: mobbing, indirekte og direkte, Elevundersøkelsen 2017, skole-hjemsamarbeid, forebygging, håndtering, kommunikasjon, trygt læringsmiljø, fenomenologisk-hermeneutisk forskning og kvalitativ metode.

Innholdsfortegnelse

FORORD	I
SAMMENDRAG	II
1.0 INNLEDNING	1
1.1 TEMA OG BAKGRUNN	2
1.2 PROBLEMSTILLING OG FORSKNINGSSPØRSMÅL	3
1.3 BEGREPSAVKLARING	4
1.4 OPPGAVENS STRUKTUR	5
2.0 TEORIGRUNNLAG	6
2.1 HISTORISK TILBAKEBLIKK.....	6
2.2 HVA ER MOBBING?	7
2.2.1 <i>Krenkelser</i>	9
2.2.2 <i>Erting eller mobbing</i>	9
2.3 DIREKTE OG INDIREKTE MOBBING.....	10
2.4 ELEVUNDERSØKELSEN 2017- FOREKOMSTEN AV MOBBING.....	11
2.4.1 <i>Mobbing på ungdomsskolen</i>	12
2.5 SKOLE-HJEMSAMARBEID	12
2.5.1 <i>Oppdragelse</i>	15
2.5.2 <i>Kommunikasjon</i>	15
2.6 SAMARBEID OG MOBBING	16
2.7 UTFORDRINGER KNYTTET TIL SAMARBEID	17
2.8 FOREBYGGING AV MOBBING	18
2.8.1 <i>Foreldremøter</i>	21
2.8.2 <i>Inspeksjon</i>	21
2.8.3 <i>Forebygging i klasserommet</i>	22
2.9 HÅNTERING AV MOBBING	24
3.0 METODE	25
3.1 VITENSKAPELIG STÅSTED.....	25
3.1.1 <i>Fenomenologisk- hermeneutisk tilnærming</i>	26
3.1.2 <i>Induktiv eller deduktiv tilnærming</i>	28
3.2 FORSKNINGSDSIGN.....	29
3.2.1 <i>Kvalitativ metode</i>	29

3.2.2	<i>Utvalg</i>	30
3.2.3	<i>Kvalitativ intervju</i>	32
3.2.4	<i>Bearbeiding og analyse av empiri</i>	36
3.2.5	<i>Validitet, reliabilitet, og etiske betraktninger</i>	36
4.0	PRESENTASJON AV EMPIRI	39
4.1	FORSTÅElsen AV BEGREPET MOBBING OG ULIKE TYPER MOBBING	39
4.1.1	<i>Handlingsplan mot mobbing</i>	40
4.2	OPPLEVELSEN AV TRYGGHET PÅ SKOLEN	41
4.3	NULLTOLERANSEN	42
4.4	RELASJONER PÅ SKOLEN	43
4.5	LÆRERE OG REKTORERS ERFARINGER MED MOBBESAKER	43
4.6	FØRSTE MØTE MED FORELDRENE	44
4.7	SKOLE-HJEMSAMARBEID	44
4.7.1	<i>Utfordringer</i>	46
4.8	FORELDRE OG SKOLE SOM ET TEAM	47
4.8.1	<i>Forventes av foreldrene fra skolens side</i>	48
4.9	FOREBYGGINGEN I SKOLEN	49
4.9.1	<i>Informering om forebygging</i>	51
4.9.2	<i>Foreldrene som en ressurs</i>	51
4.10	DE VIKTIGSTE TILTAKENE MOT MOBBING.....	52
4.10.1	<i>Forbedringspotensialet</i>	52
5.0	DRØFTING	53
5.1	BEGREPET MOBBING	53
5.2	GODT SAMARBEID MED HJEMMET	56
5.3	ERFARINGER MED FOREBYGGING OG HÅNTERING AV MOBBING	61
6.0	OPPSUMMERENDE BETRAKTNINGER	66
7.0	LITTERATURLISTE	68
	VEDLEGG	74

1.0 Innledning

Mobbing er i dag et kjent begrep for de fleste av oss, men det viser at betydningen som tillegges det varierer. For å utvikle grundigere forståelse for hvordan fenomenet mobbing kan forebygges, har jeg i min masterstudie valgt å undersøke hvordan lærere og rektorer på ungdomsskolen samarbeider med hjemmet for å forebygge og håndtere mobbing. Jeg ønsker å se nærmere på om samarbeidet med hjemmet har betydning for skolens arbeid mot mobbing, og hvilke utfordringer det eventuelt kan gi. Det er skolens erfaringer med skole-hjemsamarbeid som kommer frem i denne oppgaven. Disse erfaringene skal kunne gi kunnskap rundt det å forebygge og håndtere mobbing i samarbeid med hjemmet, og belyse om arbeidet mot mobbing blir enklere ved et samarbeid.

Hvert år blir resultatene fra Elevundersøkelsen gjennomført av Utdanningsdirektoratet offentliggjort, der elevene ytrer sine meninger om læring og trivsel på skolen. Sentrale temaer i undersøkelsen er blant annet trivsel, trygt miljø, støtte fra lærer og skole-hjemsamarbeid (Utdanningsdirektoratet, 2017a). Begrepet mobbing blir ikke nevnt som et eget tema i Elevundersøkelsen, men det kommer under blant annet trivsel, og er et begrep som får mye oppmerksomhet, spesielt rundt publiseringen av resultatene fra undersøkelsen. Mediene har en viktig rolle i formidlingen av resultatene, samtidig som personlige historier fra mennesker som har opplevd mobbing daglig er å finne i ulike medier. Da resultatene fra Elevundersøkelsen fra høsten 2017 kom i januar i år, kom det frem at mobbing hadde økt fra 2016. Det går frem at 6,6 prosent blir mobbet to til tre ganger i måneden eller oftere (Utdanningsdirektoratet, 2018a). Dette er oppsiktsvekkende og må bli tatt på alvor gjennom ulike tiltak og forebyggende arbeid. Ifølge Høiby (2002, s.91) har forebyggingen av mobbing kommet lengre i Norge og Sverige, enn i Danmark, da mobbing i en årrekke er blitt satt på dagordenen av skolemyndigheter og politikere.

Mobbing foregår på ulike arenaer og i ulikt omfang. Det kan derfor være vanskelig å se det som skjer på skolen, i fritiden og spesielt krenkende kommentarer i sosiale medier. Skolen er en arena der barn og ungdom skal føle på trygghet, gjennom å bli sett og akseptert for den de er. For å presisere elevens krav til trygghet, er det naturlig å vise til opplæringsloven §9a:” Alle elevar i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring” (Opplæringslova, 1998, 9a). Opplæringsloven ivaretar elevens rett til trygghet gjennom et godt fysisk og psykososialt miljø. Etter siste Elevundersøkelse gjennomført i norske skoler, blir det store spørsmålet hva vi skal gjøre for

at enda flere barn og ungdom skal kunne føle seg trygge på skolen. I arbeidet med forebygging, har voksne som omgås ungdommen en viktig rolle ved å påvirke de gjennom det vi gjør og sier, men påvirkningsmuligheten kan ofte bli undervurdert. Ved at de voksne ser på det å være snill og inkluderende som en selvfølge, men det er ikke medfødt (Oudmayer, 2014, s.226). Dan Olweus, en anerkjent professor som har gjort omfattende forskning knyttet til forebygging av mobbing i skolen helt tilbake i 1983, påpeker at de voksne er en faktor som påvirker forekomsten av mobbing. Deres vilje og engasjement i elevens skolehverdag har en avgjørende effekt (Olweus, 1992, s. 99). I denne oppgaven er fokuset på at de voksne som skal ha ansvaret for mobbearbeidet lærere, foreldre og foresatte. Det arbeidet de gjør sammen kan være et diskusjonstema når mobbing skal håndteres. I et overordnet perspektiv er det foreldrene og de foresatte som kjenner sin unge best (Myklebust, 2015, s.89). Begrepet mobbing og skole kan for mange forstås som sammenhengende. Ut fra det vil mange si at det er de voksne på skolen som har ansvaret for både forebyggingen og håndteringen av mobbing. Det vi vet fra tidligere forskning er at foreldre og de foresatte i liten grad snakket med barna/ungdommen sine om mobbing. Er dette noe skolen kan bidra til at skjer mer, ved å informere foreldrene/de foresatte bedre om hvilken betydning forebyggingen av mobbing har på forekomsten av mobbing (Olweus, 1992, s. 27)? I denne sammenheng er det viktig å presisere den nye mobbeloven som kom 1.august 2017, og som ivaretar nulltoleransen og arbeidet mot mobbing, §9 A-3 lyder følgende:” Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering. Skolen skal arbeide kontinuerleg og systematisk for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av kapitlet blir oppfylt. Rektor har ansvaret for at dette blir gjort” (Opplæringsloven, 1998).

1.1 Tema og bakgrunn

Temaet i oppgaven er mobbing, og fokuset rettes, som jeg allerede har vært inne på, mot undersøkelsen av hvordan skole-hjemsamarbeid kan bidra til å støtte skolens ansatte i arbeidet med å forebygge og håndtere mobbing som skjer i løpet av skoletiden.

Da jeg gikk på skolen kan jeg ikke huske at fokuset på mobbing var så stort som det er i dag. Det var først da jeg startet på grunnskolelærerutdanningen jeg ble bevisst på hvor viktig det er å forebygge og håndtere mobbing, da konsekvensene av å bli mobbet er store. I god tid før jeg startet på masteroppgaven var jeg bestemt på at jeg ville skrive om mobbing, men usikker på hvilket perspektiv jeg ville forske det ut fra. Siden jeg snart skal ut som lærer i grunnskolen vil det være viktig å tilegne seg kunnskap om dette temaet. Alle barn og ungdom skal føle seg

trygge og ivaretatt på skolen, og utbredelsen av mobbing i samfunnet i dag har gjort at jeg ser enda klarere hvor viktig det er å finne ut mer om hvordan fenomenet kan forebygges og forhindres. Det er spesielt en mobbesak som kom frem i media i 2014 som har gjort inntrykk på meg. 2014 var året jeg ble kjent med historien om Odin som hadde tatt sitt eget liv på grunn av mobbing han hadde opplevd over lengre tid. Moren hans hadde vært i kontakt med skolene Odin gikk på flere ganger, men ingen tiltak ble iverksatt for å stanse mobbingen. Den vanskelige situasjonen førte til at Odin til slutt valgte å ta sitt eget liv. Det siste han sa utrykte hans fortvilelse ovenfor situasjonen: “Det hjelper ikke å si ifra, de gjør ikke noe uansett” (Odin sitert i VG av Mikkelsen & Åsebø, 2014). Det SKAL hjelpe å si fra til de voksne, og skolen i samarbeid med hjemmet, skal kunne gjøre skolehverdagen til elever som Odin tryggere ved å få stoppet mobbingen. Sett i sin helhet er min bakgrunn for oppgaven kommet ut fra Odin-saken og vilje til å tilegne meg mer kunnskap rundt det å arbeide mot mobbing med støtte i skole-hjem samarbeid. Samtidig ser jeg at i den i Norges offentlige utredning 2015:2 Å høre til (s.354), gjennomført av Djupedalsutvalget kommer det frem at det finnes lite forskning på skole-hjem samarbeid i møte med arbeidet mot mobbing. Det blir fremhevet at det må prioriteres mer forskning innenfor feltet.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Ut fra mitt valg av tema og bakgrunnen for temaet lyder min problemstilling som følger:

“Hvordan kan skole-hjem samarbeid styrke skolens arbeid med å forebygge og håndtere mobbing?”

I problemstillingen har jeg gjort en del avgrensninger i forhold til omfanget av oppgaven. Det blir tatt utgangspunkt i mobbingen som skjer på skolen, nærmere bestemt på ungdomsskolen. Med skolens arbeid med å forebygge og håndtere mobbing dreier det seg om rektorer og læreres arbeid. Jeg vil presisere at problemstillingen gjennom hele forskningsarbeidet har vært i endring. Videre har jeg utarbeidet forskningsspørsmål som er ment til å lede til informasjonen som kan belyse den overordnede problemstillingen.

Forskningsspørsmål:

- Hva legger skolen/lærerne i begrepet mobbing?
- Hva mener lærerne må ligge til rette for et godt samarbeid med hjemmet?

- Hvilke erfaringer har lærerne med å forebygge og håndtere mobbing?

I forskningsspørsmålene belyses det hva som legges i begrepet mobbing, da dette innledningsvis ble poengtert at har ulike betydninger. Her vil jeg se nærmere på hva lærer og rektor legger i begrepet. Videre presiseres det at masterstudien min tar utgangspunkt i samarbeid med hjemmet sett fra skolens side ved å fokusere på hva lærerne legger i samarbeidet. Det siste forskningsspørsmålet belyser at erfaringene til lærerne er vesentlig i arbeidet mot mobbing.

1.3 Begrepsavklaring

Ettersom mobbing er et begrep som tillegges ulike betydninger og meningsinnhold, vil jeg i det følgende delkapitlet klargjøre min forståelse og bruk av begrepet mobbing. Jeg vil også presisere hva jeg legger i begrepet skole-hjemsamarbeid, før jeg avslutningsvis redegjør kort for hva forebygging og håndtering av mobbing betyr. Skole blir i oppgaven brukt som begrep som viser til lærerne og ledelsen med rektor i føringen. Og siden det er snakk om elever på ungdomsskolen bruker jeg begrepet ungdom.

Olweus (1992, s.17) og Roland (2014, s.25) har utformet hver sin definisjon på *mobbing*, men peker på like faktorer som er tilstede ved mobbing. Ifølge dem dreier mobbing seg om negative handlinger som skjer gjentatte ganger over en lengre tid av en eller flere personer. Roland (2014, s.17) legger også vekt på at det er et ulikt maktforhold mellom mobber og mobbeoffer. Ifølge blant andre Moen (2014, s.18) anvendes det flere former for mobbing. I skolen ser man blant annet utestenging, kalle andre stygge ting, slag og spark og baksnakking (Wendelborg, 2017, s.3). Videre i teksten bruker jeg begrepet mobbing omtalt som mobbing som skjer på skolen, hvis ikke annet er presisert.

Skole-hjemsamarbeid er et av områdene jeg anser som en av de viktigste tiltakene for at barn og ungdom skal trives på skolen, men at samarbeidet til tider kan være vanskelig. Dette fremhever også Drugli og Nordahl (2016) som trekker frem betydningen skole-hjemsamarbeid har for elevens læringsutbytte, mindre atferdsproblemer og fravær, og ikke minst trivsel og gode relasjoner til både medelever og lærere. En god kontakt mellom skolen og hjemmet vil føre til åpen kommunikasjon mellom partene (de foresatte og skolen) og det ivaretar tryggheten for eleven både hjemme og på skolen. Forholdet mellom skole og hjem skal bygge på gjensidighet ved relasjonene og respekten for hverandres rolle (Drugli & Nordahl, 2016). Hjemmet blir ikke bare forstått som foreldre i denne oppgaven, men også de foresatte, da det i noen tilfeller ikke er foreldre som har ansvaret for oppdragelsen og

rettighetene på ungdommens vegne (Fossbråten & Paulsen, 2017). Uansett er det begrepet foreldre som blir brukt videre i oppgaven, da det kommer frem i tidligere forskning og teori at dette begrepet brukes mest, samtidig brukte jeg begrepet foreldre i intervjuene av lærerne og rektor. I samarbeidet med skolen for å forebygge og håndtere mobbing blir foreldrene og de foresatte sett på å ha den samme rollen i samarbeidet i denne oppgaven.

På en skole har alle et ansvar for at mobbing ikke skjer, gjennom blant annet ulike forebyggende tiltak. *Forebygging* handler om å legge til rette for at mobbing ikke skal finne sted, ved å utføre tiltak som gjør det vanskelig for elevene å utføre mobbing rettet mot medelever. I forebyggingsarbeidet er det viktig at skolen har utarbeidet en handlingsplan mot mobbing, der alle som er på skoleområdet er enige om innholdet. Dette påpekes også av Roland (2014, s.100) gjennom å sette tiltakene i system og de blir med det sittende i organisasjonen. Videre kan det arbeides med relasjoner mellom lærer-elev, elev-elev og lærer-foreldre, som igjen gjør det lettere å føre en dialog rundt hva som bør gjøres for at antall mobbere skal bli færre (Høiby, 2002, s.91). Forebygging kan være så mangt, og noen av forebyggingsområdene er nevnt ovenfor. Videre kan det være hensiktsmessig å arbeide med blant annet læringsmiljøet, foreldresamarbeidet og være en tydelig og synlig voksen (Utdanningsdirektoratet, 2011). Jeg forstår forebygging som det som gjøres før det oppstår mobbing, mens tiltak er det som blir iverksatt for å stoppe mobbingen når den har oppstått.

Innledningsvis ble plikten skolen har til å gripe inn når det oppstår mobbing presisert i opplæringsloven. *Håndtering* av mobbing eller intervensjonen som Moen (2014, s.80) bruker betyr at når mobbing har blitt oppdaget skal ikke mobbeofferet utsettes for en eneste krenkelse av noe slag. Det forventes ikke at mobberen skal si unnskyld, det er ikke det som oppsummerer en god håndtering av mobbing. Det må iverksettes tiltak som gjør at mobbeofferet får et trygt og godt fysisk og psykososialt miljø (Moen, 2014, s.80). Skolen må håndtere saken og løse den raskt slik at mobbeofferet får det trygt igjen fort. Skolen kan blant annet arbeide ut fra en plan som går ut på: undersøkelser for å skaffe informasjon om saken, samtaler med mobbeoffer, samtale med foreldrene/foresatte, samtale med mobber, mobberens foreldre/foresatte, mulig enkeltvedtak, dokumentere, sette inn tiltak og oppfølging til eleven som blir mobbet har det trygt igjen (Utdanningsdirektoratet, 2011a).

1.4 Oppgavens struktur

Denne oppgaven er bygd opp etter strukturen i forskningsarbeidet. Ovenfor ble temaet, bakgrunn og problemstilling presentert. I det påfølgende kapitlet blir teorigrunnlaget til

oppgaven presentert ut fra sentrale begreper og grunnlaget for å forstå mobbingen i skolen og hvor sentralt skole-hjemsamarbeid er for skolen sitt arbeid mot mobbing. I kapittel 3 blir mitt vitenskapelige ståsted og metodetilnærmingen i oppgaven beskrevet, samt begrunnelser for utvalg og hvorfor jeg har valgt de informantene jeg har, kapittel 4 presenteres empirien som er innsamlet fra informantene i forskningsarbeidet. Videre i kapittel 5 blir den innsamlede empirien diskutert med teori fra kapittel 2. Det er her trådene samles og resultatet av forskningsarbeidet blir belyst. Kapittel 6 presenterer oppsummerende betraktninger. Er problemstilling besvart og hvilken betydning har dette forskningsarbeidet for videre arbeid innenfor feltet?

2.0 Teorigrunnlag

I teorikapitlet blir teorien som av stor betydning er viktig for å belyse temaene som kommer frem i forskningsarbeidet presentert. Samtidig har jeg brukt teorien til å utforme en interessant og relevant problemstilling og forskningsspørsmål. Begreper som er relevant for temaet mobbing og skole-hjemsamarbeid blir diskutert. Sentrale momenter som kom frem i forbindelse med Elevundersøkelsen 2017 blir også presentert. Videre blir fokuset på arbeidet skolen må gjøre i kampen mot mobbing, og hvilken plass skole-hjemsamarbeid kan ha i dette arbeidet.

2.1 Historisk tilbakeblikk

Mobbing ble omtalt som et fenomen langt tilbake i tiden. Først på 1970-tallet begynte folk å samle informasjon rundt fenomenet, spesielt i Skandinavia. På 1980-tallet ble også andre land oppmerksomme på fenomenet, deriblant England, USA, Japan og Australia (Olweus, 1992, s.13). Temaet mobbing ble fremtredende da skolelegen Peter –Paul Heinemann i 1969 skrev en artikkel om følelser som mange har opplevd, men som ikke har fått et beskrivende navn tidligere, altså mobbing (Roland, 2014, s.17). Det forstås som at mobbing har funnet sted på skolene i lengre tid, men at følelsene og det mobbeofferet har vært utsatt for ikke har hatt et begrep som setter navn på opplevelsene. Heinemann skildrer mobbing der en større gruppe har gode samtaler og lek, deretter dukker det opp noen som forstyrrer samtalen og leken. Det oppstår da frustrasjon i gruppen, og gruppen tar mobbeofferet i noen minutter og deretter går tilbake til sin gruppe og fortsetter samtalen (Roland, 2014, s.17). Dan Olweus gjennomførte en undersøkelse av aggresjonen blant gutter i Stockholm på samme tidspunkt som Heinemann gav ut artikkelen sin. Olweus legger vekt på individets rolle og betydningen for overgrepene (mobbing), da det er aggresjonen som bygger seg opp hos individet som fører til mobbing (Roland, 2014, s.17). Etter Heimenmanns tid har ikke hans teori om at det er frustrasjon i en

gruppe som er grunnen til at mobbing skjer stått sterkt. Det er Olweus individstilmærning som har dominert gjennom kjennetegn ved mobbeoffer og mobber (Roland, 2014, s.18).

2.2 Hva er mobbing?

Innledningsvis ble det påpekt at innholdet i begrepet mobbing blir definert ulikt. Moen (2014, s.15) viser til forskning gjennomført av Rigby (2008) ved å påpeke at skoler som klarer å stoppe mobbing kjennetegnes ved at de ansatte ved skolen vet hva mobbing er. Derfor er det nødvendig å bli kjent med hvordan mobbing defineres. Olweus (1992) definerer mobbing slik:” En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer” (s.17). På 2000-tallet har også Roland (2014) utpekt seg som en kjent forsker på mobbing og han har også sin definisjon:” Mobbing er fysiske eller sosiale negative handlinger, som utføres gjentatte ganger over tid av en person eller flere sammen, og som rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjon” (s.25). I disse to definisjonene gjenspeiler det seg en del like faktorer som blir definert som å må være tilstede for å kunne kalle det mobbing. Spesielt negative handlinger blir fremhevet. Negative handlinger forstås som når noen har en hensikt med å påføre en annen person ubehag eller skade (Olweus, 1992, s.17). Videre blir det påpekt at disse negative handlingene må skje gjentatte ganger over tid for å kunne kalle det mobbing. Roland (2014, s.25) viser til at det skal være ubalanse i maktforholdet mellom mobber og offer. Olweus (2010, s.58) påpeker at det er et asymmetrisk maktforhold. Det finnes mange ulike definisjoner på mobbing rundt om i verden, men det presiseres at i alle definisjonene er det tre hovedelementer som gjenspeiler seg. Og disse er at det er negative handlinger av en eller flere, det skjer over tid og ujevnt maktforhold (Moen, 2014, s.16). Man kan ikke se på mobbing som en konflikt, da det er ujevnt maktforhold. Mobbing kan oppstå hvis en konflikt ikke blir løst. Begrepet vold blir brukt i sammenheng med mobbing, da det er med på å vise alvoret i å bli utsatt for mobbing (Moen, 2014, s.20). Ut fra redegjørelsen for kjente definisjoner på mobbing fra Olweus (1992) og Roland (2014) kommer jeg til å forholde meg til Roland (2014) sin definisjon, men det skal påpekes at de er veldig like. Grunnen til det er at Roland (2014) definerer mobbing ved å si at det er fysiske eller sosiale negative handlinger. Ved at mobbingen kan være både fysiske og sosiale negative handlinger viser at fenomenet mobbing kan skje i mange ulike situasjoner.

Det uttales ofte at den som blir mobbet har en grunn for å bli mobbet, for eksempel at mobbeofferet er tykk eller for tynn eller har rødt hår og kviser til og med en atferd som ingen rundt liker, for å nevne noen eksempler. Dette har blitt motbevist av forskning og erfaringer

da mobbing rammer tilfeldige. Fellestrekkene til mobbeofrene er sårbarhet gjennom at det er forsiktede og følsomme, samt stille og usikre (Oudmayer, 2014, s.24; Høiby, 2002, s.29). Ved å være sårbare viser de også redsel og kan da ofte ta til tårene, gjemme seg eller blir virkelig opprørt over krenkelsene de blir utsatt for (Oudmayer, 2014, s.24). Olweus (1992, s.34) viser også til at mobbeofrene er usikre og engstelige og at reaksjonen av mobbingen er tårer. Oudmayer (2014, s.24) fremhever at reaksjonen til mobbeofrene er akkurat den reaksjonen en mobber er ute etter ved at de viser avmakt, og mobberen får makt. Med andre ord kan man si at mobbing er utnyttelse av sårbarhet (Moen, 2014, s.21). Mobberen kan ha et behov for å dominere andre gjennom aggresjon og vold også (Høiby, 2002, s.29). Når man snakker om aggresjon skilles det mellom to typer aggresjon. Den ene typen aggresjon handler om å utøve aggresjon for å oppnå makt eller tilhørighet ved å skade andre og kalles proaktiv aggresjon (Moen, 2014, s.22). Tidligere ble det presisert at mobbing handler om at mobberen tilegner seg makt, derfor kan man forstå at den proaktive aggresjonen ofte ligger bak mobbingen. Den reaktiv aggresjon som er den andre typen blir utløst ved at mobberen opplever frustrasjon. Det fører til sinne og gjør aggresjonen lett å oppdage for de voksne, men en mobber viser ikke bare aggresjon til sine medelever, også voksne som foreldre og lærere (Roland, 2014, s.56; Olweus, 1992, s.36). Videre hevder Roland (2014, s.59) at sinne ikke er drivkraften til mobbingen når ungene blir eldre. Sinne som i reaktiv aggresjon er mer vanlig når ungene er mindre.

Man kan si at mobberen og mobbeofferet er tilstede for at det oppstår mobbing, men for å forstå helheten i fenomenet mobbing kan man ikke glemme tilskuerne. Det er de som står og ser på at en mobber utfører mobbing på et offer. Myklebust (2015, s.17-18) skiller mellom tilskuerne som vet om mobbingen og medløperne som er med på å legge til rette for mobbingen gjennom blant annet å spre rykter om mobbeofferet, og oppfordre til å ikke være venn med offeret. Medløperne tar ikke initiativet til mobbingen, men følger på mobberen. Og grunnen til at medløperne ikke sier i fra til voksne at noen blir mobbet er frykten for å bli mobbet selv, det samme gjelder tilskuerne som står og ser på mobbingen (Høiby, 2002, s.31). Moen (2014, s.23) viser til at mobbingen skjer der det er tilskuere. Mobberen velger steder og tidspunkt etter hvor tilskuerne er for å oppnå en gevinst ovenfor sine kamerater. Dette kan forstås som at ved å mobbe noen offentlig med tilskuere gjør at mobberen opparbeider seg makt ovenfor tilskuerne, også ved å vise hvem som har makt over et offer. Maktforholdene blir enda tydeligere. Oppsummert kan man si at intensjonen til elever som mobber andre er å oppleve makt og tilhørighet over medelever (Utdanningsdirektoratet, 2011).

2.2.1 Krenkelser

Negative handlinger kan forstås som krenkelser, ved at når krenkelse skjer over tid gjentatte ganger og ingen voksne stanser det blir definisjonen på krenkelsene mobbing (Alberti-Espenes, 2012, s.54). For å kunne utvikle dypere forståelse av begrepet mobbing må man undersøke hva som kan ligge i begrepet krenkelse, ettersom mobbing består av enkeltkrenkelser i rekkefølge. Dette forstås ut fra at mobbingen må stoppes ved å avdekke og håndtere enkeltkrenkelsene før de utarter seg til å bli flere og mobbingen blir en realitet (God Skole, u.å.a; Moen, 2014, s.18). Videre beskriver Alberti-Espenes (2012, s.51) fenomenet å bli krenket som å oppleve ubehag og ydmykelse av andre og deres sosiale systemer. Grensene til den som blir krenket blir overtråkket når ikke vedkommende ønsker det, og det fører til at eleven blir usikker, utrygg og sårbar. Ved å gripe inn i enkelte krenkelser som eleven opplever og som gjør eleven utrygg på skolen har skolen en konkret krenkelse og ta tak i og ordne opp i (God Skole, u.å.a). For at den ene krenkelsen skal bli fanget opp må det gjøres ulike tiltak på skolen. Disse vil jeg komme tilbake til og utdype nærmere senere i oppgaven. For i Opplæringsloven §9a kommer det frem at krenkende atferd og handlinger er mobbing, diskriminering, vold og rasisme (Alberti-Espenes, 2012, s.52-53). Når det er brudd på opplæringsloven §9a om et trygt og godt fysisk og psykososialt miljø må skolen gripe inn for å gjøre læringsmiljøet for elevene som opplever krenkende atferd trygt og godt igjen.

2.2.2 Erting eller mobbing

Ovenfor ble definisjoner på mobbing presentert, for å kunne si noe om erting og mobbing i sammenheng, anser jeg det vesentlig å se nærmere på hva som kjennetegner erting. Høiby (2002) viser til oversettelse fra Nudansk ordbog:” Erting er: bevisst å lage moro med eller plage noen fordi man selv synes det er morsomt” (s.14). Ut fra denne definisjonen ser Høiby (2002, s.15) på erting som ikke noe vedvarende og like ondskapsfullt som mobbing, men plagsomt for den som blir utsatt for det. Forskning ved University of Alabama viser til at erting er bra for barns sosiale utvikling, da noe av ertingen kan være som en lek der begge er delaktige med. De lærer å håndtere konflikter og utfordringer, forhold til mobbing som oppleves mer aggressivt med hensikt om å såre (Foss, 2009). Det finnes en gråsoner mellom mobbing og erting, derfor kan det være vanskelig å vite hvordan man skal gripe inn når man ser erting. Det er opp til den som opplever ertingen å avgjøre det, ut fra hvor plagsomt det er, for erting kan være i kjærlig tone. De som ertes kan unnskyldes seg ved å si at det var bare for moro skyld, men hvordan opplevde den som ble ertet det? Som voksne må man vise at det er greit å si i fra når man opplever plagsom erting (Høiby, 2002, s.15). Ut fra dette kan man

forstå erting når det er enkelttilfeller med plaging, mens mobbing er når det skjer flere ganger over tid. Høiby (2002, s.15) viser til erfaringer ved å ha sett som lærer at plagsom erting kan føre til mobbing hos elevene. Moen (2014, s. 136-137) understreker også at erting og mobbing ikke er det samme, men at håning kan sammenlignes med mobbing. Når noen håner er det ment for å skade noen, og det er et ulikt maktforhold mellom håneren og offeret. Det fører til at håneren forsetter når offeret reagerer på håningen. Å skille håningen fra ertingen kan være vanskelig. Det kan være vanskelig å skille håning fra erting. Man kan se på det som at det finnes i gråsonen mellom erting og mobbing, men mer likt mobbing, og skal ikke finne sted læringsmiljøet til elevene (Moen, 2014, s.136-137).

2.3 Direkte og indirekte mobbing

Fenomenet mobbing kan og er inndelt i flere former. Jeg har valgt å skille mellom direkte og indirekte mobbing. Disse begrepene blir brukt i elevundersøkelsene og av Oudmayer (2014), Olweus (1992) og Moen (2014). Direkte mobbing blir presisert til å omfatte erting, håning, fysisk vold som slag og spark, skjellsord og trusler. I den indirekte mobbingen går det mer på det som foregår bak mobbeofferets rygg, som baksnakking, utfrysning/utestenging/ekskludering, spøk, falskt vennskap og ryktespredning (Oudmayer, 2014, s.17; Moen, 2014, s.18). Utestenging eller utfrysning kan forstås som å bli holdt utenfor gjennom ignorering, ikke regnes med, avisende kroppsspråk og prat som stilner når eleven som skal utestenges kommer (Unicef, u.å.). Elever som opplever indirekte mobbing opplever sosial isolering ved å ikke få være med i gruppen og vansker med å få venner på skolen (Olweus, 1992, s.18). Oudmayer (2014, s.17) kategoriserer også digital mobbing under indirekte mobbing, samt at den indirekte mobbing kan kalles skjult mobbing. Denne formen for mobbing skjer i det sosiale samspillet som utarter seg blant mennesker, både barn/ungdom og voksne (Oudmayer, 2014, s.18). Ofte når man viser til den skjulte mobbingen (indirekte mobbing) er det jentene det refereres til, men Myklebust (2015, s.19) påpeker at også gutter har begynt å mobbe mer skjult og ikke like mye direkte som før.

De som utsettes for mobbing opplever å bli utsatt for flere typer mobbing samtidig (Moen, 2014, s.18). Det blir forklart ved at det er flytende mellom direkte og indirekte mobbing, og at en som blir utsatt for fysisk vold også ofte kan oppleve å bli utestengt (Myklebust, 2015, s.12). Digital mobbing er blant annet å sende sårende og stygge meldinger eller bilder på nett (Medietilsynet, u.å.). Samtidig må det påpekes at mobbingen uansett om det er direkte eller indirekte ofte er skjult for de med autoritet som kan avdekke det (Oudmayer, 2014, s.18).

2.4 Elevundersøkelsen 2017- forekomsten av mobbing

Mobbing blir i hovedsak tolket og undersøkt gjennom anonyme spørreskjemaer. Fordelen med slike spørreskjemaer er at opplysningene blir samlet fra et stort antall informanter (Roland, 2014, s.27). Elevundersøkelsen er et spørreskjema som dekker en større mengde informanter. Den sendes ut i norske skoler hvert år av Utdanningsdirektoratet for å kartlegge elevens trivsel og læring i skolen. Svarene blir brukt til å gjøre skolen bedre av skolen selv, kommune og stat (Utdanningsdirektoratet, 2017a). I kartleggingen av trivselen til elevene kan undersøkelsen brukes av skolen til å kartlegge omfanget av mobbingen. Deretter sette inn tiltak som forbedrer trivselen til elevene. Disse tiltakene blir nærmere presentert senere i oppgaven.

Temaene som brukes i undersøkelsen som gjennomføres om høsten er blant annet motivasjon, skole-hjemsamarbeid, vurdering for læring, trygt miljø og trivsel. Skolene kan også velge å gjennomføre undersøkelsen på våren, da kan skolene selv velge spørsmålene (Utdanningsdirektoratet, 2017). En slik undersøkelse tror jeg kan være nyttig med tanke på hvordan skolene kan arbeide for å forebygge og håndtere mobbing. I analysen av elevundersøkelsen 2017 gjennomført av Wendelborg (2018) fra NTNU Samfunnsforskning for Utdanningsdirektoratet, kommer det frem at ca. 435 000 elever fra 5.trinn til 3.år videregående skole var med i undersøkelsen. Det er obligatorisk å gjennomføre undersøkelsen på 7.trinn, 10.trinn og Vg.1 på høstsemestret, men mange skoler velger å gjennomføre undersøkelsen på flere av trinnene.

Resultatet fra Elevundersøkelsen fra 2017 som omhandlet mobbing og arbeidsro kom i januar i år (2018). Der kom det frem at 6,6 prosent svarer at de blir mobbet to til tre ganger i måneden eller oftere. Dette viser en økning på 0,3 prosent fra året før (Wendelborg, 2018). Undersøkelser utført i USA viser at forekomsten av mobbing på skolen blant 12-18 åringer er på 20,8 prosent (National Center for Education Statistics, 2017). Flere har uttrykt at økningen er urovekkende for mobbing i den norske skolen. Kunnskapsminister Jan Tore Sanner (sitert i Larsen m.fl., 2018) har uttrykt at han ikke er fornøyd med antallet som blir mobbet og at det er uakseptabelt at så mange blir mobbet blant barn og ungdom. De går med en klump i magen og blir mobbet på skolen, det skal ikke skje og det skal være nulltoleranse mot mobbing. Forekomsten av mobbing har endret seg i de senere år. Tallene fra rapportene til Wendelborg fra 2017 og 2018 viser at forekomsten av mobbing har vært stabil over flere år (2007 til 2011), men at det etter den tid ble redusert, før det i 2016 økte igjen. Dette kan skyldes at spørsmål om krenkelser har stått før spørsmål om mobbing, mens i 2016 er spørsmålene om

krenkelser fjernet fra undersøkelsen. Dette kan tolkes som at elevene i perioden før 2016 kunne skille mellom krenkelser og mobbing. Når spørsmålet om krenkelser ble tatt bort, definerte elevene det de opplevde som mobbing, uansett om det kanskje var noe erting som ikke skjedde over tid. I denne sammenheng er definisjonen på mobbing et sentralt tema, og tidligere ble definisjonen til Olweus (1992) og Roland (2014) tydeliggjort. Elevundersøkelsen fra 2016 og 2017 viser at Olweus og Rolands definisjoner har vært utgangspunktet for hvordan begrepet mobbing blir forstått i Elevundersøkelsene fra 2016 og frem til i dag. “Med mobbing mener vi gjentatte negative handlinger fra en eller flere sammen, mot en elev som kan ha vanskelig for å forsvare seg. Mobbing kan være å kalle en annen stygge ting og erte, holde en annen utenfor, baksnakke eller slå, dytte eller holde fast” (Elevundersøkelsen 2016 sitert av Wendelborg, 2018, s.5).

2.4.1 Mobbing på ungdomsskolen

I analysen av resultatene fra elevundersøkelsen 2017 (Wendelborg, 2018) kommer det frem at de indirekte formene for mobbing er utbredt. Av de som føler seg utestengt og baksnakket er andelen høyest hos jenter frem til videregående. Formene for mobbing blir delt i tre i elevundersøkelsen 2017; utestenging og baksnakking, kalt stygge ting og ertet og direkte mobbing i form av dytt og holde fast. Herunder blir tallene for utestenging og baksnakking presentert for å få et lite innblikk i hvordan fordelingen er.

I elevundersøkelsen 2017 var om lag 143 000 ungdommer fra 8.-10. trinn med, der rundt 80 prosent av alle ungdomsskoleelever i Norge har svart (Wendelborg, 2018, s.1). På ungdomsskolen ligger forekomsten av utestenging og baksnakking rundt 3,2 prosent hos jentene og 2,1 prosent hos guttene på 9. og 10.trinn. I 8.klasse ligger prosentandelen på 2,3 prosent hos jentene og 1,4 prosent hos guttene (Wendelborg, 2018, s.13). I forhold til USA, der 5 prosent i alderen 12-18 år svarer at de ble holdt utenfor, aktiviteter er ikke prosentandelen like stor. (National Center for Education Statistics, 2017). I undersøkelsen til Olweus (1992, s.23) som omhandlet mobbing i skolen gjennomført i Norge og Sverige i 1983, kom han frem til at den fysiske mobbingen avtar på ungdomsskolen. Det betyr at den direkte mobbingen var like utbredt, noe som gjenspeiler seg i resultatene fra Elevundersøkelsen 2017 (Wendelborg, 2018, s.14).

2.5 Skole-hjemsamarbeid

I Elevundersøkelsen 2017 kom det frem at det fortsatt er en stor del av elevene i den norske skolen som blir mobbet. Derfor anser jeg arbeidet for den mobbefrie skolen som et ansvar

skolen og foreldrene bærer sammen. I 2015 kom NOU 2015:2 Å høre til. En utredning om virkemidler for å skape et godt psykososialt skolemiljø, ved å håndtere og forebygge blant annet mobbing i skolen gjennomført av Djupedalsutvalget kommer det også frem at mobbingen har blitt et samfunnsproblem, og ikke bare et problem for den enkelte. Videre er det presisert i NOU 2015:2 (2015) at alle voksne har et ansvar for at mobbing ikke oppstår. Det blir presisert at hvis man oppdager mobbing skal man ikke snu seg bort. Alle skal vite hva man skal gjøre for å stoppe mobbesituasjoner, da det har en stor betydning for de som utsettes for mobbing hvor tidlig mobbingen avdekkes. Med alle menes alle i samfunnet vi bor i. Skolen kan informere foreldrene om mobbingen som skjer i samfunnet vårt, og dermed blir de bedre kjent med forebyggingen og håndteringen av mobbing. Det forventes at foreldrene involverer seg i elevenes trivsel og læring og ikke bare gjennom de lovpålagte foreldremøtene og kontaktmøte (Bæck, 2013).

Skole-hjemsamarbeid kan forstås ut fra ulike perspektiver. I henhold til oppgaven blir skole-hjemsamarbeid sett fra skoleperspektiv, hva skolen kan gjøre for at samarbeidet blir bra. Formålet med samarbeidet blir av Nordahl (2007, s.15) beskrevet som å handle om at all ungdom skal oppleve læring og utvikling gjennom anerkjennelse, opplevelse av tilhørighet, mestring og trygghet på skolen og hjemme. Samarbeidet er nedfelt i Opplæringsloven §1-1 (Opplæringsloven, 1998). I forskriften til Opplæringsloven §20-1 kommer formålet med foreldresamarbeidet frem:

Skolen skal sørge for samarbeid med heimen, jf. opplæringslova § 1-1 og § 13-3d. Foreldresamarbeid skal ha eleven i fokus og bidra til eleven sin faglige og sosiale utvikling. Eit godt foreldresamarbeid er ein viktig ressurs for skolen for å styrkje utviklinga av gode læringsmiljø og skape læringsresultat som mellom anna fører til at fleire fullførar vidaregåande opplæring (Forskrift for Opplæringsloven, 2006).

Skole-hjemsamarbeidet er lovfestet, men det betyr ikke at samarbeidet alltid er bra. Det er mange foreldre som uttrykker misnøye rundt samarbeid med skolen, ved at de føler de ikke blir tatt på alvor. (Oudmayer, 2014, s.141). Hensikten må hele veien være å gjøre det beste for eleven og ivareta læringen og ikke minst trivselen til eleven. Foreldresamarbeidet må bygge på gjensidig respekt og tillitt, skolen på sin side må lytte til foreldrene (Haugstad, 2014, s.82-83). Nordahl (2007, s.17) poengterer at samarbeidet må bygge på likeverd og gjensidighet. Det betyr ikke at bare en av partene skal styre samarbeidet. Det skal styres etter partenes behov og temaet i samarbeidet, som kan være mobbing. Samarbeidet må bli forstått ut fra at

det er skolen som tar initiativet, men det videre arbeidet, når samarbeidet har startet, blir styrt like mye av foreldrene som skolen. Skolen er den profesjonelle parten i samarbeidet. Det gjør at skolen har en plikt til å informere og ha en tett dialog med foreldrene/de foresatte, der også de har mulighet til å ha innvirkning på arbeidet rundt ungen sin (Læringsmiljøsentret, 2017). Dette kommer også frem i prinsippene for opplæringen nedfelt i Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Det blir påpekt at det er foreldrene som har hovedansvaret for sine egne ungdommer og at de har stor betydning for læringsutbytte og motivasjonen ungdommen har for skolen, samt læringsmiljøet (Utdanningsdirektoratet, 2015). Et forhold mellom skole og hjem blir presentert av Drugli og Nordahl (2016) til å være et samarbeid som bygger gjensidighet gjennom relasjonene og respekt for hverandre sine roller. Det har tidligere blitt brukt to andre begreper. Foreldreinvolvering og det videre begrepet foreldresamarbeid. Foreldreinvolvering dekker engasjementet og kommunikasjonen til foreldrene med skolen. Begrepet foreldresamarbeid har til hensikt å fremheve rollefordelingen i samarbeidet. Rollefordelingen kommer jeg tilbake til under kapitlet om oppdragelse. Skolen og hjemmet må bli enige om hvilke tiltak og håndtering av ulike situasjoner som kan oppstå rundt eleven som er best å håndtere sammen (skole og hjem). Og hva er best å gjennomføre bare hjemme eller bare på skolen. Hele tiden skal elevens beste være i fokus. Elevene skal oppleve at det er sammenheng mellom skole og hjem, da dette er en stor del av et godt læringsmiljø for elevene (Lyngsnes & Rismark, 2014, s.149).

Foreldrene til elevene i norsk skole er interessert i skolegangen til sine ungdommer og, skolen har god støtte av foreldrene (Lyngsnes & Rismark, 2014, s.149). Videre viser Lyngsnes og Rismark (2014, s.149) til Nordahl sin undersøkelse fra 2003 der det kom frem at foreldrene generelt snakker med barna/ungdommen sine om hvordan de har det på skolen, men at de ikke opplever medvirkning. Foreldrene føler i liten grad de blir informert om hvilke regler skolen forholder seg til, og hvordan undervisningen til eleven er.

Skolens oppgave i skole-hjemsamarbeidet kan oppsummeres gjennom fire punkter. De skal ta initiativ til samarbeid, legge til rette for et bra samarbeid, innholdet i samarbeidet og forsikre medvirkning fra foreldrene (God Skole, u.å.b). Dette støttes av Drugli og Nordahl (2016, s.27) som viser til at skolen må avklare hva skole-hjemsamarbeidet skal innebære, etablere det og opprettholde kontakten med foreldre. Målet må være å gi støtte til eleven som styrker elevens læringsutbytte og utviklingsprosess.

2.5.1 Oppdragelse

Uansett om denne oppgaven har et skoleperspektiv, er det grunnleggende å se på ansvaret rundt oppdragelsen. Hovedansvaret for oppdragelsen ligger på foreldrene, da skolen har ansvar for opplæringen (Utdanningsdirektoratet, 2011b). Foreldrene er avhengig av bistand fra skolen ved at skolen gir foreldrene informasjon om opplæringen av ungene deres for å kunne gi den beste oppdragelsen (Nordahl, 2007, s.17). Jeg mener det er viktig å bemerke seg ansvarfordelingen for oppdragelse og opplæring, for å forstå skole-hjemsamarbeidet som en ressurs for skolens arbeid mot mobbing. Oppdragelsen må fylles med innhold på samme måte som opplæringen fylles med fagstoff etter hva skolen vil at elevene skal lære gjennom skolegangen. Innholdet i oppdragelsen må fylles med kunnskap om sosiale ferdigheter, som hvordan de skal møte andre og oppføre seg i sosiale felleskap. Videre må kunnskapen bygge på normer som skal leves etter og verdier som skal respekteres og realiseres. Ungene får kunnskapen om hvordan man skal oppføre seg i det sosiale felleskapet gjennom oppdragelsen til foreldrene, ved vise og fortelle ungene hva som er bra og dårlig oppførsel. For at kunnskapen foreldrene har overført gjennom oppdragelsen blir tatt i bruk av ungene, må de tilegne seg den kunnskapen (Nordahl, 2007, s.17-18). Foreldrene må overføre denne kunnskap ved å leve etter denne kunnskapen selv, de er rollemodeller for sine unger. Atferden til foreldrene er grunnlaget for hvordan deres barn og ungdom vil oppføre seg mot sine medelever (NOU2015:2, 2015, s.129). Foreldrene må bringe sin kultur videre til sine unger. Unger kan oppleve kulturer for oppdragelse som kanskje ikke samstemmer med foreldrene sitt utgangspunkt for oppdragelse. I denne sammenheng kan ikke oppdragelse forstås som en enkel oppgave, da ungene lett kan bli påvirket av omverdenens oppdragelse som ikke alltid er god oppdragelse. Og skolen må kunne føre den gode oppdragelsen videre når ungene befinner seg på skolen (Nordahl, 2007, s.19). Olweus (1992, s.83) poengterer også at foreldrene må bli enige med sine ungdommer om felles regler for hvordan man skal oppføre seg. Baumrind (sitert i Lillejord m.fl. 2014, s.14) påpeker at barn og ungdom som har autoritative foreldre som er støttende og stiller krav samtidig, har størst mulighet til å gi barna sine trygghet og rammer. Og det blir mindre sannsynlighet for at ungdommen blir involvert i mobbing.

2.5.2 Kommunikasjon

I prinsippene for opplæringen nedfelt i læreplanen (Utdanningsdirektoratet, 2015) blir god kommunikasjon sett på som en forutsetning for et godt samarbeid mellom skolen og hjemmet. En gjensidig kommunikasjon om elevens sosiale og faglige utvikling på skolen sett sammen med trivsel. Dette blir også påpekt av Oudmayer (2014, s.140) som understreker at

kommunikasjon må stå sentralt i skole-hjemsamarbeidet. Videre påpeker Oudmayer (2014, s.139) dialog som nøkkelen til et godt samarbeid mellom skole og hjem, men viser til egne erfaringer når hun påpeker at dialogene ikke alltid er like god, men at det ikke svekker nøkkelen. En god dialog er når det er gjensidig forståelse gjennom åpenhet, omtanke og vennlighet (Eidsvåg, 2002). Videre peker Eidsvåg (2002) på at det er viktigere å forstå de man har en dialog med enn å bli forstått selv. I denne sammenhengen kan det forstås som at skolen må fokusere mest på å forstå budskapet til foreldrene. Ved å være gode lyttere, la de fortelle hva som bekymrer dem eller er misfornøyd med. Med det viser man som lærer at man tar de på alvor, og det er med på å skape en god dialog i etterkant som kan skape gjensidig forståelse og løsning på eventuelle misnøyer (Nordahl, 2007, s.145). Læreren må ikke gå i forsvar og stå på sine argumenter, det ødelegger samarbeidet ved å etablere mistro (Nordahl, 2007, s.146).

2.6 Samarbeid og mobbing

De aller fleste foreldrene er villige til å samarbeide med skolen for å stoppe og forebygge mobbingen. For at arbeidet skolen og hjemmet gjør for å stoppe og forebygge mobbing skal være vellykket, må de arbeide i team (Roland, 2014, s.124). Det er foreldrenes store mareritt at deres barn blir utsatt for mobbing (God Skole, u.å.d) Oudmayer (2014, s.139) poengter hvor viktig det er å ha en bredde i ansvarfordelingen i arbeidet mot mobbing, ved at flere voksne er delaktig med i arbeidet mot mobbing. Videre blir det påpekt av Oudmayer (2014, s.139) at det handler om å gjøre foreldrene trygge på at de må være med på å forebygge og håndtere mobbing. For å kunne sette disse forventningene til foreldrene, må skolen informere ved å gi kunnskap til foreldrene rundt forebygging, håndtering og hva lovverket uttrykker. I en forskningsoppsummering gjennomført av Kunnskapssentret for utdanning vises det til tidligere forskning når det oppsummerer arbeidet mot mobbing ved å si at flere må mobiliseres i arbeidet (Lillejord, S. m.fl. 2014, s.5). Djupedalsutvalget (NOU 2015:2, s.173) påpeker at foreldrene må bli sett på som en ressurs og inkluderes i problemløsning, alle foreldre har noe å bidra med. Det oppfordres i tillegg gjennomføring av foreldreundersøkelser for å få et inntrykk av hvordan foreldrene opplever samarbeidet. Dette kan gi skolen et perspektiv på hva de må bli bedre på i samarbeidet med foreldrene.

Nordahl (2007, s.37) deler inn samarbeidet med hjemmet i tre ulike nivåer: informasjon, dialog og medvirkning. I tilfeller med mobbing er disse tre nivåene vesentlig. Det må først informeres om situasjonen til hjemmet, uansett om det snakkes med foreldrene til mobber eller mobbeoffer. Deretter må det være en dialog rundt det som har skjedd, og finne en

løsning der også foreldrenes medvirkning i arbeidet bestemmes. Olweus (1992, s.83) fremhever at foreldrene må se alvoret med mobbing ved å vise ovenfor sine barn at de ikke aksepterer atferd som fører til mobbing. Er både hjem og skole konsekvent på at de gir en negativ reaksjon på atferd som kan føre til mobbing, blir det større mulighet for at elevene forstår alvoret og endrer sin atferd. Utdanningsdirektoratet (2011a) påpeker også at foreldre og skolen må uttrykke samme språk ved å sette de samme grensene for ønsket og uønsket atferd.

Olweus (1992, s.85) påpeker at et mobbeoffer kan virke provoserende med sin atferd, noe som kan medvirke til mobbing. Når situasjonen er slik må foreldre og lærere sammen hjelpe eleven med å korrigere sin atferd slik at den ikke blir provoserende. Foreldrene må være observante på hjemmebane, der ikke skolen har mulighet til å følge med, og følge med på atferden til ungdommen ved å se etter endringer som tristhet og dårlig konsentrasjon. På skolen kan en elev som utsettes for mobbing oppholde seg rundt voksne, for å føle på trygghet. Samspillet med andre på fritiden kan også være tegn på at noen blir mobbet: Er mye alene, får ikke invitasjon til bursdag og kommentarer på fotballbanen av andre for å nevne noen tilfeller (God Skole, u.å.d). Hvis foreldrene oppdager mobbing på fritiden har de rett til å kontakte skolen. Er det mobbing mellom elever, som påvirker trivselen og læringen til eleven som blir mobbet på skolen, har skolen ansvaret med å gripe inn. Skolen sin oppgave er å undersøke situasjonen/saken og holde foreldrene informert om veien videre. Det videre arbeidet blir bedre beskrevet under håndtering av mobbing (Utdanningsdirektoratet, 2017c). NOVA rapport14/2015 (Eriksen & Lyng, 2015, s.82) kommer det frem at skolen ser på samarbeidet som et av de viktigste tiltakene for arbeidet med skolemiljøet. Videre kommer det frem at det er viktig at foreldre melder fra hvis de ser at deres eller andres ungdom blir mobbet. Et kvalitativt godt samarbeid skal ha et mål for samarbeidet (Nordahl, 2007, s.37). Innenfor temaet mobbing kan det målet være å forebygge og håndtere mobbing sammen som et team.

2.7 Utfordringer knyttet til samarbeid

Utfordringene i skole-hjemsamarbeidet kan være mange. Derfor er det ikke mulig å konkretisere alle. Westergård (2014) viser til egen og andres forskning når hun konkluderer med at samarbeidet mellom skole og hjem er bra, men at det kan utvikles til å bli bedre. En del av forskningen Westergård (2014) viser til er forskningen til Westergård og Galloway (2004). Der kom det frem at 10 prosent av foreldre opplevde å ikke bli ivaretatt når de var

bekymret for egne barn og ungdom i situasjoner som mobbing. Dette kan forstås som at dialogen mellom hjem og skole ikke er optimal.

Ikke alle foreldre viser forståelse for skolen sine planer og opplegg (Haugstad, 2014, s.83). Skolen opplever ofte at foreldrene ikke innser at deres barn og ungdom utøver eller blir utsatt for mobbing, og forståelse av hva de må bidra med for å håndtere situasjonen. Foreldrene ønsker å beskytte sine ungdommer i mobbesituasjoner (Oudmayer, 2014, s.141). I det hele er det viktig å huske på: hvis ikke samarbeidet mellom skole og hjem fungerer, er det eleven som får oppleve konsekvensene av det (Nordahl, 2007, s.15).

De norske skolene peker på flere utfordringer når det kommer til samarbeidet med hjemmet. Disse utfordringene kan være blant annet å få foreldrene til å møte på foreldremøte. Videre må foreldrene forstå at samarbeidet er bygget på gjensidig samarbeid, ved at det forventes at foreldrene innleder til dialog og viser engasjement i elevens trivsel på skolen. Noen foreldre er ute etter å ta læreren for å ha gjennomført dårlig arbeid. Dette kan være fordi de vil finne noen å skylde problemet/mobbingen på, dette kan også gi sinte foreldre. Sist men ikke minst kan det være en utfordring å få foreldrene til å forstå at skolen ikke bare har et ansvar for å ivareta deres ungdom, men også alle andres ungdom (God Skole, u.å.c; Oudmayer, 2014, s.143). Dette med at foreldrene ikke stiller på foreldremøter blir også poengtert av Oudmayer (2014, s.174), ved at de kan vegre seg ved å ha en redsel for å snakke om hvordan deres ungdom har det, og hvordan de andre foreldrene reagerer på informasjonen de deler om sin ungdom.

I følge Nordahl (2007, s.15) opplever mange foreldre at de ikke blir hørt av skolen, noe skolen på sin side forsvarer seg mot ved å si at mange foreldre er vanskelige å samarbeide med, de stiller høye krav til skolen eller oppleves som at de ikke har forutsetninger for å kunne støtte ungen sin i det som skjer på skolen, siden de er ressursvake. Dette forsvares av Lyngsnes og Rismark (2014, s.151) som sier at ikke alle kan hjelpe sine barn og ungdom med leksene i matematikk, men alle foreldre kan vise omsorg ved spørre hva de har lært og hva som foregår på skolen. Skolen må være flink på å synliggjøre for foreldrene at de gjør en god innsats for elevene, spesielt når mobbing oppstår. Samtidig som de avklarer tydelig hvilke forventinger de har av seg selv og av de (God Skole, u.å.b).

2.8 Forebygging av mobbing

Det må arbeides for at færre blir mobbet i skolen, og alle må ta del i arbeidet. Med alle betraktes foreldre som en like viktig del i arbeidet som lærerne, derfor blir forebyggingen

skolen gjør og arbeidet foreldrene tar del i presentert sammen. Utdanningsdirektoratet (2011a) presiserer at skolemiljøet ikke består bare av ansatte, også elever og foreldrene til elevene er en del av miljøet. Ved å gjøre et forebyggende arbeid vil det bety å være i forkant av problemene. Det er arbeidet som gjøres før mobbingen oppstår ved å skissere mobbeproblematikken. Etablering av gode holdninger og tiltak som gjør at skolen blir et trygt sted å være for elevene, der de skal føle seg trygge på at de ikke behøver å være redde for at mobbing oppstår (MOT, u.å.a). Det er mye de voksne kan gjøre for å minske forekomsten av mobbing og det er noen av disse tiltakene som nå blir presentert (Oudmayer, 2014, s.57). I arbeidet mot mobbing må foreldre, elever, lærere og skoleledelse oppleve eierskap til arbeidet og delta aktivt for å kunne ha større sjanse for å lykkes (Utdanningsdirektoratet, 2011a). Og effektiviteten blir større når foreldrene tar del i arbeidet (Olweus, 1992, s.65).

Forebyggingen må finne sted på flere nivå, som individ-, og gruppenivå, der det skal være enighet rundt hva som er akseptabel oppførsel mellom elev-elev og lærer-elev (MOT, u.å.a). Forebygging av mobbing på skolen må tolkes som et evigvarende prosjekt som må gjennomføres av alle lærere i samråd med foreldre. Olweus (1992, s.58) anvender forebygging som tiltak og deler inn tiltakene etter tiltak på skolenivå, klassenivå og individnivå.

I et forebyggende arbeid på skolenivå inngår skolen som en helhet. Arbeidet som gjøres blir presisert å være både tiltak og forebyggende arbeid sett sammen for å redusere forekomsten av mobbing (Olweus, 1992, s.61). På et skolenivå må alle som arbeider, befinner seg og har relasjoner til skolene delta i arbeidet for å forebygge mobbing. Ansvaret med å forebygge og håndtere mobbing ligger på alle ansatte ved skolen, like mye lærerne som ledelsen. For at de ansatte skal kunne gjøre dette arbeidet kreves det kompetanse om mobbing. Bli enige om hva som legges i begrepet mobbing, handlingsplaner for hvordan man skal forebygge og håndtere, og alle må bruke handlingsplanen for at effekten skal bli god. Arbeidet mot mobbing skal ikke finne sted i perioder, det skal være et kontinuerlig arbeid hele tiden, for mobbing oppstår gjennom hele skoleåret (Utdanningsdirektoratet, 2011).

Høiby (2002, s.36) påpeker at handlingsplanen må utarbeides tidlig slik at den er klar hvis mobbing oppstår. Ikke bare hvordan man håndterer mobbingen, også en plan over det forebyggende arbeidet som gjøres på den enkelte skolen slik at hver enkelt lærer kan finne svar på hva som forventes av de også, i det forebyggende arbeidet. Om ikke handlingsplanen mot mobbing er godt utarbeidet og regler og rutiner ikke er implementert i skolen, skaper

det utrygghet hos læreren som skal informere elevene og foreldrene om planen. Det gjør også at elevene og foreldrene blir utrygge på om skolen egentlig gjør et godt arbeid for å forebygge mobbingen (Haugstad, 2014, s.82). Foreldrene begynner å tvile på om læreren og skolen gjør jobben sin og i varetar ungen sin læring og trivsel på skolen.

Videre er ledelsen med rektor i spissen viktig, da de er pliktig (§9a-4, opplæringsloven, 1998) til å arbeide med det sosiale miljøet til elevene på skolen. I arbeidet mot mobbing er rektoren den som har hovedansvaret for at arbeidet gjøres ved å legge til rette for at lærerne kan arbeide mot mobbing. Ledelsen må også støtte lærerne når de må håndtere mobbesituasjoner. (Myklebust, 2015, s.87). Rektor må være synlig for elevene på skolen, ved å vise hva som er skolens standard (Roland, 2014, s.184). Skolens standard kan være å vise akseptabel atferd på skolen område og vise omsorg for elevene ved å skape gode relasjoner. Rektor blir også mer bevisst på hva som skjer i skolegården ved å bevege seg blant elevene (Roland, 2014, s.184). En synlig rektor viser for elevene at mobbing ikke er greit på skolen, ved å vise at det skal være et godt læringsmiljø på skolen. Oppstår det mobbing, der rektoren må delta på et møte, er det lettere hvis rektor allerede har relasjoner til elevene (Myklebust, 2015, s.88).

I arbeidet med å forebygge mobbing, har jeg, gjennom praksis, besøkt flere norske skoler som anvender et antimobbeprogram. De mest dedikerte antimobbeprogrammene er Olweus-programmet og Zero-programmet. Disse programmene fokuserer på hvilke tiltak de voksne kan gjøre i arbeidet mot mobbing (God Skole, u.å.e). Olweus-programmet har som formål å arbeide mot mobbing og antisosial atferd i skolene. Programmet er ment som et hjelpemiddel for skolene for å øke deres kunnskap rundt mobbing, innføring av tiltak mot mobbing, støtte til mobbeoffer og regler mot mobbing, for å nevne noen av punktene i målbeskrivelsen av programmet (RKBU vest- regionalt kunnskapssenter for barn og unge, u.å.). Zero-programmet er et program som skal virke forebyggende på mobbing ved å øke trivselen til elevene på skolen. Prinsippene i Zero-programmet er nulltoleranse mot mobbing, de voksne skal være autoritative ved å vise støtte og kontroll ovenfor elevene sine, konsistens ved at arbeidet mot mobbing er integrert i virksomheten for hele skolen og det skal være kontinuitet i arbeidet (Karlsen, 2010). I tillegg til disse programmene finnes også holdningsprogrammet MOT som går på å forbedre elevens sosiale kompetanse (Moen, 2014, s.115). Flere av skolene i Norge jeg har besøkt gjennom lærerutdanningen er MOT-skoler. Skolene gjennomfører MOT sine programmer som går ut på å oppnå livsmestring og god psykisk helse blant ungdommen slik at de blir ungdom som inkluderer alle ved å bry seg om andre og styrke sin egen bevissthet og evnen til å si nei (MOT, u.å.b).

2.8.1 Foreldremøter

Det første foreldremøtet har stor betydning for arbeidet mellom skole og hjem senere, og ikke minst for elevens læring og trivsel på skolen. Blir det arrangert et foreldremøte tidlig i skoleåret har foreldrene mulighet til å skape positive forventninger hos ungene sine (Roland, 2014, s.124). De positive forventningene kan bety at elevene får høre av sine foreldre at skolen er et bra sted å være ved at foreldrene fremhever skolen som en trygg læringsarena. Videre påpeker Roland (2014, s.124) at i det første møte skal det legges til rette for at det etableres gode relasjoner gjennom å bygge tillitt og tilby samarbeid. Foreldre og skole kan holde kontakt gjennom ulike former, som kontaktmøte, foreldremøter, klassemøte og via telefonsamtale og melding. På noen av møtene påpeker Olweus (1992, s.65) at det kan være nyttig at eleven/elevene er med på møtet. Ved et foreldremøte for hele skolen kan skole informere foreldre om arbeidet de gjør mot mobbing, gjennom å presentere for eksempel resultat fra elevundersøkelsen, hva forskningen sier om mobbing, årsaker til mobbing, gå igjennom handlingsplanen skolen har mot mobbing og ikke minst innby til samarbeid (Olweus, 1992, s.65). Hvis skolen skal kunne avdekke mobbing er foreldrene viktige informanter ved at de kjenner sine ungdommer best, og derfor må de få muligheten til å delta i arbeidet mot mobbing. For at foreldrene skal kunne bidra med nyttig informasjon må foreldrene kjenne til tegnene på mobbing og oppfordres til å si fra til skolen når de ser noe som ikke ser greit ut (Myklebust, 2015, s.89). Allerede på første møte med foreldrene bør det informeres om at mobbing ikke er akseptabelt. Det kan også være hensiktsmessig å vise eksempler på mobbing på foreldremøte. Foreldrene får da mer konkrete eksempler på hva de skal være observante på (Roland, 2014, s.125). Oudmayer (2014, s.174) deler noen råd i forhold til å inkludere foreldrene og få de til å komme på foreldremøtene: send ut invitasjon tidlig der formålet med møte kommer frem, samt informere om at enkeltelever ikke blir diskutert under møtet. Det er ikke bare på foreldremøtene trivselen til elevene skal stå sentralt. Roland (2014, s.174) påpeker at kontaktmøtene og elevsamtalene også er møter der det er viktig å belyse elevenes trivsel slik at mobbingen ikke skjer.

2.8.2 Inspeksjon

Moen (2014, s.15) presiser at skolene der de voksne vet hva mobbing er lykkes bedre med å stoppe den. I en myte presentert av Høiby (2002, s.21) kommer det frem at mobbing er en konflikt som skal løses av ungdommen selv, og denne myten ser ut til å være utbredt blant lærere. Dette skal ikke være tilfelle hos norske skoler i 2018, der antallet som blir mobbet er høyt.

Inspeksjon i friminuttene er en viktig del av arbeidet med å forebygge og håndtere mobbing. Det er i friminuttene alle elevene på skolen er samlet, og det er mulig å utsette andre for ubehageligheter. Olweus (1992, s.97) referer til egen forskning når han påpeker at det meste av mobbing skjer i friminuttene, og de skolene som har mange ute i inspeksjon har mindre mobbing på sin skole. Dette finner man støtte i ved at Moen (2014, s.92) påpeker at de alvorligste mobbesituasjonene skjer utenfor skoletimene. Videre viser Moen (2014, s.92) til at mange skoler har gode inspeksjonssystemer, noen trenger små justeringer som å følge ekstra med på grupper der det tidligere har vært mobbing, og andre må foreta en større forbedring.

Det hjelper ikke å være ute og ha inspeksjon for å forhindre mobbing, hvis man ikke griper inn raskt når det oppstår situasjoner der elever blir krenket eller mobbet. Det oppfordres til å gripe inn for ofte enn for lite. Samtidig må lærerne med inspeksjon informere videre til kontaktlærerne for elevene som var involvert i mobbingen (Olweus, 1992, s.62). Elevene skal føle på trygghet gjennom at de vet at de voksne på skolen følger med, og det oppfordres til å bruke gule vester slik at de blir mer synlig og oppleves som mer tilstedeværende (Moen, 2014, s.93). Inspektørene skal ikke være ute for bare å se etter det negative, de må også være tilstede for å forsterke det positive samspillet mellom elevene, som kan virke som et forebyggende tiltak mot mobbing. Voksne som setter i gang aktiviteter er godt likt av elevene, og det blir mindre spillerom for mobbere å utøve makt ovenfor medelever (Moen, 2014, s.93). God inspeksjon med observante voksne kan være en av nøklene til mindre mobbing på en skole.

2.8.3 Forebygging i klasserommet

På et klassenivå kan klasseregler ha en betydelig effekt på forekomsten av mobbing. Klassen må utarbeide regler mot mobbing, i tillegg til ordensreglene som hver skole har utarbeidet gjennom et ordensreglement (Olweus, 1992, s.69). Ordensreglementet setter grenser for hva som er lov å gjøre i skolesamfunnet og ikke gjøre. Reglementet har som hensikt å ivareta læringen og tryggheten til elevene gjennom trivsel og respekt for hverandre. Gjennom ordensreglementet må skolen arbeide med å informere elevene og foreldrene om hva som er ønsket atferd (Utdanningsdirektoratet, 2017b) Denne ønskede atferden, sammen med reglene mot mobbing kan gjøre at mobbing forekommer færre ganger i klassen. Olweus (1992, s.69) foreslår regler som ”vi skal ikke mobbe andre”, ”hjelp andre som blir mobbet” og ”vi skal være sammen med de som fort blir alene”.

I ordensreglementet kommer det frem at atferden til elevene skal ivareta læringen. Det forstår jeg som at atferden påvirker læringen til eleven. Ingen blir plaget av dårlig atferd når læringsmiljøet er bra. Retten til et godt og inkluderende læringsmiljø ble innledningsvis presentert i §9a (opplæringsloven, 1998). Det fremheves ved at med et læringsmiljø menes elevens forhold til det kulturelle, relasjonelle og fysiske som har en betydning for deres læring, helse og trivsel (Kunnskapsdepartementet, 2017). Utdanningsdirektoratet (2016) har utarbeidet flere kjennetegn på et godt læringsmiljø, som her står sentralt forhold til forebyggingen av mobbing. Det er fire kjennetegn som blir presentert, der kjennetegnene god ledelse med rutiner for arbeidet med mobbing, gode relasjoner og samarbeid med foreldrene blir redegjort under forebygging på et skolenivå. Videre blir god klasseledelse med vektlegges på gode relasjoner lærer-elev og gode relasjoner mellom elev-elev fremhevet.

De voksne på skolen er i likhet med foreldrene rollemodeller for elevene. Roland (2014, s.91-92) fremhever den autoritative klasseledelsen når man skal forebygge og håndtere mobbing. Ved å være autoritativ leder er varme og kontroll i fokus (Midthassel, 2013). Roland (2014, s.92) viser til Ertesvåg (2011) og Roland (1999) når han fremhever at autoritativ klasseledelse må ikke forveksles med autoritær ledelse. Når man er autoritativ viser man varmen og kontrollen gjennom å være tydelig leder, vise hva god oppførsel er ovenfor elevene, samtidig som man viser omsorg for elevene. I denne sammenheng er lærer-elev relasjonen sterk, da det autoritative bygger på tillit og stor relasjonell kompetanse gjennom god kjemi mellom lærer og elev (Haugstad, 2014, s.34; Utdanningsdirektoratet, 2011a). I en klasse som har dårlig lærer-elev relasjon er det større mulighet for at det skjer mobbing enn i et trygt læringsmiljø (Moen, 2014, s.21). Det skal være bevissthet rundt å etablere god kontakt med hver enkelt elev slik at eleven opplever at lærer bryr seg og viser omsorg og opplever støtte som gir trygghet (Utdanningsdirektoratet, 2011a). Ved å bygge et læringsmiljø under vi-begrepet i en klasse, der samarbeidet står sterkt vil virke beskyttende ved at toleransen for at noen i klassen plager eller krenker ikke finner sted (Utdanningsdirektoratet, 2011a).

Ved å forebygge mobbing skal mobbing møte kontinuerlig motstand fra voksenpersoner som lærere, ledelse og foreldre. Dette er med på å gjøre det vanskelig for en mobber å gjennomføre mobbingen på sine ofre. For at det skal være vanskelig i et lengre løp må skolen og foreldre ha fokus på forebyggingen hele tiden, og ikke minst hvis det oppstår mobbing må det håndteres raskt (MOT, u.å.a). Professor Ken Rigby (u.å.) har i 25 år forsket og bistått skoler i Australia med arbeidet mot mobbing. På hjemmesiden hans (kenrigby.net) kommer det frem at han legger vekt på forskningsresultatene virkning på å motvirke mobbing i

skolene. Et par av virkemidlene for forebygging av mobbing i skolen som blir presentert av Rigby er å håndtere og forebygge mobbing i samråd med foreldrene, og legge til rette for positive relasjoner mellom klassekamerater. Dette viser at foreldrene i like stor grad som lærerne gjør en vesentlig forskjell i arbeidet mot mobbing.

2.9 Håndtering av mobbing

Olweus (1992, s.61) inndeling av det forebyggende arbeidet og tiltakene fortsetter under håndtering av mobbing. Arbeidet som gjøres på individnivået går mye på håndtering av mobbing som har oppstått, men også forebyggende ved å snakke med elever som viser tegn på å være mobbere. Elevene må oppleve å få ros for god atferd og irettesettes for ikke akseptabel atferd (Utdanningsdirektoratet, 2011). Det gjelder ikke bare på skolen, det må også praktiseres hjemme for at elevene skal kunne forstå hva som er akseptabelt.

Under delkapitlet forebygging ble det nevnt at skolene må ha en handlingsplan mot mobbing, der det fremgår hvordan en mobbesak skal håndteres. Skolen skal ha en nulltoleranse for mobbing, og i august 2017 fikk vi en mobbelov (§9 A-3) som ble presentert innledningsvis. Den er med på å synliggjøre nulltoleranse og det systematiske arbeidet mot mobbing (Opplæringsloven, 1998). Den nye mobbeloven er med på å ivareta elevene og foreldrene ved at skolen er lovpålagt å følge opp mobbesaker. Samtidig blir arbeidet med mobbesaker mer fremtredende ved at fylkesmannen kan kontaktes av foreldrene og innlemmes i arbeidet hvis ikke skolen gjør jobben sin (Fredheim, 2017). Oppdager, vet om eller tror en voksen på skolen at noen blir mobbet skal det gripes inn og rektor skal bli informert om situasjonen og starte og undersøke hva som har skjedd (Utdanningsdirektoratet, 2018b). I startfasen må det undersøkes mest mulig rundt mobbesituasjonen for å innhente all informasjon for videre arbeid (Utdanningsdirektoratet, 2011a). Dette innebærer samtaler med de involverte der det blir klargjort at skolen har nulltoleranse for mobbing, noe som betyr at mobbing ikke er akseptert. De første samtalene bør være individuelle for å hente ut mest mulig informasjon og få en oversikt over situasjonen, deretter kan det være hensiktsmessig å samle alle til en gruppesamtale. Underveis i håndtering av en mobbesituasjon må foreldrene til både mobbeoffer og mobber informeres om hva som har skjedd og hvilke tiltak skolen iverksetter for å stoppe mobbingen (Olweus, 1992, s.81-82). Foreldre til mobberen må i denne situasjonen støtte opp under skolens nulltoleranse for mobbing gjennom å ikke akseptere slik type atferd (Olweus, 1992, s.83). Tidligere ble det påpekt at det skal gripes inn og det skal gjennomføres samtaler. Skolen har en aktivitetsplikt. Det betyr at alle ansatte på en skole har en plikt til å gripe inn når en elev ikke opplever trygghet på skolen (Gusfre, 2017). Når det

oppstår mobbing skal alt dokumenteres slik at det er mulig å vise tilbake til hva som ble gjort, og en skriftlig plan over hva som skal gjøres av tiltak som forbedrer det fysiske og psykososiale miljøet til eleven (Utdanningsdirektoratet, 2017d).

3.0 Metode

I metodekapitlet blir mitt vitenskapelige ståsted diskutert. Videre blir mitt valg av metode for gjennomføringen av forskningsarbeidet, og utvalgte informanter begrunnet. I slutten av kapitlet blir det redegjort for oppgavens reliabilitet, validitet og etiske betraktninger.

3.1 Vitenskapelig ståsted

Dalland (2014, s.51) skiller mellom ulike kunnskapstradisjoner også kalt vitenskapssyn. Forenklet sier vi at vi har to kunnskapstradisjoner, naturvitenskapelig tradisjon og samfunnsvitenskapelig tradisjon. I mitt forskningsarbeid er det den samfunnsvitenskapelige tradisjonen som står sentralt, da jeg er ute etter virkeligheten gjennom opplevelsene og erfaringene til mennesker i hverdagen (Dalland, 2014, s.51; Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.31). Samfunnsvitenskapen har sitt opphav i humanvitenskapene ved at de studerer mennesket og fenomenene mennesker skaper (Dalland,2014, s.51).

Naturvitenskapen skiller seg fra samfunnsvitenskap. Den tar utgangspunkt i fenomener som ikke kan formidle språk der verden er betydningsløs, for ønsker og intensjoner kan ikke påvirke den. Vitenskapen som tar utgangspunkt i naturen tar utgangspunkt i hvordan fenomener skjer og ikke hvorfor de skjer (Dalland, 2014, s.51; Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.27).

Da jeg er ute etter å finne ut hvorfor skole-hjemsamarbeidet kan være en styrke for skolens arbeid med å forebygge og håndtere mobbing, er menneskets handlinger innenfor det menneskeskapte fenomenet mobbing i fokus. Samfunnsvitenskapen og mitt forskningsarbeid kan knyttes til virkeligheten ved at mobbing og skole-hjemsamarbeid er realiteten i skolene. Fenomenet mobbing er en del av samfunnets virkelighet, og forskningsarbeidet går derfor ut på å intervju lærere og rektorer for å knytte kjennskap til deres opplevelser i jobbhverdagen (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.3). I teorikapittelet ble man kjent med at det finnes ulike definisjoner på mobbing og hva som skiller erting fra mobbing, og dette forstås som at fenomenet mobbing kan oppleves og forstås ulikt. Ved å intervju lærere og rektorer får jeg et inntrykk av hvordan skolen arbeider mot mobbing og deres syn på samarbeid med foreldrene gjennom den samfunnsvitenskapelige tradisjonen. Det skjer gjennom deres erfaringer og oppfatninger om hvordan det arbeidet fungerer i dag. Som forsker må jeg ta del

forskningsarbeidet ved å kommunisere med informantene gjennom en samtale, noe som blir mer utdypet senere. Et samfunnsvitenskapelig forskningsarbeid som dette kan tilbakeføres til samfunnet i arbeidet mot mobbing. Derfor er det viktig at jeg er bevisst på min og informantenes rolle i forskningen, og ved å være bevisst på at det er lærernes og rektorenes stemme som skal komme frem (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.25-27). Min refleksjon rundt om forskningsarbeidet kan tilbakeføres til samfunnet, kommer under delkapittel 3.2.5.

3.1.1 Fenomenologisk- hermeneutisk tilnærming

Dalland (2014, s.57) hevder at fenomenologien og hermeneutikken kan brukes i en sammenheng, og det er det de blir gjort i dette forskningsarbeidet. Først vil jeg presentere tilnærmingene hver for seg, før jeg trekker paralleller mellom disse tilnærmingene i mitt forskningsarbeid. Bakgrunnen for valget av disse tilnærmingene er at jeg ser på mobbing som et fenomen som må fortolkes for å kunne forstå betydningen av det, for deretter å finne ut hva som gjøres for å forebygge og håndtere fenomenet slik at færre elever opplever det i skolehverdagen. Foreldrenes rolle i arbeidet blir presentert gjennom hva lærerne og rektorene forventer og har erfart fungerer i samarbeidet mellom skole og hjem.

Ovenfor ble mitt vitenskapelige ståsted presentert gjennom samfunnsvitenskapen, som tar utgangspunkt i virkeligheten og menneskenes hverdag (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.3). Mobbing velger jeg å forstå som et fenomen som oppstår mellom mennesker, derfor står fenomenologien sterkt i innsamlingen av empiri. Fenomenologien handler om å lære om fenomenene som oppstår i virkeligheten (Dalland, 2014, s.57). Postholm (2010, s.43) fremstiller en fenomenologiforskning som læringen av fenomenene der man er ute etter å studere erfaringene til informantene. Samtidig skal jeg registrere opplevelsene de har til erfaringene i en naturlig setting. Den naturlige settingen for mobbingen som oppstår på skolen er skolen, og derfor er skolen og deres ansatte vesentlige for å få en virkelighetsoppfatning av fenomenet mobbing. Det har flere ganger blitt poengtert at mobbing kan forstås ulikt fra individ til individ. Ved å bruke den fenomenologiske tilnærmingen, får jeg en innsikt i forståelsen av arbeidet mot mobbing hos hver enkelt lærer og rektor, ut fra bakgrunnen, erfaringene og kunnskapen de sitter med (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.78). Som forsker med en fenomenologisk tilnærming blir det som er synlig og i bevisstheten studert, og dette blir gjort gjennom intervju. Jeg skal lære om fenomenet mobbing gjennom lærerne og rektor sine stemmer, siden det er informantenes perspektiv på problemstillingen som skal komme frem i forskningsarbeidet (Nilssen, 2012, s.24-25). Der kan noen uttrykke at

skole-hjemsamarbeid har en betydning for arbeidet mot mobbing, da dette er noe læreren eller rektoren har erfart. En annen informant kan ha kunnskap rundt skole-hjemsamarbeid, men ikke fått erfart det i virkeligheten. Begge disse informantene gir meg innsikt i fenomenet mobbing og skole-hjemsamarbeid. Samtidig må jeg huske på at lærere og rektorer skaper nye erfaringer så lenge de arbeider i skolen, noe som kan endre deres meninger og forståelser av fenomenet (Postholm, 2010, s.42-43). Videre i arbeidet med læringen om fenomenet gjennom lærerne og rektorene må jeg skape en forståelse for læringen ved å fortolke funnene.

I korte trekk blir hermeneutikken beskrevet som fortolkningslære (Dalland, 2014, s.57). Denne tilnærmingen blir vesentlig i arbeidet med empirien i etterkant av funnene. Nilssen (2012, s.71) fremhever tre ulike betydninger på hermeneutikken: tolkning, uttrykk og oversettelse. Dette forstår jeg ved å ta utgangspunkt i innsamlede erfaringer og meninger rundt fenomenet. Den hermeneutiske tilnærmingen hjelper meg i arbeidet med å forstå erfaringene og meningene, ved å fortolke de og opparbeide meg kunnskap. Nilssen (2012, s.71) referer videre til Taylor (1985) som legger vekt på at i samfunnsvitenskapen blir fenomener belyst gjennom mennesker ytringer og meninger, og for å kunne skape en forståelse for det må det tolkes. Dalland (2014, s.57) beskriver fortolkning som å finne meningen eller å forklare noe som kan være uklart. Videre har fortolkning blir assosiert med fortolkning av tekster, men i den senere tid har fortolkning en viktig rolle i skillet mellom forklarende og forstående kunnskap.

Hvordan arbeidet mot mobbing og hvilken rolle skole-hjemsamarbeid har i dette arbeidet, tror jeg de fleste lærere har en mening rundt, uansett om de har erfaringer eller ikke med skole-hjemsamarbeid. I fortolkningen av disse meningene er det viktig at jeg fortolker de ut fra informantenes språk, både muntlig og skriftlig (Dalland, 2014, s.57-58; Postholm, 2010, s.19). Tolkning kan forstås som å finne meningene og uttrykkene bak erfaringene og meningene til informantene på en tydeligere måte, og for menneskers erfaringer er det meninger og meningsbærende informasjon som er viktig (Nilssen, 2012, s.72). Noen av erfaringene og meningene jeg hørte under intervjuene var ikke tydelige og forståelige i seg selv. Men å ha en hermeneutisk tilnærming i etterkant gjør at jeg kan underbygge disse erfaringene og meningene med andre sine ytringer og teori. Dette gjør at jeg kan skape en god forståelse for hva informantene legger av kunnskap i sine meninger og erfaringer.

Hermeneutikken er en kunnskapsprosess som utvikler seg gjennom samtalen mellom tolkningsmaterialet (erfaringene og meningene til informantene) og meg som forsker. Dette

forstås som at hermeneutikken er sentral i bearbeidingsfasen av empiri og prosessen forsterkes i drøftingsdelen i oppgaven (Nilssen, 2012, s.72). Samtidig har den hermeneutiske tolkningen startet allerede da jeg gjorde et valg av informanter, og tanker som jeg gjorde meg underveis i innsamlingen av empiri. Det har gjort at jeg har utviklet tenkningen min gjennom at jeg har fått bedre innsikt og forståelse for fenomenet jeg studerer. Den hermeneutiske sirkel viser at den hermeneutiske tolkningsprosessen hele tiden er i bevegelse mellom erfaringene og meningene som blir fortolket i konteksten, i tillegg til at erfaringene og meningene møter min forståelse av fenomenet mobbing og arbeidet rundt det (Gilje & Grimen, 1993, s.153; Nilssen, 2012, s.73).

Ut fra redegjørelsen av disse to tilnærmingene, kan jeg se at de styrker hverandre gjennom at de hjelper meg med å innhente empiri fra informantene gjennom læring om fenomenet, og i ettertid opparbeide meg grundigere forståelse og kunnskap gjennom å fortolke empirien. Kvale & Brinkmann (2017, s.33) gir en kort og grei oppsummering av fenomenologien og hermeneutikken. Fenomenologien har som oppgave å illustrere opplevelsene menneskene har til fenomenet i sin livsverden, og hermeneutikken skal fortolke meningene. Med det forstås tilnærmingene som står parallelt til hverandre gjennom at de utfyller hverandre. De hjelper meg i forskningsarbeidet med blant annet å være bevisst på hva jeg er ute etter i intervjuene, og hvor viktig det er at det er informantenes stemme som kommer frem gjennom fortolkningen.

3.1.2 Induktiv eller deduktiv tilnærming

For å kunne innhente empiri fra menneskers erfaringer og opplevelser må jeg finne en strategi som gjør det mulig. Postholm (2000, s.28) skiller mellom to tilnærminger eller også kalt strategier, den induktive eller deduktive. Kjennetegnene på en induktiv tilnærming er å gå ut i feltet, som blir intervjuene for min del, med et åpent sinn, der jeg er åpen for all informasjon som kommer fra informantene. Med denne tilnærmingen har ikke jeg satt meg noen begrensninger for hva som er relevante opplysninger og informasjon knyttet til mitt forskningsarbeid. Ved å ha denne tilnærmingen kan jeg få en hel del empiri, men det kan bli i overkant mye i forhold til hva som er relevant. Her kreves det en del arbeid i ettertid av intervjuene, med systematisering og å skille mellom hva som kan ha og ikke ha nytteverdi i forhold til forskningsprosjektet (Jacobsen, 2000, s.28). Dette var en tilnærming som virket interessant før jeg gjennomførte intervjuene. Jeg tror at en slik tilnærming må man ha om man, skal få kjennskap til andre menneskers erfaringer og forståelse, uten at teoretikernes og ens egne erfaringer og forståelser skal stå i veien for funnene.

Før jeg jeg begrunner mitt valg vil jeg kort presenterte den deduktive tilnærmingen. I en deduktiv tilnærming tilegner man seg en del kunnskap og danner seg forventninger til hva man vil finne av empiri gjennom å ha lest teori om emnet og tidligere forskning (Jacobsen ,2000, s.28). I en kvalitativ metode, som er min metode for forskningsarbeidet, ligger fokuset på mennesketsperspektiv på temaet og deres hverdagshandlinger rundt det. Ved en deduktiv tilnærming kan det teorigrunnlaget jeg har opparbeidet meg på forhånd ødelegge for forskerblikket mitt på menneskenes (lærernes og rektorens) perspektiv (Postholm, 2010, s.17). Kort oppsummert kan man si at ved en induktiv tilnærming går man fra empiri til teori, og ved en deduktiv tilnærming går man fra teori til empiri (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.47). Jeg gikk inn i intervjuene med et åpent sinn (induktiv tilnærming), men samtidig hadde jeg lest en del teori og forskning innenfor feltet for å danne meg en oversikt. Jeg ser at jeg egentlig ikke hadde en mulighet til å gjennomføre intervjuene uten å ha tilegnet meg kunnskap på forhånd, da intervjuguiden er utformet både ut fra lest teori og egne erfaringer. Samtidig skal det sies at jeg var åpen for all informasjon som informantene kunne komme med. Jeg vil derfor ikke si at det påvirket forskerblikket mitt i intervjuene, men at det var påvirket gjennom intervjuguiden. Oppsummert vil jeg si at jeg opererte med en induktiv tilnærming i den grad det er mulig å gjøre. Formålet var å ikke påvirke informantene med min oppleste forkunnskap innenfor temaet, noe jeg klarte å gjennomføre.

3.2 Forskningsdesign

Helt i starten av forskningsarbeidet mitt måtte jeg gjøre rede for temaet og begrense det ved hjelp av problemstilling og forskningsspørsmål. Videre ble det vitenskapelige ståstedet for forskningsarbeidet presentert. Nå har man kommet frem til forskningsdesignet, som er en plan over hvordan jeg skal belyse og kanskje besvare problemstillingen min (Sander, 2017a). Det er ulike elementer som er med på bygge opp forskningsdesignet, deriblant valg av metode, utvalg av informanter, bearbeidelse av empirien og reliabiliteten, validiteten og de etiske betraktningene til arbeidet. Kort oppsummert er forskningsdesignet veien min i forskningsarbeidet fra start til mål (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.69).

3.2.1 Kvalitativ metode

I metodelæren i samfunnsvitenskapen skilles det mellom kvantitativ og kvalitativ metode. Den største forskjellen mellom disse metodene finner man i utførelsen av metodene. Kvantitativ metode har som hensikt å gå i bredden ved å telle opp fenomener gjennom å samle en oversikt over utbredelsen av fenomenet. Og kvalitativ metode brukes til å gå i dybden på fenomener (Dalland, 2014, s.113; Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.

27-28). Fokuset ligger på meningen og innholdet i forskningen og ikke bredden og omfanget av forskningen, det er menneskenes erfaringer og fortolkninger som står i fokus i kvalitativ metode (Fangen, 2015; Abdoli, 2016). Kvalitative metoder som intervju støtter seg til teorier som fenomenologien (mennesker erfaringer og meninger) og hermeneutikken (fortolkning) (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2010). I norske skoler blir oversikten over omfanget av fenomenet mobbing dekt gjennom Elevundersøkelsene som blir gjennomført hvert år på skolene (Utdanningsdirektoratet, 2017a). Derfor har jeg sett det mer hensiktsmessig å undersøke fenomenet mobbing med støtte i skole-hjemsamarbeid ved å gå i dybden på fenomenet. Jeg anser det som viktigere å få dypere kunnskap rundt hvordan vi skal forebygge og håndtere fenomenet, ved å undersøke erfaringene og meningene til skolens ansatte.

De kvalitative metodene bygger på systematisk innsamling, deretter bearbeiding og analyse. Der empiri kan være hentet fra samtaler, observasjon og tekst (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2010). Ved å gjennomføre forskningsarbeidet med en kvalitativ metode får jeg en oversikt over arbeidet som gjøres for å forebygge og håndtere mobbing, ikke bare hva de gjør og hvorfor de gjør som de gjør. Det er ikke bare hva skolen gjør som kommer frem. Også hvor gjensidig samarbeidet med foreldrene er, forstått ut fra hvordan skolen opplever samarbeidet. Videre får jeg innsikt i kjennetegnene ved fenomenet mobbing og hva som kjennetegner et godt samarbeid mot mobbing. Å kjenne til hvordan skolene gjennomfører arbeidet mot mobbing i dag, og om skole-hjemsamarbeid er en styrke i det arbeidet kan være viktig kunnskap for reduseringen av mobbingen i skolene. Gjennomførelsen av dette forskningsarbeidet skal gi både meg og mine kollegaer bedre kunnskap om hva som gjøres i dag, og hva som er viktig for videre forbedringer rundt forebygging og håndtering av mobbing gjennom samarbeidet med foreldrene (Dalland, 2014, s.113; Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s. 27-28). Hovedmålet er å utforske innholdet i meningene og erfaringene innenfor fenomenet mobbing, fra informantens side (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2010).

3.2.2 Utvalg

I forhold til valg av informanter og begrunnelser for at jeg valgte bort andre informanter må det redegjøres for hvorfor jeg valgte de informantene som jeg gjorde. Mange retter spørsmål til lærere og rektorer som informanter når en stor del av forskningsarbeidet er rettet mot skole-hjemsamarbeid, der foreldrene er sentrale aktører. I mitt forskningsarbeid har jeg valgt å

hente erfaringer og opplevelser fra kollegaer i læreryrket. Det hadde vært interessant og intervjuet foreldre, men da har jeg ikke fått innsikt i kunnskapen som lærerne og rektorene sitter med rundt samarbeidet. Dette er en avgrensning som jeg har tatt i forhold til mitt forskningsarbeid. I dette tilfelle tror jeg at lærere og rektorer har mer å komme med da det er de som er lovpålagt å innlede samarbeid med hjemmet (Forskrift til opplæringsloven, 2006). Det kunne vært mer relevant og intervjuet foreldrene hvis fokuset har vært på digital mobbing, da den mobbepformen er utbredt på fritiden og der foreldre kan ha en enda større rolle i avdekkingen av mobbing.

I kvalitativ metode påpeker Dalland (2014, s.116) at et strategisk utvalg er det mest brukte utvalget. Informantene blir valgt ut fra om de har noe konkret å komme med forhold til forskningsarbeidet. Ved et tilfeldig utvalg er informantene tilfeldig og det er ikke satt noen kriterier for hvilke informanter som er relevant. Ovenfor begrunnet jeg valget av informanter, da jeg er ute etter erfaringer og opplevelser fra lærere og rektorer, derfor er mitt utvalg strategisk. Ved å velge både lærere og rektorer får jeg en bredde i utvalget, men en bredde som har det samme perspektivet, skoleperspektivet. Utvalget har gjort forskningsarbeidet interessant. Det har kommet erfaringer fra både ledelse, og lærere som ofte er de som står elevene nærmest av lærer og rektor. En av informantene arbeider ikke lenger som lærer i grunnskolen, men har arbeidserfaring fra grunnskolen og er pedagog. Informanten blir uansett omtalt som lærer da hun i dag reiser rundt i skolesektoren og holder foredrag om mobbing både til foreldre og skoler. Grunnen til at hun også blir omtalt som lærer er at alle lærere er pedagoger. Informanten ble valgt ut fra et strategisk utvalg, ut fra at hun har god kunnskap og erfaringer rundt temaet for forskningsarbeidet mitt.

Mobbing skjer fra 1.klasse til videregående skole, det har jeg selv sett. Derfor måtte jeg gjøre et valg forhold til hvilke skoler informantene arbeider på. Jeg valgte ungdomsskole, da ungdomskolen er en fase i ungdommenes liv som er veldig viktig i forhold til hvem de vil bli som voksen. Samtidig var jeg interessert i å høre med lærerne og rektor om foreldrene deltar i arbeidet like mye når barna deres har blitt ungdom, og ungdommen ikke føler at foreldrene trenger å blande seg lengre. Likevel er det kanskje den tiden i livet til ungdommen at det viktigst at foreldre og skolen samarbeider om å støtte de. Den ene skolen var en 1-10. skole, og den andre var en ungdomsskole. Det vil si at rektor på den ene skolen ikke bare hadde ansvaret for ungdomsskolen. Dette ser jeg ikke på som noen ulempe eller at det ødelegger for funnene, da mobbing og skole-hjemsamarbeid er relevant for hele skoleløpet. Det har vært utfordrende å finne informanter, da flere skoler ikke har respondert på min kontakt angående

intervju til forskningsarbeid. Dette har gjort prosessen i forskningsarbeidet noe forsinket, og det har gått utover motivasjonen min for arbeidet.

Etter valget av informanter og skoler, måtte jeg se nærmere på hvor mange informanter jeg måtte ha for å belyse problemstillingen min. Hadde jeg for få informanter kunne det føre til at det ikke ble mulig å trekke en konklusjon ut fra funnene. Det vil ikke representere hvordan skoler i Norge arbeider med forebygging og håndtering av mobbing med skole-hjemsamarbeid, som en faktor i det arbeidet. Ble antall informanter for mange i forhold til hvor lang tid jeg hadde på forskningsarbeidet kunne det også ødelegge for belysningen av problemstillingen. Analyseringen av intervjuene tok tid, derfor kan for mange informanter gjøre at jeg ikke fikk tid til å reflektere rundt alle funnene, og det ble ikke en riktig fremstilling av virkeligheten (Kvale & Brinkmann, 2017, s.148). Postholm (2010, s.43) hevder det er lønnsomt å forholde seg til et lavt antall informanter når forskningsarbeidet ikke er stort. Derfor valgte jeg å intervju 6 informanter, 2 rektorer og 4 lærere. For å få en viss bredde i forskningsarbeidet ville jeg intervju minst to rektorer fra forskjellige ungdomsskoler. Hele veien var jeg åpen for å intervju flere, viss det skulle vise seg at et eller flere intervju ikke ble relevant forhold til temaet eller for få funn.

3.2.3 Kvalitativ intervju

Refleksjonene rundt hvordan jeg skulle samle inn empiri har vært mange, men det var spesielt en fremgangsmåte som utpekte seg til å kunne brukes for å innhente mest mulig detaljert informasjon. Intervju hadde jeg tidlig tanker om at kunne være den rette fremgangsmåten, da jeg var ute etter lærere og rektors erfaringer og meninger i arbeidet mot mobbing i samråd med foreldrene. Ved bruk av for eksempel observasjon, ville det ikke vært mulig og observert erfaringer og meninger, men jeg kunne brukt observasjon i tillegg til intervju. Flere av mine spørsmål i intervjuguiden (Vedlegg 1) bygger på hva lærerne og rektorene legger i begreper og erfaringer knyttet til forebygging og håndtering av mobbesaker. Disse meningene og erfaringene var bygd opp ut fra flere hendelser de hadde opplevd, gjennom å forebygge og håndtere mobbing og innlede samarbeid med foreldrene. Det krevde en del forklaring fra informantens side for å kunne forstå deres meninger og erfaringer, og det fikk jeg forståelse for gjennom intervju.

Etter intervjuene hadde jeg uthentet nok empiri til å kunne forske på arbeidet mot mobbing med styrke i skole-hjemsamarbeid. Postholm (2010, s.43) viser til at kvalitativt intervju er det vanligste å bruke i fenomenologisk tilnærming, men det krever informanter som har

erfaringer innenfor feltet. Før intervjuene, da jeg kontaktene informantene ble formålet og problemstillingen for forskningsarbeidet presentert til skolen gjennom forespørselen på e-post. Presiserte også at jeg var ute etter erfaringer og meninger innenfor hovedfeltene mobbing og skole-hjemsamarbeid. Jeg hadde i forkant gjort meg opp en mening om at alle skoler har erfaringer med dette, da det er lovpålagt å arbeide for et trygt fysisk og psykisk skolemiljø (§9a).

Fordelene med kvalitativ metode er mange. En av fordelene er at intervjuene er fleksible ved det ikke er noen faste svaralternativer som informantene skal svare på. Informantene står friere til å utdype sine erfaringer og meninger. I tillegg er jeg, som forsker, inne på skolearenaen der mobbingen skjer, og snakker med dem som står midt i arbeidet mot mobbing. Dermed blir forebyggingen og håndteringen av mobbing og skolens samarbeid med hjemmet sett fra de ansatte i skolen sitt perspektiv (Dalland, 2014, s.113). Det tror jeg skaper et bra og reelt perspektiv på hvordan skolen legger til et rette for et samarbeid med hjemmet, for et trygt og godt læringsmiljø for elevene på skolen.

Formålet i følge Kvale og Brinkmann (2017, s.20-22) er å forstå verden til de som blir intervjuet og utvikle kunnskap ut fra empirien som blir innsamlet. Videre påpeker de at et intervju kan betegnes som en samtale, som er spørre- og lytteorientert med en grad av struktur. Før intervjuene startet informerte jeg informantene om at det blir en samtale mellom meg som intervjuer og de. Dette var for å gjøre dem oppmerksomme på at jeg ikke var ute etter å ”grille” de med spørsmål. Det skulle være en hyggelig samtale rundt et viktig tema, som bygget på tillitt og forståelse. I all hovedsak ble samtalen preget av spørring og lytting, som Kvale og Brinkmann (2017, s.20-22) poengterer, da jeg var ute etter å innhente mye empiri. Strukturen i intervjuet var bygget på intervjuguiden jeg utformet på forhånd.

Innholdet i intervjuguiden bygger på aktuelle delemner med spørsmål innenfor temaet mobbing og skole-hjemsamarbeid som har en forankring i problemstilling og forskningsspørsmålene (Johannessen, Tuft & Christoffersen, 2016, s.149). Jeg utformet flere intervjuguiden, men med samme delemner. Forskjellen mellom intervjuguidene er spørsmålsformuleringene i forhold til å bruke skole som helhet under samtalen/intervjuet med rektor, og bruk av ”du som lærer” i samtale med lærerne. Samtidig var det vesentlig at spørsmålene rundt forebygging av mobbing ble nivådelte. Lærerne fikk spørsmål rundt forebygging på klassenivå som lærer. Rektor fikk spørsmål knyttet til hva skolen gjør i felleskap og planer for å forebygge mobbing. Både lærerne og rektorene fikk spørsmål knyttet

opp mot skole-hjemsamarbeid. Spørsmålene utformet jeg ut fra hvilken posisjon informantene hadde i skolen. Det gjorde at jeg fikk et mangfold av svar fra ulike hold på en og samme skole. Intervjuguiden til informantene som svarte på spørsmål via e-post fikk spørsmål fra en intervjuguide som var tilnærmet lik lærerne sine, da informantene har samme utgangspunkt som lærerne som alle er pedagoger.

I utgangspunktet hadde jeg tenkt å gjennomføre prøveintervju for å teste spørsmålene i intervjuguiden, og for å ha mulighet til å justere ut fra om spørsmålene var forståelige eller ikke. Da det var vanskelig å få tak i informanter og tidsklemma ble større, måtte jeg bare gjennomføre de planlagte intervjuene. Intervjuguidene fungerte greit. Fjernet etter hvert ett spørsmål, da flere svarte på det i et tidligere spørsmål.

Utførelsen av intervjuene foregikk en til en, da det gav meg en større mulighet til å få utdypet erfaringene og meningene til informantene allerede i innsamlingsfasen. Innholdet i empirien ble fyldigere fra starten av, og det gav større mulighet for gode og relevante funn (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.146). I fortolkningen av funnene ble arbeidet lettere ved at jeg slapp å ta kontakt med informantene for å få fyldigere svar. En styrke i tillegg til gjennomføring av intervju en til en, er bruk av lydopptak underveis i intervjuene. Kvale og Brinkmann (2017, s.205) påpeker også lydopptak som en støtte ved at jeg ikke måtte holde fokus på å få med alt som ble sagt av informantene ved å notere. Jeg kunne fokusere på dynamikken og fremgangen i intervjuene innenfor delemnene, og observerte deres kroppsspråk når de fortalte om sine erfaringer. En slik form for tolkning av informantenes adferd i forbindelse med intervjuet kan gi informasjon som kan tolkes og gi kvalifiserte funn. Jeg kunne danne meg et helhetsinntrykk av hvor sterkt eller svakt arbeidet mot mobbing og hvordan samarbeidet med hjemmet engasjerte informantene.

En av informantene som var relevant for mitt forskningsarbeid og som ble presentert under utvalget befant seg langt unna. Derfor ble intervjuet gjennomført via e-post. Hele veien var jeg klar over at det finnes en del ulemper ved gjennomførelse via e-post, men jeg valgte å gjøre det uansett, da informantene hadde mye kunnskap rundt akkurat arbeidet mot mobbing og samarbeid med hjemmet. Ulempene var blant annet å ikke ha mulighet til å observere kroppsspråket til informantene når det ble fortalt om erfaringer og meninger, og det gav vanskeligheter med å danne seg et helhetsinntrykk av informantens innlevelse i svarene (Elmholdt, 2006). Kvale og Brinkmann (2017, s.178) trekker frem fordelene med e-postintervju. Jeg slipper å transkribere intervjuet og kan konsentrere meg om å systematisere

og analysere funnene. Postholm og Jacobsen (2014, s.70) viser også til fordelene ved at informanten får bedre tid til å tenke gjennom spørsmålene før man svarer. Erfaringene blir enda mer forståelig for meg som intervjuer, for informant har hatt tid til å tenke over detaljer rundt erfaringene. Jeg ser at mange kan se på dette som en svakhet. Ved at informant får tid til å undersøke og reflektere godt rundt spørsmålene slik at jeg svarene blir mest mulig ”korrekt” etter hva som forventes skal svares forhold til hva teorien sier om temaet. Her tror jeg ikke dette ble tilfellet, da jeg valgte informanten ut fra at hun har en god del erfaringer og kunnskap innenfor temaet mobbing. Jeg vil si at svarene representerer det informanten mener, men at det er vanskelig å vite om informanten orket å beskrive sine erfaringer med lange utfyllende skriftlige skriftlig.

Postholm og Jacobsen (2014, s.74-77) skiller mellom tre typer intervjuformer etter hvor strukturert de er. Den første typen er et strukturert intervju som har strenge rammer for gjennomførelsen av intervju med samme spørsmål til alle. Denne typen hadde ikke gitt meg mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuene, og det tror jeg kunne gitt meg ikke like utfyllende svar. Videre finnes det et ustrukturert intervju som går ut på å føre en åpen samtale der intervjuet ikke er forutbestemt (Postholm & Jacobsen, 2014, s.74-77; Kvale & Brinkmann, 2017, s.46). Et ustrukturert intervju er jeg redd for at ikke hadde gitt meg nok empiri, da ikke noe av spørsmålene er utarbeidet på forhånd og jeg liker å ha en viss kontroll på hvilke spørsmål som skal stilles for å kunne belyse problemstillingen. Imellom det strukturerte og ustrukturerte finner jeg det halvstrukturerte også kalt semistrukturerte. Det semistrukturerte intervjuet blir av Kvale og Brinkmann (2017, s.46) beskrevet å være et intervju som finner sted mellom en åpen samtale og en spørreskjemasamtale. De kvalitative forskningsintervjuene jeg har gjennomført med lærere og rektorer ble semistrukturerte intervjuer. Et semistrukturert intervju ser jeg på som et intervju med en liten grad struktur gjennom forutbestemte tema og spørsmål i intervjuguiden, men en åpenhet for tilleggsspørsmål underveis hvis noe er interessant å utdype. Et semistrukturert intervju gir meg som intervjuer en viss kontroll på samtalen ved å ha utarbeidet spørsmål på forhånd, for å kunne lede samtalen i riktig retning forhold til problemstillingen i forskningsarbeidet. Det hevdes av Johannessen, Tufto og Christoffersen (2016, s.145) ved å utføre intervju med en viss åpenhet, gir informantene en større frihet til å kunne være med å bestemme hva som skal være i fokus i samtalen innenfor temaet. Videre poengterer de hvor mer synlig informantens erfaringer og oppfatninger blir. Dette var noe jeg opplevde i gjennomførelsen av intervjuene. I møte med informantene påpekte jeg fort at dette var en helt ufarlig samtale og kalte det ikke

intervju, da jeg tror det gir informantene en større frykt for å åpne seg, da de føler på å bli kontrollert i arbeidet de gjør mot mobbing. Ved at informantene fikk styre samtalene sammen med meg, ble det mye friere gjennom at erfaringene og meningene ble fortalt med god innlevelse og engasjement, og jeg opplevde at samtalen var bygd på trygghet mellom meg som intervjuer og informantene.

3.2.4 Bearbeiding og analyse av empiri

Bearbeidingsfasen av empiri tar alltid lengre tid enn man først antar. Hvert intervju var på rundt 20-40 min, der jeg brukte lydopptak for å ivareta all informasjon som informantene kom med. Når jeg skulle lytte til lydopptakene samtidig som jeg transkriberte de tok det mye lengre tid enn intervjuene i seg selv. I transkriberingsfasen ble intervjuene til skriftlig form. Det ble mer struktur på empirien, om i denne fasen startet jeg også på arbeidet med å analysere empirien gjennom å systematisere empirien etter spørsmålene i intervjuguiden (Kvale & Brinkmann, 2017, s.206). Erfaringen min med dette arbeidet var at jeg ivaretok funnene som ble til etter intervjuene ved å systematisere de.

I bearbeidingsfasen av empiri står to begreper sentralt. Disse begrepene er analyse og fortolkning som representerer det samme, men i en kvalitativ forskning finner vi forskjeller som er sentrale i denne fasen av arbeidet. Sammenlignet med kvantitativ empiri taler ikke kvalitativ empiri for seg selv. I analysen som jeg beskrev ovenfor ble empirien strukturert i kategorier, men ved å fortolke empirien fant jeg meningene bak erfaringene og meningene informantene har delt med meg under intervjuene (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.162). Dette kan også støtte i Dalland (2014, s.178) som påpeker ved å analysere danner jeg meg oversikt over hva empirien har å fortelle, og i fortolkningen søker jeg etter meningen i det som kom frem etter gjennomført analyse. I sammenheng med min fenomenologisk-hermeneutiske tilnærming, forstås den fenomenologiske tilnærmingen som en del av gjennomføringen av intervjuene der jeg er ute etter erfaringene og meningene til lærere og rektorer. I ettertid i bearbeidingen støtter jeg meg til en hermeneutisk tilnærming gjennom fortolkningen av funnernes mening.

3.2.5 Validitet, reliabilitet, og etiske betraktninger

Validitet også kalt gyldighet er hvor gyldig det jeg undersøker er for problemet jeg har for forskningsarbeidet. Det kan tolkes som at jeg skal kunne trekke gyldige beslutninger ut fra funnene som er i henhold til problemstillingen for mitt forskningsarbeid (Dalland, 2014, s.52; Dahlum, 2018). Johannessen, Tufte og Christoffersen (2016, s.66) støtter dette ved å poengtere

at validitet er hvor relevant funnene er for fenomenet som undersøkes. Videre skiller det mellom ytre og indre validitet. Der ytre validitet går på om jeg som forsker kan, ut fra resultatene fra en relativt liten forskning, generalisere. Tidligere ble det påpekt at et samfunnsvitenskapelig forskningsarbeid som dette kan tilbakeføres til samfunnet. Når det er tilfelle er det vesentlig å se nærmere på generaliserbarheten til forskningsarbeidet.

Generaliserbarhet betyr at jeg må vurdere om resultatene fra forskningen bare kan knyttes til informantene som ble intervjuet eller om resultatene kan overføres til andre intervjupersoner og situasjoner (Kvale & Brinkmann, 2017, s.289). Det betyr om mine resultater fra dette forskningsarbeidet kan knyttes/overføres til andre skolars arbeid mot mobbing enn de jeg forsket ved. Representerer mine funn andre skolars samarbeid med hjemmet i forebygging og håndtering av mobbing? Dette forskningsarbeidet mener jeg er generaliserbart, da mobbing forekommer på de fleste skoler. Et skole-hjemsamarbeid må finne sted på skolen der ungdommen til foreldrene oppholder seg store deler av hverdagene. Det kan helt sikkert finnes forskjeller mellom skolene, hvordan de forebygger og håndterer mobbing, men jeg tror de fleste skoler kan å forebygge og håndtere mobbing, og vet at hjemmet er viktige i dette arbeidet.

Den indre validitet bygger på om informantene jeg har valgt er relevant for mitt mål med forskningsarbeidet (Dahlum, 2018). Tidligere ble utvalget presentert, der jeg begrunnet mitt valg av informanter. Og det kan stilles spørsmålstegn ved den indre validiteten, da jeg har valgt bort foreldrene som har en viktig rolle i samarbeidet med skolen. Siden jeg valgte å forholde meg til kun mobbingen som skjer på skolen, ser jeg det mest hensiktsmessig å intervju de ansatte på skolen, for deretter å se på samarbeid fra et skoleperspektiv og hva skolen kan gjøre for å legge til rette for et godt samarbeid med foreldrene. Om fokuset hadde ligget på mobbingen som skjer utenfor skolen sitt område, hadde foreldre vært sterke informanter. Videre går validiteten på om jeg kan stole på det informantene kommer med av informasjon. Dette påpekes av Dalland (2014, s.120) som presiserer at det ikke er nok med relevante informanter, empirien som blir hentet fra informantene må også være relevant. Rektorene og lærerne er relevante som informanter, og jeg har tiltro til at de kommer med erfaringer og meninger de står inne for, da de har lange erfaringer innenfor sitt yrke. Også informanten som omtales som lærer, men ikke praktiserer som lærer i grunnskolen er relevant likevel. Dette er fordi informanten arbeider med mobbing og skole-hjemsamarbeid daglig gjennom sin jobb. Derfor ser jeg på empirien som relevant når det kommer fra noen som virkelig engasjerer seg i arbeidet mot mobbing og samarbeidet sin rolle i forebyggingen og

håndteringen av fenomenet mobbing.

Reliabiliteten er troverdigheten og konsistensen til forskningsarbeidet (Kvale & Brinkmann, 2017, s.276). Det kan forstås som hvor pålitelig forskningen er ved at den viser den virkelige situasjonen i forhold til temaet for forskningen. Samtidig, om det er mulig å etterprøve undersøkelsen, og hvilken grad er resultatene de samme da (Sander, 2017b). Postholm (2010, s.169) hevder at etterprøving kan være vanskelig, da et kvalitativt forskningsintervju er gjennomført i en tidsbestemt situasjon, ved at et møte mellom informant og intervjuer er unikt på det tidspunktet. Skolen og fenomenet mobbing anser jeg at kan være i stadig endring, da skolen utvikles gjennom blant annet kompetanseheving, og forekomsten av mobbing blir påvirket av arbeidet skolen og hjemmet gjør i forhåpentligvis en positiv retning. Derfor vil ikke resultatene alltid bli helt like, men at det likevel er mulig å peke på styrkene ved et skole-hjemsamarbeid i arbeidet mot mobbing.

For at troverdigheten til forskningen skal være ivaretatt gjennom hele forskningsarbeidet må jeg foreta en ryddig og strukturert innsamling av empirien som gir gode og viktige funn. Dette føler jeg at jeg har fått gjort gjennom å bruke lydopptak og et skriftlig intervju. Innsamlingen vil jeg si er pålitelig, gjennom innsamlingen og transkriberingen av intervjuene. Postholm og Jacobsen (2014, s.129) påpeker at det ikke må foretas noen snarveier i transkriberingen ved å endre empirien, de må fremstilles slik som de er beskrevet av informantene selv. I e-postintervjuet ble de ivaretatt ved at det er skriftlig direkte fra informant, og informanten har bedre tid til å reflektere rundt spørsmålene og svarene sine som ble presisert tidligere. Samtidig må ikke mine erfaringer og meninger påvirke arbeidet i bearbeidingsfasen av empiri. Mine synspunkter kommer frem under drøftingskapitlet.

De etiske betraktningene skal ivareta personvernet til informanten og troverdigheten rundt resultatene av forskningen. Forskning som har fulgt de etiske retningslinjene viser at informantene og funnene er tatt vare på og presentert riktig (Dalland, 2014, s.94). Det er de menneskelige prosessene i en naturlig setting som undersøkes i den kvalitative forskningen. Derfor må de etiske betraktningene i forhold til informantenes personvern ivaretas like mye som etikken til forskningen. I arbeidet med informantene har jeg som forsker en stor rolle i forhold til hvordan intervjuet blir, og hva informantene er villige til å dele av erfaringer og meninger. Informantene må føle seg trygge på at jeg som forsker ivaretar informasjonen de kommer med (Postholm, 2010, s.142; Dalland, 2014, s.95).

De etiske betraktningene i forhold til personvern måtte overveies allerede i planleggingsfasen.

Jeg gjennomførte en meldeplikttest, for å kartlegge om forskningsarbeidet måtte meldes inn til NSD. Meldeplikttesten viste at jeg ikke hadde meldeplikt, da jeg har anonymisert alt. Søknad ble uansett levert, da jeg fikk informasjon om skolene og informantene gjennom e-post da de ble kontaktet av meg. Det ble spesielt viktig, da et av intervjuene ble gjennomført via e-post.

De aktuelle skolene ble informert på forhånd om hensikten med forskningsarbeidet. Videre skrev de under på et samtykkeskjema før intervjuene. Samtykkeskjemaet fortalte om bakgrunnen for forskningen, hva jeg ønsket av erfaringer og at alle funn ble anonymisert (Vedlegg 2). Før intervjuene spurte jeg om jeg fikk bruke lydopptak, og presiserte at de kom til å bli slettet når forskningsarbeidet ble avsluttet. Ingen informasjon skal kunne tilbakeføres til skole eller informant. Kvale og Brinkmann (2017, s.213) poengterer at det er lurt å skjule informantene allerede i transkriberingen. Dette har jeg gjort ved å bruke informant A, B, C osv. Senere i presentasjonen brukte jeg fiktive navn.

4.0 Presentasjon av empiri

I det følgende kapitlet presenterer jeg empirien fra gjennomførelsen av intervjuene ute i skolene. De blir presentert etter strukturen i intervjuguiden (se vedlegg 3). Under intervjuene ble det gjort mange funn, men kun det som er relevant ut fra problemstillingen blir presentert. Skolene som er brukt i forskningsarbeidet er en ungdomsskole og en 1-10 skole. Det er ikke spesielt store skoler, da det er skoler på landsbygden. Informantene skal holdes anonyme, og har derfor gitt de fiktive navn. Rektor Ola har 20 års erfaring som rektor, mens rektor Per har 10 års erfaring. Læreren Line presiserer at hun har vært lærer i hele sitt voksne liv, ca. 30 år. Lærer Else har vært lærer i 12 år, lærer Siri i snart 20 år og lærer Mona har arbeidet spesielt med mobbing i skolen i mer enn 10 år.

4.1 Forståelsen av begrepet mobbing og ulike typer mobbing

Lærer Else påpeker at det er den som står i situasjonen og er offeret for mobbing som står og kjenner på hva som er mobbing og erting, derfor er det vanskelig å si hvilken følelse offeret har forhold til hva mobbedefinisjonen sier. Rektor Ola gir uttrykk for at han legger flere ting i begrepet mobbing. Det er at noen blir krenket, noe også Lærer Siri legger i begrepet. Videre informerer rektor Ola om at mobbing skjer gjentatte ganger over tid og referer til professor Lund ved universitetet i Agder som har forsket en del på mobbing ved å si: ”når noen tar fra noen mulighet til å høre til fellesskapet”. Samtidig som at det er et maktforhold som er ujevnt mellom mobber og offer. Ujevnt maktforhold, og sett i sammenheng med at det er et fenomen

som går over tid, eller belastning over tid blir også presisert av rektor Per. Noe som går overtid og er systematisk, blir også påpekt av lærer Line, og at begrepet blir brukt alt for mye av elevene. Lærer Else har en litt annen vinkling på forståelsen av begrepet. Hun legger vekt på at dette er subjektiv, ved at vil tåler forskjellig og at mange mangler de sosiale egenskapene, forstår ikke sin egen rolle i situasjonen, og trenger hjelp til å forstå hva det betyr. Lærer Mona sier: “Mobbing er for å nå sosiale mål, handler om å få eller opprettholde vennskap, handler i det store om å fikse livet på skolen, og det velges ulike strategier for å nå de sosiale målene og noen ganger kan det oppleves krenkende for andre” (Lærer Mona).

Når forståelsen av begrepet mobbing er presentert, er det vesentlig å se nærmere på hvilke former for mobbing som finner sted på skolen sitt område. Lærer Mona forklarer at hun har sett alle typer mobbing. Med det menes verbalt, fysisk, skjult og digitalt. Lærerne Line, Else og Siri går mer inn i hver av typene og ser hva som skjuler seg bak de verbale, fysiske, skjulte og digitale, og sier de har sett utestenging, kroppsspråk som blick og sning og kritikk av hverandre. Den vanligste og mest effektive måten å mobbe på i ungdomskolen påpekes av lærer Siri er å være holdt utenfor. Dette med å kritisere hverandre er i følge lærer Siri sårende for de som er faglig sterke. Siri forklarer videre at de elevene ikke viser potensialet sitt, for de vil ikke stikke seg frem i fare for å bli utsatt for noe. Lærer Line gir uttrykk for at det også finnes fysiske former, som for eksempel å dra ned noens bukse, men at det ikke er så mye av dette på ungdomsskolen. Ifølge Line er det baksnakkingen og utestengingen som florerer, og også flere og flere gutter opplever dette, ikke bare jenter. Kort til slutt blir også digital mobbing påpekt ved bruk av likes, ikke likes, og at den digitale mobbing er noe vi må lære oss å leve med, for det vil alltid være en likerknapp. Vi må gjøre elevene robuste nok til å takle den sosiale verden uttrykker lærer Else. Ifølge rektorene Ola og Per ser de mest av utestengingen, og Per legger vekt på at mye starter på nettet. Rektor Ola tror ikke at vi kan skille mellom digital og direkte mobbing, men at det er en sammenheng, og at den digitale mobbing gjør det vanskeligere for elevene å få en fritid, da de hele tiden er på nettet. “Og hvis man blir mobbet digitalt, er det kanskje ikke mobbing for det skjedde kanskje bare en gang” (Rektor Ola). Et oppsiktsvekkende funn:” begynner man å grave i mobbesaker er det veldig ofte at det handler om holdningene mellom foreldrene” (Lærer Else). Holdningene overføres på ungdommen.

4.1.1 Handlingsplan mot mobbing

Skolene har handlingsplaner mot mobbing. På den ene skolen ble handlingsplanen mot mobbing utarbeidet i 2004, i tillegg til en sosial læreplan. I følge rektor Ola skal disse planene

nå legges ned etter at det nye lovverket kom, og en ny felles plan for trygt og godt miljø på skolen skal utarbeides. I den andre skolen holder også på å omforme handlingsplanen mot mobbing til handlingsplan for et godt skolemiljø, der innholdet går på tanker om regelverket, rutiner, skjemaer osv.

4.2 Opplevelsen av trygghet på skolen

Å kunne ha en hverdag der man slipper å bekymre seg for vanskelige opplevelser er å føle seg trygg på skolen i følge rektor Per. Dette legger også rektor Ola vekt på, ved å forklare at man skal slippe å ha en frykt over seg, og slippe å bli utsatt for krenkelser. Å slippe ha frykt over seg gjenspeiler seg i forklaringen til lærer Else i at man ikke skal ha en klump i magen når man går på skolen og at det er en menneskerett som står over alle andre kompetansemål, og er overordnet. Lærer Siri legger litt mer i det ved å si at når man er trygg på skolen skal man også føle seg verdsatt og respektert. Mona fortalte at elevene må bli likt sånn som de er, og de voksne er der for å hjelpe de.

Lærer Mona hadde en god forklaring på hva som er en synlig voksen:” Hvis barn eller elever sier at de har en god relasjon til den voksne, føler de trygghet i forhold til den voksne (den voksne krenker aldri), og de kan alltid gå til den voksne med bekymringer. Da er den voksne synlig på skolearenaen”. Det at eleven kan gå til noen med bekymringer, presiseres også av lærer Line ved at man som synlig voksen skal være en snakkepartner med klare forventninger til eleven. Det å ha forventninger, være tydelig og rettferdig er noe Else også fremhever.

Utsagnet fra Mona gir en grundig gjennomgang på hva som ligger i å være synlig, men rektor Ola gir uttrykk for at skolen har en regel om at lærerne skal få elevene til å skjønne at lærerne vil det beste for dem. Ifølge rektor Per skal ikke bare en synlig voksen være tilstede når elevene trenger det, men også ha mulighet til å bruke de anledninger man har til å si hva som er greit og ikke greit. Dette gjelder både lærere og foreldre. Lærer Else gir uttrykk for at det må fortelles i den konkrete situasjonen som har oppstått hva som er greit og ikke, ved for eksempel inspeksjon må man fortelle gruppa at det ikke er greit der og da, men bringe det videre til kontaktlærer for å fange opp det som skjedde før og etter situasjonen. Det må skinne gjennom at det er omsorgen for dem som gjør at det blir sagt fra hva som er greit og ikke, og alltid fortelle hvorfor det ikke er greit og ikke, spesielt i mobbesaker presiserer lærer Siri. Siri poengterer videre at det er vanskelig å forstå at elev-lærer er bestekompisert som mange lærere sier, for hun mener det skal være forskjell, da elevene ikke skal oppleve lærerne som autoritære, men autoriteter.

4.3 Nulltoleransen

Informantene fikk et spørsmål i intervjuet som gikk på den nye mobbeloven, hva de mener om den. Der kom det frem at informantene synes den er grei, kjempebra, skummel og liker godt. Lærer Mona spesifiserer at barn og ungdoms rettsikkerhet blir styrket. Akkurat det med å styrke rettsikkerheten kommer det frem av rektor Per at de har gjort gjennom å praktisere loven fra den dagen den kom, ved å skjerpe rutinene og ved å få en skikkelig gjennomgang av dem. Rutinene blir utprøvd og, skolen er midt i denne prosessen nå. Rektor Ola forklarer at loven har en aktivitetsplikt og at den også er tredelt. Det skal være en plan for å forebygge krenkelser og mobbing, plan for undervisning og tiltak for godt skolemiljø, og et apparat som griper inn når det oppstår saker. Den har også egen kriseplikt når noen føler seg krenket og trenger hjelp, og ved å ligge langt frem på resultatlisten ved kontinuerlig arbeid, får elevene det bedre. Dette sier lærer Ola er mye bedre enn retningslinjene som kom tidligere om enkeltvedtak i mobbesaker. Med de ble man fort liggende etter og begynte å behandle saker etter at de hadde oppstått. I følge rektor Ola skal man følge med og gripe inn tidlig, for da sparer man seg for mye arbeid og elevene sparer seg for ubehageligheter. Både lærer Line og Else gir uttrykk for at arbeidet ligger i å bli enda dyktigere til å se og observere. Mange kommer nok til å merke at de ikke gjør jobben sin og det vil bli mer synlig hvor viktig tiden blir, og hvor skadelig det er å oppleve krenkelser over lengre tid. Lærer Else forklarer at loven har gjort det enda mer synlig at det er ALLE ansatte på skolen som har et ansvar for å melde fra hvis de ser mobbing. Lærer Else fremhever at den nye loven kanskje gjør at foreldrene kan føle på at de har mer makt. De får en mulighet til å bli hørt ved at de kan gå til noen andre (fylkesmann) hvis de ikke føler at de blir hørt av læreren /skolen eller, ikke har gode relasjoner til dem. Lærer Line forklarer at skjer det noe på fritiden eller hjemme som påvirker skolen, har skolen noe med det å gjøre, det er ikke adskilt.

Gjennom den nye mobbeloven blir man kjent med nulltoleransen mot mobbing, og denne nulltoleransen påpeker rektor Per at de jobber for å opprettholde ved å ikke akseptere mobbing, trakassering, utestenging osv. Dette blir også poengtert av lærerne Line og Siri. Lærer Line forklarer at nulltoleranse ikke må forstås som at det er null mobbing ved en skole, for det er ikke sant. Det må i følge Line forstås som et ambisiøst mål. Samtidig påpeker rektor Ola at det er helt umulig å oppnå, men at det skal gripes inn når man har mistanke om at det skjer noe som ikke er greit. En lærer beskriver nulltoleranse slik:” Handler om at de voksne tar ansvar for forebygging, håndtering og avdekking av alle krenkelser” (Lærer Mona). Videre forklarer lærer Mona at de voksne har ansvaret for bygging av et skolemiljø som er trygt for

alle, uansett om man feiler fordi man er usikker på hvilke forventninger som stilles. Det skal utvikles en kultur der ingen krenker hverandre. Opprettholdelsen av nulltoleranse kan, som nevnt, skje gjennom mye godt arbeid. Videre gir lærer Line uttrykk for at det er viktig å snakke mye med elevene, ha gode samtaler, og ifølge lærer Siri skal man være der elevene er, slik at man har mulighet til å ta opp uønsket atferd med en gang.

Rektorene legger vekt på det som skjer i ledelsen ved at man aldri kan unngå arbeidet mot mobbing. “Ungdommens trivsel er det viktigste skolen arbeider med. Har du det ikke bra på skolen lærer du heller ikke, all energien går til å holde seg oppe i det sosiale. Fokuser på skolemiljøet gjennom sosial læring og trening” (Rektor Per). Rektor Ola forklarer at kompetanseheving i personalet er en viktig del av det å opprettholde nulltoleranse gjennom å arbeide med holdningene til personalet og ledelsen. Videre gir rektor Ola uttrykk for at lærere og ledelse venner seg lett til å tro at en elev liker å sitte alene i friminuttene, men sannheten er at eleven ikke liker å sitte alene.

4.4 Relasjoner på skolen

I følge lærer Line betyr relasjoner alt på skolen, uansett hva man holder på med. Dette er nødvendig for å ha en bra skolehverdag. Bygg på relasjonene, og ikke bare snakk med dem når de har gjort noe galt. Finn møtepunkt der elevene kan snakke helt vanlig. Lærer Else forklarer at elevene trenger å bli sett og føle tilhørighet ved å vite at de har oss som lærere. Videre gir Else uttrykk for at om man skal kunne ha noe makt den dagen man må si fra at det ikke er grei oppførsel, må man ha relasjonen først. Lærer Siri forklarer at det handler om å være tydelig voksen, slik at elevene opplever at de blir tatt på alvor, og ved at det gjøres noe i mobbesaker. “Inkluderende læringsmiljøer er vaksine mot mobbing og krenkelser. Voksne er sentrale rollemodeller og veiledere i barns liv. Og voksnes evne til relasjonsbygging er avgjørende for å skape trygghet for elevene” (Lærer Mona).

4.5 Lærere og rektorers erfaringer med mobbesaker

Rektor Per påpeker at mobbing er en unngåelig del av hverdagen der det er mange mennesker, derfor har alle som arbeider i skolen erfaringer fra mobbesaker. Et eksempel på en mobbesak, som ble forklart av lærer Line, er grupperinger og jenter. I følge Line arbeidet hun systematisk med å nøste opp i situasjonen i klassen, der det var jentegrupper. Flere følte seg utestengt, men en jente følte på å være utestengt uansett om hun hadde sin gjeng, for hun kunne tenke seg å være med i den andre gjengen. Denne andre gruppen opplevde henne som dryg, men sendte likevel Snap med bilde av hvor bra de hadde det i gruppa til henne. Det var

mange blikk og kalde skuldre, men veldig vanskelig ta tak i. Foreldrene stilte seg uforståelig til at deres jente kunne stenge ut noen, samarbeidet var ikke på plass og det førte til at skolen ikke følte at de klarte å nøste helt opp i saken. Lærer Else meddeler også at det er jentegjengene som er vanskeligst da de har et kynisk spill med blikk og snur ryggen til. Guttene oppleves som mer gjennomsiktede i forhold til hvilken metode de bruker. De er enklere å gjennomskue og oppdage. Videre forklarer Else at det gjelder å være proaktiv og løse opp i saker før de blir for store og det blir enkeltvedtak med mye papirarbeid. Ved at guttene er lettere å oppdage, gir også Siri uttrykk for at guttene korrigerer lettere oppførselen, sammenlignet med jentene som er mer intrikate.

4.6 Første møte med foreldrene

Ifølge Lærer Line må det i første møte med foreldrene skapes gode relasjoner for å kunne samarbeide med dem, for uansett hvilken sak man står ovenfor er det foreldrene som kjenner ungen sin best. Videre peker Line på at man som lærer må være ydmyk og la foreldrene få uttale seg, selv om man som lærer også må få si hvilke inntrykk han eller hun sitter med angående eleven. Dette med at foreldrene kjenner ungen sin best blir også forklart av Lærer Siri, som uttrykker at det er foreldrene som er verdensmestere i egne barn og ungdom, samtidig som i første møte med foreldrene handler det om å bli kjent. Line poengterte videre at det er viktig å ta foreldrene på alvor. Lærer Else forklarer at foreldrene må få mulighet til å snakke selv. Lærer Siri gir uttrykk for at det er eleven som er i sentrum, der det blir lagt vekt på hvordan eleven har det og ikke så mye om fag. Samtidig er det viktig at lærer og foreldre bygges frem som samarbeidspartnere hvis det er noe eleven opplever som vanskelig. Hold på en åpen kontakt mellom hjem og skole, forklarer lærer Siri. Lærer Mona legger første møte etter det har oppstått en mobbesak, som sitt grunnlag for å svare på hva som er viktig. Mona forklarer at skolen må ta regien ved å ha en klar handlingsplan hvis noen blir utsatt for krenkelser. Lærer Mona sier: ”Rektor må kalle foreldrene inn med en gang og de må si «Sånn skal ingen ha det, vi skal gjøre vårt beste for at ditt barn/ungdom blir trygg. Sammen skal vi lage en knallgod aktivitetsplan som skal evalueres og revideres hvis vi ikke når målet. Vi skal hjelpe dere og vi har ansvaret. Tusen takk for at dere sa ifra”.

4.7 Skole-hjemsamarbeid

Skolen skal i følge rektor Per ha åpne dører, lav terskel og uhindret kommunikasjon med foreldrene. Rektor Per forklarer at han prøver å signalisere at det er bare og ta kontakt for hjemmet, for det skal ikke finnes noen barrierer. Rektor Ola legger mer vekt på hvor godt

arbeid som legges ned i starten av skoleåret i sin forklaring. Da skal alle klassekontakter innkalles for planlegging av året, og klassekontaktene skal være på tilbudssiden for de andre foreldrene. Ut over året blir dette oppfulgt med to foreldremøter, og også noen felles foreldremøter med FAU. Ola forklarer videre at skolen bruker å ha et opplegg rundt Verdensdagen for psykisk helse. Rektor Ola forteller meg om et arrangement for noen år tilbake, da Erlend Moen fra Djupedalsutvalget kom. Djupedalsutvalget er et utvalg som leverte en utredning om virkemidler for å skape et godt psykososialt skolemiljø til Kunnskapsdepartementet i 2015 (NOU 2015:2). Arrangementet ble en suksess med kjempesamling i idrettshallen sammen med alle foreldre. I mange tilfeller kan det være vanskelig å få foreldrene til å komme, men der har rektor Ola utarbeidet et ”lite triks”. Han forklarer at ved å gjøre arrangementet obligatorisk for elevene og da må foreldrene kjøre de og dermed blir med inn. Det er viktig å ikke arrangere for mye. Rektor Ola gir uttrykk for at han allerede har lagt plan for et arrangement for det kommende året, som skal ta utgangspunkt i de nye planene for miljøet på skolen og det nye regelverket. Videre i sin forklaring viser Ola til at det er viktig å informere foreldrene om rettighetene deres. Til nå har foreldrene fått informasjon via tekstmelding og linker til nettsider. Samarbeidet med foreldrene er formalisert gjennom foreldremøter og foreldresamtaler. Utover dette må skolen, ifølge Ola, vise at det er bare å ta kontakt etter behov, og denne kontakten foregår for det meste på kontaktlærernivå.

Samarbeidet oppleves som veldig greit og bra av flere av lærerne og rektorene. Foreldrene er veldig på når det gjelder sine egne barn og ungdom, gir lærer Siri uttrykk for. Lærer Else forteller til meg at foreldrene gir henne som lærer, energi, for man får alltid noe tilbake fra foreldrene. Foreldrene oppleves som veldig viktige av rektorene. Rektor Ola forklarer at et samarbeid og gripe inn, må i gang med en gang foreldre oppdager at det er mobbing. Rektor gir samtidig uttrykk for at oppdragelsen ungene får er med på å gjøre at de ikke blir mobbere. Ifølge rektor Ola er det en sammenheng mellom foreldre som har mobbet selv og deres ungdom, det er lett at ungene får de samme holdningene. Rektor Per forklarer at skolen ikke har noen kontroll over det sosiale livet til elevene i fritiden, men den tiden har likevel stor innvirkning på hvordan livet på skolen foregår. Det er viktig skolen har noe kunnskap rundt det som skjer på fritiden, og da er foreldrene en viktig samarbeidspart presiseres videre av rektor Per. “Snakk nok sammen, slik at man gjensidig vet det man trenger å vite” (Rektor Per). Dette meddelte også lærer Siri ved at hun forklarte at konsekvensene av mobbing på fritiden drar eleven med seg inn i skolen. Rektor Ola meddeler at han har hatt mange gode

erfaringer rundt skole-hjemsamarbeid. De foreldrene som har unge som har opplevd å bli usatt for mobbing, blir hjelpeløse i følge Ola. Videre sier Ola:” Hvis ikke du da har 100% parti med foreldrene, er det ikke alt som er mulig å løse”. Noen saker har utspring i hjemmesituasjonen forklarer Ola, men det ser ikke foreldrene eller vil ikke se og vil gjerne skyld på andre. Det er da skolen kommer i en mellomposisjon, men er man ute i god tid med en god dialog er det mulig å løse og det blir ikke like utfordrende.

Lærer Siri forklarer at enkelte foreldre gir uttrykk for at de av ulike årsaker ikke makter å være den forelderen de ønsker. I en slik sammenheng må skolen bygge seg frem som en samarbeidspartner for komme med forslag om at da gjør vi det slik og slik. Sett alltid eleven i sentrum, forklarer Siri at er løsningen. Hvis et samarbeid er svakt påvirker det elevens motivasjon til å tilegne seg kunnskap, tillit til lærerne og generelt skolen, ifølge Mona.

4.7.1 Utfordringer

Lærerne og rektorene opplever ulike utfordringer når det gjelder samarbeidet med foreldrene. Hvor går grensen på hva man kan blande seg bort i av privatliv forklarer Line er en av utfordringene. Det gjenspeiler seg i utfordringen lærer Else gir uttrykk for å ha opplevd. Lærer Else forklarer at hun har opplevd en gråsonesak der lærer har oppdaget at ting eller sosiale settinger/ferdigheter til ungen ikke er på plass, og så viser det seg at foreldrene sliter like mye med det selv. Vanskene til foreldrene er lik vanskene til ungen. En annen utfordring lærer Else forklarer, er at foreldrene legger alt ansvar på skolen. De delegerer og vil gi fra seg ansvaret alt fra” fag og sånt”. Else påpeker til meg at disse utfordringene er det ikke mange av. Lærer Line forklarer at hun har opplevd enkelte saker der dyktige jenter skjuler utestengingen av andre og foreldrene aner ikke noe og vil ikke tro på skolen når de får vite om det. Det finnes utfordringer også når foreldrene er klar over at det foregår mobbing. Mona sier:” Det som er utfordrende er at foreldre ønsker at skolen skal fikse en mobbesak med en gang, men vi vet at det kan ta tid å re-etablere et utrygt klassemiljø. Lærerne må være i stand til å håndtere mange følelser og utålmodighet fra foreldrene sin side” (lærer Mona). En interessant skildring av utfordring kom fra lærer Siri. Hun forteller at det har kommet en del nye innvandrere i skolen, som har sin kultur og sitt språk. Utfordringen, ifølge Siri, er å gjøre de trygge på at skolen er en samarbeidspartner. Dette beskriver informanten som at skolen går i ytterkant av det som er skolens oppgave, men at de som arbeider i skolen byr seg frem til å være med på for eksempel utredninger. Hvis det viser seg at det blir ekstra tiltak rundt eleven,

må man være klar på at skolen vil hjelpe foreldrene til å hjelpe sin unge. Dette oppleves som skremmende for disse foreldrene.

Lærer Siri deler også en annen opplevd utfordring med meg, der en jente med makt over resten av jentegjengen og to til, hadde et uheldig språk ovenfor sine medelever med blant annet blikk og skuldertreknninger. Siri forteller videre at hun gjorde disse jentene oppmerksomme på at klassen reagerte på dette språket ved å vegre seg mot å snakke høyt i klassesituasjoner og det fantes ikke noe naturlig klassesamhold. Dette nektet visst jentene for, men Siri fortalte at flere elever tok til tårene under elevsamtaler når de snakket om disse jentene. Når det var kommet så langt at moren måtte kontaktes gikk hun helt i vranglås, ifølge Siri. Moren mente det var læreren (Siri) som var håpløs og at det ikke var sant. I et lite samfunn har Siri sett at mor har samme hersketeknikken. Siri fortalte videre at hun fikk det på seg at det var hun som ødela ungdomsskolen for jenta. Det forteller Siri at hun lever godt med, da de andre elevene opplevde at det ble tatt tak i det.

4.8 Foreldre og skole som et team

Ifølge lærer Line må skolen på sin side gi det inntrykket til foreldre at de kjenner ungdommen deres, ikke bare faglig, men også når det kommer til trivsel. Videre forteller hun at i forbindelse med foreldresamtaler er det viktig å ikke bruke tiden på ramse opp hvordan ungdommen gjør det i fagene, for det skal foreldrene vite fra før. Foreldrene må få tid til å snakke. I det hele handler det om kommunikasjon, ifølge Else. Noe Else forteller at hun har blitt bedre på de siste årene, gjennom mobilskole-melding, har terskelen har blitt mye lavere for å gi småbeskjeder til foreldrene. Her er det i midlertid viktig at skilte foreldre får samme informasjon. Lærer Mona forteller også at det er viktig med tett kontakt gjennom hele året, og at de gode relasjonene må bygges på når det er fredstider. Else forklarer at det skal være åpne kanaler, og når foreldrene tar kontakt med skolen skal rektor og administrasjon legge til rette slik at kontaktlærer eller faglærer er tilgjengelig når foreldrene tar kontakt med foreldrene. Rektor Per gir uttrykk for at mye av tiden går til 9a-arbeid (arbeid knyttet til §9a) gjennom håndtering og forebygging og ved å informere foreldre om dette på foreldremøter. Ifølge rektor Ola må ikke foreldrene sitte på sakene for lenge slik at det bygger seg opp sinne. Kontakt kontaktlærer eller skoleledelsen tidlig er Ola sin oppfordring til hjemmet. Å ta kontakt tidlig gjenspeiler seg også i det lærer Else forklarer ved å si at foreldrene må reagere på situasjonen som har oppstått og varsle videre til for eksempel skolen. Ikke snakk bare mellom hverandre på bygda.

For at foreldre og skole skal kunne arbeide i team meddeler lærer Mona at det er viktig at skole og foreldre kjører samme trivselsregler for å motarbeide mobbing. I trivselsregler gir Mona uttrykk for at det er snakk om samme forventinger hjemme og på skolen for samspill og vennskap. Videre forklarer Mona at hjemmet og skolen må dra i samme retning, og foreldrene skal vite at skolen tar klar regi når noen blir utsatt for mobbing, og setter inn gode tiltak til alle føler seg trygge igjen. Ifølge Else er det kommunikasjon som står høyest, gjennom diskusjoner og gjerne diskutere caser sammen. Casene bør være tilfeller som kan oppstå i klassen, og på den måten er man i forkant, forklarer Else, og når noe skjer, har foreldrene en bedre forståelse for hvorfor skolen gjør det slik og slik i mobbesaker. Dialog gir også Siri uttrykk for at er viktig, og ved å ha samme forståelse for situasjonen som har oppstått, ved å lytte til hverandre og bli enige om fremgangsmåte.

Underveis i intervjuene er dialog og kommunikasjon to begreper som står sentralt fra skolen sin side når det kommer til samarbeid, samtidig som de må være enige og dra i samme retning. Lærer Siri gir uttrykk for det med ved å referere til Søren Kierkegaard: ” Hvis ikke jeg forstår det du ikke forstår, da hjelper det ikke hva jeg vet”. Dette forklarer Siri som at man må gå i bunnen og finne ut hva motparten eller hvordan motparten forstår situasjonen og starte dialogen derfra. Hvis ikke kan foreldrene føle seg overkjørt ved å ikke bli hørt. Gå helt ned til kjernen og bygg ut fra den, for man kjenner med en gang hvis partene ikke forstår hverandre. Dette er noe lærer Siri forklarer at hun har tatt med seg i samarbeidet med foreldre, elever og kollegaer. I følge Else er skolen interessert i å løse problemer fortrest mulig når de oppstår, ved å gi beskjed til hverandre (lærerne mellom og foreldre).

4.8.1 Forventes av foreldrene fra skolens side

Det kommer frem av lærerne og rektorene at foreldrene oppleves som samarbeidsvillige i de fleste tilfeller. Lærer Siri forklarer dette med å si at de har en iver for samarbeid. Lærer Mona forteller at foreldrene må forstå at en lærer har ansvaret for en hel klasse og ikke kun en enkelt elev. Dette poengterer lærer Mona gjennom å si: ” It takes a village to raise a child”. Videre må foreldre bidra med sosiale aktiviteter for å bedre klassemiljøet og fremsnakke skolen, lærere og fag, ifølge lærer Mona. Lærer Else opplyser ovenfor meg at det forventes at de foreldrene er voksne, og er ærlige på hva de strever med når det kommer til det å være der for ungdommen. De må også være mottakelige for råd for å løse situasjonen, og ikke minst må de gi beskjed fort når det er noe de ikke er enige i, misforstår eller lurer på. Foreldrene må spørre hvordan ungdommen deres har det, og være i den rollen som foreldre som setter regler, selv om ungdommen helst vi tøyde de.

Lærer Line forteller at hun vil gi tips til foreldrene om å passe mer på, spesielt når det gjelder telefonen. Å være oppmerksom på hva ungdommen holder på med ved å se og høre uten at de legger merke til det blir også konstatert av lærer Else. Videre forklarer Else at når det skal kjøres til fritidsaktiviteter må foreldrene alltid passe på at alle har noen å sitte sammen med i bilen. Sett helst opp lister, og ifølge Else blir dette praktisert nå. På ettermiddagen er det foreldre som må være oppmerksomme på om det oppstår situasjoner, ifølge lærer Line, spesielt på treninger og de tette gruppene. Lærer Else gir uttrykk for at foreldrene må ha gode holdninger og vise hva som forventes av elevene på fotball- og håndballtreninger, slik som lærerne viser gode holdninger og forventninger på skolen.

Viktig melding til foreldrene er:” gjør det du mener at de selv skal gjøre” (Lærer Else). Lærer Else gir uttrykk for at sitter foreldrene og baksnakker andre, gjør ungdommen det også. Hennes oppfordring til foreldrene er å stå i det og våge og være den” teite” forelder som er litt streng. Ungdommen takker de senere i livet for det. Lærer Siri deler også det at hvordan foreldrene omtaler sin omgangskrets gjenspeiler seg i hvordan elevene/ungdommen omtaler sine kamerater. Lærer Siri meddeler at det er viktig at foreldrene snakker MED ungdommen ikke til dem. I følge lærer Else må man som foresatt være bevisst og ubevisst, hva er greit og ikke greit å snakke om rundt middagsbordet når det kommer til hva ungdommen trenger å høre.

4.9 Forebyggingen i skolen

Rektorene gir uttrykk for at de er enige om at de gjør en god jobb når det kommer til å forebygge mobbing i skolen, men at det også kan gjøres bedre da det er en ferskvare. Rektor Per forklarer at hvis det er perioder der skolen har mindre mobbing, skal man ikke slippe fokuset. Jobb hele veien med forebyggingen. Skolen får nye elever hvert år, det er en kontinuerlig prosess. Når det oppstår mobbesaker, og spørsmålet er hvor lenge skolen skal arbeide med saken, sier Per at det må de holde på så lenge de må, om det så er snakk om uker eller år, slipp aldri taket. Ola forteller at skolen bruker Zero-programmet, MOT og ART i det forebyggende arbeidet. Zero-programmet og MOT ble nærmere beskrevet i kapittel 2.9. ART er en metode for å arbeide med sosial kompetanse gjennom sosial ferdighetstrening, sinnekontrolltrening og moralsk resoneringstrening. Metoden er utviklet av professoren Arnold Goldstein fra USA, og brukes på flere norske skoler i dag (Oserød skole, u.å.).

Lærerne Else og Siri uttrykker ovenfor meg og er enige om at de gjør så godt de kan i det forebyggende arbeidet. Lærer Siri forklarer videre at det å ha to kontaktlærere per klasse der

kontaktlærerne samarbeider gjennom god dialog og et verdifullt ressursteam er en del av det å forebygge mobbing. Videre forklarer hun at elevene har flere valg i friminuttene, inne på basen, på biblioteket eller ute. De kan ikke gå over til andre sine klassetrinn sine baser, og dette gjør at det blir trygt på basen for de elevene som føler på utrygghet. Valgfagene er parallellagt der klassene er mikset. Tanken bak miksedde grupper i valgfag er at det ikke skal utvikles klare definerte roller i hver klasse, og ved at lærerne bestemmer gruppene i valgfag gjør at elevene må finne seg i å prøve andre roller i andre sosiale settinger. Med dette blir klassemiljøene bedre. Å arbeide med klassemiljøet har man igjen for hvert eneste minutt, noe som gjenspeiler seg i en episode lærer Siri meddeler. Der opplevde hun, i en time med matematikkprøve, at en gutt strevde med noe som gjorde at tårene kom. Siri spurte gutten hva som var galt, og det kom frem at han slet med å skive ut en graf. En medelev hjalp han med å skrive ut grafen, og ingen andre i klasse reagerte på at denne gutten gråt. Det å ha omsorg for hverandre i en klasse, har det i dette miljøet vært arbeidet med i lang tid, ifølge Siri.

Ordensreglementet blir nevnt av en av lærerne og rektorene som en del av det å forebygge mobbing. Reglene er til for å følges gir lærer Line uttrykk for. Videre forklarer Else at elevene på skolen har en del goder, som å kunne bruke mobilen på skolen (for å lære seg å bruke mobilen rett, som et hjelpemiddel), men følges ikke reglene for hvor mobilen kan brukes, for eksempel kantinen, blir godet ved å bruke mobil fratatt elevene. Disse fristedene for mobilbruk er for å kontrollere mobilbruken på skolen. Lærer Else poengterer dette med å si: ”Vi gir de tillitt, samtidig som vi krever av dem at de skal oppføre seg som voksne folk”.

Ordensreglementet kan gjenspeiles i en elevstandard som blir forklart av lærer Line. Elevstandard blir gjennomgått på elevsamtaler og foreldremøter, og spørsmålet blir om eleven har oppfylt elevstandarden? Den består av fem punkt: behandler barn/ungdom og voksne med respekt, følger beskjeder som blir gitt av voksne, bidrar til arbeidsro og har god arbeidsinnsats og kan samarbeide med alle. Denne standarden arbeides det mye etter, og det er veldig bra når elevene kan stå for denne standarden. Sliter en elev med noen av punktene diskuteres det rundt dette punktet. Eleven, læreren og foreldre får komme med sitt syn på det punktet for å finne en løsning. Er det brudd på elevstandarden finnes det prosedyre for hvordan det skal arbeides videre.

Ved skolene forklarer lærer Else at de er heldige som lærere som kan gå sammen med elevene i gangene, og har de fem minutter til overs setter de seg ned og spiller bl.a. kort eller snakker med dem. Da gir Else uttrykk for at de investerer i tid med elevene og det lønner seg. Ifølge Else sier folk som kommer på besøk på skolen, for eksempel praksisstudenter, at det første de

legger merke til er hvor mye vi bryr oss om elevene og er tilstede. Dette er en styrke å bygge relasjonene på. Forebyggingen går ut på, ifølge lærer Mona, å bygge et inkluderende læringsmiljø der læreren er leder, skape gode relasjoner både lærer-elev og elev-elev, stille forventninger til elevene, lage klare trivselsregler utarbeidet sammen med elevene, arbeide med skolens kultur og ledelse, god kunnskap om hva som er krenkende, god forståelse av regelverket (9a) og ikke minst godt samarbeid skole og hjem. Lærer Mona oppsummerer forebygging ved å si:” at godt systematisk arbeid er det som virker” og bygge et gyldig vi”.

4.9.1 Informering om forebygging

Et av spørsmålene i intervjuet gikk på hvordan foreldrene blir informert under foreldremøter og foreldresamtaler om betydningen av å forebygge mobbing. Der er alle lærerne og rektorene samstemte om at de blir informert. Rektor Ola forteller at han legger vekt på å informere om hvor voldsomme utslag det kan gi å bli mobbet. Lærer Line og Else forklarer at trivsel på skolen står høyt i fokus på alle foreldremøter, og i forkant av kontaktmøter blir et skjema utlevert som skal fylles ut av elev og foreldre, der det er mange spørsmål som går på trivsel. Gjennom skjemaet blir det gitt uttrykk for hvor viktig tryggheten er, ikke bare for seg selv, men også for sine medelever. Begrepene som mobbet og ertet blir brukt i skjemaet, og de må skrive under på at de står for det de har skrevet. Videre forklarer Line hvordan foreldremøtene starter i klassen denne informanten har ansvar for. Når foreldrene kommer inn står det bilder og ruller på en lysbildefremvisning, der det er bilder av at elevene blant annet sitter og skriver på pc og turner i gymmen. Det brukes litt tid til å komme i stemning før selve foreldremøter starter, og sier at det foreldrene ser på bildene er det viktigste. Informanten sier det sånn:” Hvordan klikkene/samholdet er mellom disse er det viktigste”. (Lærer Line) Ifølge Line forstår foreldrene da hva læreren har fokus på når ungdommen deres er på skolen, nemlig trygghet. Lærer Siri meddeler også at arbeidet med forebygging blir presentert for foreldrene på første foreldremøte på høsten og tema på hvert kontaktmøte. Samtalen med eleven går ut på å stille spørsmål om han eller hun blir mobbet eller føler seg krenket, eller om noen andre blir det, ifølge Siri. Er det en situasjon, blir lærer enig med elev om at læreren kan ta det opp på kontaktmøtet og se nærmere på saken på det møtet.

4.9.2 Foreldrene som en ressurs

Lærer Line meddeler at det er viktig at de hjemme vet hva som forventes av elevene på skolen, og det vanskeligste for elevene er når det er forskjell på hva skolen og foreldrene forventer. Det gjenspeiler seg også i det lærer Siri forklarer. Hvis skolen og hjemmet står på hver sin øy må hjemmet kontaktes, for da er det ofte en misforståelse som ligger til grunn.

God dialog og dra i samme retning, og det blir bedre å være elev. Ifølge lærer Line tenker mange av foreldrene at det er skolen sin jobb, de har tillitt til skolen. Lærer Else forteller meg at mange andre tar del i arbeidet skolen gjør for å forebygge mobbing ved å ta i mot ungdommen sin og høre på hva de har og si. Samtidig må man ha i bakhodet at det kanskje er flere sider her, og tenk på at ungdommen min trenger ikke alltid å ha rett, uansett om du skal høre på alt han eller hun har å si. Ta det videre, ring, hør og undersøke videre, og løse det foreldrene fikk høre av ungdommen sin. Line forklarer at mange av situasjonene ungdommen opplever kan sitte langt inne når det kommer til det å fortelle om de til foreldrene sine. Foreldrene sin oppgave da er å prøve å få hull på det ved å spørre.

Rektor Ola gir uttrykk for at det er foreldrene som er rollemodeller for sine unger, og det kan skolen gjøre dem oppmerksomme på. Foreldre og skole må kunne samarbeide så snart det oppstår en mobbesak, samtidig som det er viktig at foreldrene gir ungene sine en god oppførsel som ikke gjør de til mobbere.

4.10 De viktigste tiltakene mot mobbing

Rektorene forklarer at de voksne sine holdninger og som rollemodeller er noen av de viktigste tiltakene mot mobbing. Samtidig som den sosiale kompetansen blant elevene står sentralt, må denne læres av de voksne. Derfor må de voksne være oppmerksomme, ikke overse og bagatellisere situasjoner. Som Per sier:” i §9a blir vi påmint at det er elevens subjektive opplevelse som er det styrende”. Lærerne legger vekt på å tilbringe tid med elevene, ha øyne og se og respektere dem, og rett og slett bygge relasjoner. De må føle seg trygge på at de blir respektert for dem de er. Lærer Siri forklarer at det er noe som ikke er som det skal for de som mobber. De føler seg ikke trygge og tør ikke vise hvem de egentlig er, da de er redde for at noen skal avsløre dette. Da må de voksne støtte og lede dem inn på riktig spor, og dette handler om sosial kompetanse. Det å informere om at de som står og ser på at noen blir mobbet, og er tilskuere også har en aktiv rolle i det som skjer er viktig. Line gir uttrykk for at det er viktig å vise elevene at mobbing ikke er akseptert og bryte de mønstrene som fører til mobbing.

4.10.1 Forbedringspotensialet

Alle lærerne og rektorene er enstemmige når det kommer til forbedringspotensialet for forebyggingen av mobbing i skolen, alle kan bli bedre. Rektor Ola uttaler at skolen skulle vært flinkere på dette med inspeksjon. Holdningene til folk ute på inspeksjon må bli bedre. Vet lærerne som er ute nok og forstår de det som foregår? Dette støttes av lærer Line, som

forteller at det må være forbedring i det å se og se det rette. Lærer Siri meddeler at mer tid til samtale sammen med elevene gjennom en hektisk skolehverdag er noe som har vært etterlengtet. Når man har en klasse på 25 stykker, er det ikke lett å få snakket med alle gjennom en hektisk dag. Etter hvert som tiden går og skolen opplever nye mobbesaker, får man erfaringer, og i ettertid kan man da reflektere rundt disse erfaringene og finne ut hva som kunne ha vært gjort bedre og hva som var bra. Bruk det konstruktivt så godt man kan videre, for å forebygge mobbing, forteller rektor Ola.

5.0 Drøfting

I denne delen av oppgaven vil jeg forsøke å belyse hvordan skole-hjemsamarbeid kan styrke skolens arbeid med å forebygge og håndtere mobbing. Dette gjør jeg ved å ta utgangspunkt i og diskutere sentrale funn ut fra følgende forskningsspørsmål:

- Hva legger skolen/lærerne i begrepet mobbing?
- Hva mener lærerne må ligge til rette for et godt samarbeid med hjemmet?
- Hvilke erfaringer har lærerne med å forebygge og håndtere mobbing?

Det blir sett på likheter og ulikheter basert på analysen av empirien fra lærerne og rektorene, og samtidig se om det er mulig å dra paralleller med teorien som allerede finnes innenfor temaet. Min egen tolkning av funnene blir også presentert.

5.1 Begrepet mobbing

I analysen av funnene kommer det frem at det er bare den som står i situasjonen og opplever mobbing som kan si noe om det oppleves som mobbing eller erting. Derfor er det vanskelig å si hvordan følelsene til mobbeoffer er i forhold til mobbedefinisjoner. Det kan sees likheter med et funn til, der det kommer frem at det handler om det subjektive, ved at elevene tåler forskjellig og mangler de sosiale egenskapene. Noe som kan sees i sammenheng med rektor Per som gir uttrykk for at vi i §9a (Opplæringsloven, 1998) blir påmint om hvor subjektiv elevenes opplevelse av mobbingen er. Dette tolker jeg som at det er vanskelig å vite hva som legges i definisjonen på mobbing, da elevene har ulik oppfatning av hva som er mobbing og ikke. Kan det være tilfellet at skolen ikke har gjort det klart ovenfor elevene hva som legges i definisjonen på mobbing? Eller er det å oppleve negative handlinger som erting så ubehagelig at begrepet mobbing er det som beskriver best hvordan de har det? Det kan sammenlignes med at det finnes en gråsoner mellom erting og mobbing. Den som opplever ertingen må avgjøre om det oppleves som kjærlig erting eller om det er plagsomt. Erting kan være enkelttilfeller og mobbing er når ertingen skjer flere ganger (Høiby, 2002, s.15). Erting mener

jeg kan forstås som en krenkelse, da eleven opplever utrygghet, og tar man tak i enkeltkrenkelsene kan man stoppe utviklingen til mobbing. Alle som har en relasjon til skolen, som ansatte, elever og foreldre/foresatte må knytte kjennskap til definisjonen og tilegne seg den i arbeidet med å forebygge og håndtere mobbing. Det blir også fremhevet mangel på sosiale egenskaper. Dette forstår jeg som at det sosiale systemet mobbeofferet blir utsatt for av mobberen, ikke er et bra sosialt system. Dette kan igjen vise til mangel på de sosiale egenskapene. Alberti-Espenes (2012, s.51) presiserer dette ved å si at de som blir krenket blir utsatt for ubehag av mobberens sosiale system. På den andre siden forklarer lærer Mona at mobbing er å nå sosiale mål, holde eller opprettholde vennskap eller å fikse på livet på skolen. Videre meddeler Mona at strategiene som velges kan oppleves som krenkende, og man forstår at det sosiale systemet er opparbeidet for å såre andre og for å oppnå makt. Det tolker jeg som at det sosiale systemet er ment for å krenke andre for å oppleve makt over andre. Det forklarer Oudmayer (2014, s.24) handler om at mobberen får makt når offeret viser avmakt, som usikkerhet.

Gjennom oppgaven har jeg fått en forståelse for at mobbing forstås ulikt av både lærere og rektorer, og også forskere. Derfor kan det være både forståelig og mindre forståelig at det er bare den som blir mobbet som vet om vedkommende blir mobbet. På den andre siden vil jeg si at det er viktig å vite kjennetegnene til mobbing. Det kan støttes i Moen (2014, s.15) som viser til forskning av Rigby (2008) at mobbing stoppes på skoler der de ansatte vet hva mobbing er. Rektorene og lærerne peker på flere faktorer som skal være tilstede for å kalle det mobbing. Rektor Ola forklarer at det skal skje gjentatte ganger og det er når noen mister muligheten til å tilhøre felleskapet. Ifølge rektor Per skal det være ujevnt maktforhold og et fenomen som går over tid. Over tid meddeler også Line. Dette tolker jeg som at skolene som er med i dette forskningsarbeidet legger til grunn ulike faktorer for at de kan kalle det mobbing og ikke erting. Faktorene skolene har som sitt grunnlag for å kalle det mobbing gjenspeiler seg i definisjonene til Olweus (1992, s.17) og Roland (2014, s.25), der negative handlinger, gjentatte ganger over tid og ubalanse i maktforholdet blir nevnt.

Rektor Ola og lærer Siri forklarer at det at noen blir krenket ligger i begrepet mobbing. Slik jeg har forstått begrepet krenket, handler det om å bli utsatt for noe ubehagelig en gang, men skjer det flere ganger blir det kalt mobbing. Tolker dette som at Ola og Siri mener at krenkelsen skjer gjentatte ganger, og oppleves som en negativ handling. Dette kan støttes i Alberti-Espenes (2012, s.54) som viser til at krenkelsene må skje over tid og gjentatte ganger

for å kalle det mobbing. Krenkelser skjer i en rekkefølge (God Skole, u.å.a; Moen, 2014, s.18).

I Elevundersøkelsen 2017 ble mobbing beskrevet ut fra definisjonene til Olweus (1992) og Roland (2014). Ut fra hva lærerne og rektor legger i begrepet og disse definisjonene, kan det konkluderes med at mobbedefinisjonen som blir presentert i skolen, er lik beskrivelsen av begrepet elevene møter når de svarer på spørsmålene i Elevundersøkelsen. Det viser at skolen har en enighet i hva som legges i begrepet mobbing, men lærer Line gir uttrykk for at begrepet blir brukt alt for mye av elevene i skolen. Da kan det tolkes igjen som at det er misforståelser for hva som kjennetegner mobbing. En annen mulig forklaring på dette er at i Elevundersøkelsen i dag har spørsmålet om man som elev har blitt krenket tatt bort før spørsmålet om man har blitt mobbet kommer (Wendelborg, 2017 & 2018). Elevene kan ha opplevd å ha blitt ertet en gang og ikke flere ganger, som de husker godt. På den andre siden kan det være muligheter for at de ikke forstår eller har oversett betydningen av begrepet mobbing som blir presentert i Elevundersøkelsen. Det blir gitt eksempler på mobbing som erting, kalle andre stygge ting, holde utenfor osv. men de ser ikke at det skal ha skjedd flere ganger. Dersom dette er tilfellet kan det også være mulighet for at skolen ikke har vært tydelige på hva som legges i begrepet. Jeg mener at skolen må vise tydelighet over et så viktig begrep, også for å vise ovenfor foreldre at de tar mobbingen på alvor og synliggjør hva som legges i begrepet slik at de kan forholde seg til det. Det kan tolkes som at hver enkelt skole må utvikle en felles forståelse for begrepet mobbing som samsvarer med kjente forskere som Olweus (1992) og Roland (2014) innenfor feltet mobbing.

Utestenging, kroppsspråk som blikk, snuing og evnen til å kritisere hverandre er de mest sette formene for mobbing på ungdomsskolen i følge lærerne. Når dette er mobbeformer som er mest sett av lærerne som arbeider i skolen, tolker jeg det som de mest utbredte formene for mobbing. Ut fra hvordan jeg har valgt å inndele mobbingsformene, er dette indirekte mobbing som blir karakterisert som å skje bak ryggen på mobbeofferet (Oudmayer, 2014, s.17; Moen, 2014, s.18). I Elevundersøkelsen fra 2017 kommer det også frem at det er den indirekte mobbingen som er utbredt på ungdomsskolen.

Det kommer også frem i analysen at den fysiske mobbing avtar på ungdomsskolen. En mulig forklaring på dette kan være at mobberen vil skjule at de mobber og er kanskje mer bevisst på at den indirekte mobbing skader mobbeofferet mer. Mindre direkte mobbing samstemmer med tallene fra Elevundersøkelsen 2017. At den fysiske mobbingen avtar på ungdomsskolen

blir også poengtert av Olweus (1992, s.23) gjennom hans undersøkelse om mobbing på skolen i 1983. Lærer Line gir uttrykk for at flere gutter opplever utestenging også. Det kan forstås på den ene siden som at det er flest jenter som har praktisert utestenging, men at også guttene har begynte å bruke den formen for mobbing. Eller på den andre siden kan kanskje guttene ha praktisert utestengingen i lengre tid, men det har ikke vært lett å oppdage. Det samsvarer ikke med det lærer Else forteller, at den indirekte mobbing er lettere å oppdage hos guttene, da de er mer gjennomsiktede i hvilke metoder de bruker for å utestenge. Det kan forstås som at guttene fortsatt bruker en del den direkte mobbingen, og at det er enklere mobbesaker å løse opp i. Der kan det trekkes likheter med lærer Siri, som sier at guttene korrigerer lettere oppførselen sin enn jentene, som er mer intrikate. Myklebust (2015, s.19) som også påpeker at gutter mer og mer har begynt å mobbe indirekte, også kalt skjult, isteden for å mobbe direkte. På den andre siden forklarer rektorene at de ser mest av utestenging, men rektor Per viser til at mye starter på nettet. Rektor Ola forklarer at man kan skille mellom digital og direkte mobbing. Det er en sammenheng, og den digitale mobbing gjør at elevene har vanskeligheter med å få en fritid etter skolen også, da de er på nettet hele tiden. Ut fra dette forstår jeg mobbingen som kompleks, og at det ikke har blitt noe enklere med årene å forebygge og håndtere den. Den kan finne sted på mange arenaer som nettet, i fritiden og i skolen. Det kan sees i sammenheng med Moen (2014, s.18) som hevder at de som utsettes for mobbing opplever å bli utsatt for flere typer mobbing, og at det er en viss flyt mellom den direkte og indirekte mobbing (Myklebust, 2015, s.12).

5.2 Godt samarbeid med hjemmet

Det blir fokusert på hva som legges i et godt skole-hjemsamarbeid generelt, før det blir satt opp mot fenomenet mobbing. Godt samarbeid blir presisert i å bety mye for skolen av både rektorer, lærere og Nordahl (2007), men hvorfor betyr det så mye for skolen? Det er spesielt to begreper som går igjen hos lærerne og rektorene, kommunikasjon og dialog. Det mener jeg gir et godt inntrykk av hva som skal være i fokus i samarbeidet, for at samarbeidet skal ivareta eleven sin læring og trivsel på skolen. Jeg forutsetter at det er god kommunikasjon ved at den går begge veier og begge parter (hjemmet og skolen) bidrar i samarbeidet. Det kan gjenspeiles i prinsippene for opplæring der god kommunikasjon blir fremhevet som en forutsetning for samarbeidet (Utdanningsdirektoratet, 2015), og Oudmayer (2014, s.140) fremhever at kommunikasjonen må være gjensidig.

Lærer Siri forklarer at det er viktigere å forstå foreldrene enn å bli forstått selv, ved å referere til Søren Kierkegaard:” hvis ikke jeg forstår det du ikke forstår, da hjelper det ikke hva jeg

vet”. Dette tolker jeg som at skolen må ha et større fokus på å høre hva foreldrene har å si, enn det de skal informere om selv, men samtidig mener jeg skolen må kun komme med sine synspunkter uten at foreldre straks uttrykker misnøye tilbake. Uansett om skolen er klar over at de skal ta foreldrene på alvor er det noen foreldre som opplever misnøye rundt det å bli tatt på alvor. Da må det være gode dialoger, for det skaper løsninger (Oudmayer, 2014, s.139-141). Videre forklarer Siri at foreldrene må bli tatt på alvor og bli hørt eller så føler de seg overkjørt, i likhet med Line som sier de må få tid til å snakke. Ut fra dette tolker jeg det som at det i mange sammenhenger er viktigere å forstå foreldrene enn å bli forstått selv, men på den andre siden er det også viktig å bli forstått selv for å vise at det er elevens beste som står i fokus hos skolen. Men som rektor Ola sier:” hvis du ikke er 100 % på parti med foreldrene er det ikke alt som er mulig å løse”. Da kan spørsmålet bli hva som er 100% på parti. Det kan ifølge meg være å støtte de så langt som det er mulig i deres forklaringer, men ikke så langt at det ikke lengre er til det beste for elevene, innenfor trivsel og læring. Eidsvåg (2002) hevder det er viktigere å forstå de man har en dialog med enn å bli forstått selv. Nordahl (2007, s.145) poengterer også at foreldrene må bli tatt på alvor og det kan skapes en felles forståelse og løsning på misnøyene. Ikke gå i forsvar og stå på sine argumenter, det gir ikke god kommunikasjon, da det blir mistro og lite forståelse for hverandre (Nordal, 2007, s.146). Ut fra funnene ser det ut som at kontakten mellom skolen og hjemmet ser ut til å være god, når skolen er tilgjengelig, når hjemmet tar kontakt med skolen og det opprettes en god dialog.

I følge Line har det stor betydning for eleven at skolen og hjemmet stiller samme forventninger hjemme og på skolen. Når elevene ikke møter de samme forventningene, får de det vanskelig. På den ene siden forstår jeg at en gjensidig kommunikasjon må finne sted for at forventningene skal være de samme, men skal det være samme forventninger til eleven både hjemme og på skolen? Hvilke forventninger er det snakk om? Forventningene det er snakk kan være å forvente lik oppførsel både hjemme og på skolen, men hva som er god oppførsel kan da skape en diskusjon. Innsatsen i skolearbeid både på skolen og hjemmet når det gjøres lekser kan være en annen forventning. På den andre siden meddeler Lærer Line at noen foreldre mener det er skolen som skal stille forventninger til eleven/ ungdommen deres. Ifølge Line er det best for eleven om hjemmet og skolen drar i samme retning. Da kan det tolkes på den ene siden at det er viktig å føre en dialog. Det blir beskrevet av Eidsvåg (2002), er når det er gjensidig forståelse, åpenhet, omtanke og vennlighet. På den andre siden kan det i følge lærer Siri være en misforståelse mellom skole og hjem som ligger til grunn for at samarbeidet

mellom skole og hjem ikke fungerer. Misforståelsene kan være blant annet bygget på at foreldrene tror at det er bare skolen som skal stille forventningene.

Else poengterer at hun har blitt bedre på kommunikasjon de siste årene, da skolen har fått mobilskole-melding. Det er enklere å gi små beskjeder. Lærer Mona legger vekt på kontakt gjennom hele skoleåret, og da kan mobilskole-melding være en god ressurs for å opprettholde denne kontakten. Ut fra hvor viktig kommunikasjonen ser ut til å være står den sterkt i den norske skolen i samarbeid mellom skole og hjem. Hvor mye kontakt som skal etableres kan være vanskelig å vite, men rektor Per sier: ”Snakk nok sammen slik at man gjensidig vet det som man trenger å vite”. Det forstår jeg som at kommunikasjonen mellom skole og hjem ikke skal overdrives, da slikt samarbeid ikke er til det beste for eleven. Foreldrene må finne ut hvor mye samarbeid som trengs for å ivareta trivselen og læringen til hver enkelt elev. Ikke alle trenger et like stort samarbeid, så det viktigste blir at samarbeidet mellom skole og hjem fungerer ut fra de behovene som er tilstede.

Det første møtet med foreldrene gir flere av lærerne uttrykk for at betyr en del for utviklingen av samarbeidet. Dette kan forstås som at det handler om å gjøre hverandre trygge på sine roller og samarbeidsevner. Ifølge lærer Line og Siri er det foreldrene som kjenner ungdommen best. På hvilken måte de kjenner dem kan diskuteres, for hvor godt kjenner foreldrene elevenes utvikling faglig hvis de ikke har et godt samarbeid med skolen? På den andre siden kan det forstås som at foreldrene kjenner ungdommen best i forhold til oppførsel og væremåte på fritiden, der de oppholder seg mest. Dersom foreldrene skal kunne få et bedre innblikk i ungdommens faglige utvikling og ikke minst trivsel, må det samarbeides. Det påpekes ikke av noen av lærerne eller rektorene at de er klar over at det er de som er ansvarlig for at samarbeidet finner sted, da det er lovpålagt gjennom Opplæringsloven §20-1. Det kan tolkes på den ene siden som at de ikke er klar over det, og at de forventer at foreldrene skal være bedre til å ta kontakt med skolen. På den andre og kanskje den riktige siden støttes samarbeidsansvaret skolen har gjennom lærerne og rektors forståelse for hva som er viktig i første møtet med foreldrene. To av lærerne forklarer at det første møtet skal handle om å skape gode relasjoner og bli kjent med hverandre. Lærer Mona forteller at de gode relasjonene må bygges på i fredstider. Det kan sees i sammenheng med at i det første møtet har det ennå ikke oppstått noen situasjoner og det er fredstid og tid for bygging av gode relasjoner.

Rektor Ola fremhever at foreldrene må ta kontakt etter behov, men hvordan skal skolen vise at den er åpen for kommunikasjon? Rektor Per gir også uttrykk for at det ikke skal være noen

barrierer for å ta kontakt med skolen. Jeg tolker det som at rektorene er bevisst på at skolen må være der når foreldrene har behov for å ta kontakt, men hvordan skal man som skole formidle det ut til foreldrene? I følge Per har han som rektor alltid døren oppe, lav terskel og uhindret kommunikasjon. Men fortsatt kan spørsmålet være hvordan skolen skal vise dette ovenfor foreldrene. Skolens oppgave er å etablere samarbeidet og opprettholde dette (Drugli & Nordahl, 2016, s.27). Kanskje er det ikke noe problem for lærer Siri, og Else forklarer at foreldrene er veldig på når det gjelder egne ungdommer, og at foreldrene bringer mye energi ved at de gir noe tilbake. Det som blir gitt tilbake ser jeg på som informasjon rundt eleven på fritiden, noe som er viktig for tilretteleggingen av skolehverdagen.

Rektor Ola legger vekt på at det må legges ned et godt arbeid i starten av skoleåret, der klassekontaktene skal kalles inn til møte for å planlegge det kommende året. Videre blir det påpekt at klassekontaktene må være på tilbudssiden for de andre foreldrene. På den ene siden kan jeg forstå dette som at klassekontaktene er representanter for foreldrene, som må bringe deres meninger og ønsker videre. På den andre siden kan det være både positivt og negativt ved at det er bra at foreldrene har noen representanter, men hvordan skal foreldrene som har informasjon om sin ungdom som har en betydning for skolehverdagen til eleven informere skolen? Jeg mener det også må arrangeres kontaktmøter, møter mellom lærer og foreldre tidlig i skoleåret. Lærer Line forklarer at kontaktmøtene ikke skal handle om hvordan eleven gjør det i fagene, da foreldrene skal vite det fra før. Det er viktigere å gi et inntrykk av at læreren kjenner eleven, og legger like stor vekt på trivselen til eleven som det faglige på skolen. Også Siri, meddeler at det hele veien skal fokuseres på eleven, med mest vekt på hvordan eleven har det på skolen. Det forstås som at trivselen til eleven skal stå høyt i kontakten med hjemmet, og for å oppleve trivsel må eleven oppleve tilhørighet og trygghet både hjemme og på skolen. Det støttes i Haugstad (2014, s.82-83) som peker på at hensikten med samarbeidet skal være å ivareta læringen og trivselen til eleven. Samarbeidet blir også av Nordahl (2007, s.15) påpekt å handle om at alle elever skal oppleve læring og utvikling gjennom annerkjennelse, opplevelse av tilhørighet, mestring og trygghet.

Oppdragelsen forklarer rektor Ola har mye å si for om ungdommen blir mobbere eller ikke, og ved at skolen må gjøre foreldrene oppmerksomme på at de er rollemodeller for sin ungdom gjennom god oppførsel. Skolen må kunne legge grunnlaget for hva god oppførsel er og informere foreldrene om hva de legger i god oppførsel hvis ikke foreldre er klar over det selv. Hovedansvaret for oppdragelsen ligger på foreldrene (Utdanningsdirektoratet, 2011b). Derfor har rektoren helt rett i at oppdragelsen har mye å si for om ungdommen blir mobbere eller

ikke. Dersom foreldrene skal kunne gi ungdommen en god oppdragelse er de avhengig av bistand fra skolen gjennom at den gode oppdragelsen bygges videre der (Nordahl,2007, s.19). Det kommer tydelig frem blant funnene at foreldre som selv har vært mobbere, skaper de samme holdningene hos sin ungdom når lærerne begynner å undersøke mobbesaker. I forståelsen av dette har jeg stilt spørsmål om foreldre med holdninger som skaper mobbing hos ungdommen kan hjelpe skolen med å avdekke mobbing? Og hvilke holdninger er det snakk om?

For at ungdommen skal tilegne seg den sosiale kompetansen gir lærer Siri uttrykk for at foreldrene må snakke med ungdommen og ikke til dem, noe som fører til bedre tillitt mellom dem også. Dette forstår jeg som at læreren vil at foreldrene ikke skal irettesette hele tiden, men snakke med dem om hvordan de har det sosialt. Det kan være gjennomførbart da det blir hevdet at den sosiale kompetansen er viktig i oppdragelsen, dersom oppdragelsen foreldrene gir til ungdommen fylles med sosiale ferdigheter som er god i forhold til hvordan vi skal møte andre, oppføre oss og respektere andre (Nordahl, 2007, s.17-18). Dette mener jeg kan gi mindre mobbing, da flere er klar over hva som forventes av de sosialt. Dette kan også tolkes som at hvis skolen og hjemmet har innarbeidet en god sosial kompetanse hos eleven/ungdommen ved å snakke med dem, kan dette føre til at færre blir mobbet.

Videre har lærer Else en viktig melding til foreldrene:” gjør det du mener at de selv skal gjøre”. Det kan forstås som at ungdommen lærer av foreldrene. Derfor oppfordrer lærerne og rektorene foreldrene til å oppføre seg slik som de vil at deres ungdom skal oppføre seg. Ser de at foreldrene baksnakker andre, tror ungdommen det er grei oppførsel. Spesielt på treninger og i sosiale sammenkomster på ettermiddagen forklarer lærer Else at hun krever at foreldrene følger med og viser gode holdninger og forventinger ovenfor ungdommen. Dette kan de ifølge Else, gjøre som autoritative foreldre, som viser støtte og stiller krav samtidig. Slik jeg forstår autorativ handler det om at læreren forventer at foreldre skal vise både omsorg og ha regler for oppførsel for sin ungdom slik som læreren praktiserer det på skolen. Det kan sammenlignes med Baumrind (sitert i Lillejord m.fl. 2014, s.14) som hevder at det gir tryggere rammer for ungdommen og de kan oppleve mindre mobbing. Den sosiale kompetansen kan på den ene siden tolkes som ansvaret til foreldrene og ikke skolen, men på den andre siden kan man forstå det som et fellesansvar når god oppførsel må utarbeides både hjemme og på skolen.

Ut fra lærerne og rektorenes fortellinger basert på deres erfaringer har jeg fått kjennskap til at jeg kan møte ulike utfordringer i samarbeidet. For eksempel spør lærer Line om hvor grensen går for hvor mye man kan blande seg i privatlivet til foreldrene. Hvis skolen skal kunne skape trygghet for eleven, og spesielt i mobbesituasjoner, mener jeg at de må gripe inn i privatlivet, men hvor grensen går kan være et vanskelig spørsmål. Man må bare tenke hele veien at elevens trivsel skal stå som mål i samarbeidet. Foreldrene kan fort sette på en beskyttelse ovenfor sin ungdom ved å forsvare han eller henne. Det kan gå ut over tryggheten når skolene stiller spørsmål rundt om ungdommen deres har mobbet en medelev (Oudmayer, 2014, s.141). Beskyttelsen de setter over sine ungdommer er forståelig, men det er da lærer Mona gir uttrykk for at det er skolens oppgave å gjøre foreldrene oppmerksomme på at skolen ikke bare har ansvar for deres ungdom, men også de andre elevene på skolen. Det er en annen elev som opplever utrygghet, fordi en medelev mobber han eller henne. Dette forstås på den ene siden som at lærerne kan ha en utfordring med å få foreldrene til å forstå at de har ansvar for at alle elevene på skolen har det bra, ikke bare ungdommen til de ene foreldrene. På den andre siden kan også foreldrene forstås. De har ansvaret for sin ungdom og vil sin ungdom alt vel.

Ifølge lærer Else er det en annen utfordring som gjenspeiler seg i oppdragelsen, nemlig når lærerne oppdager at en elev mangler den sosiale kunnskapen, og det viser seg at foreldrene sliter med akkurat det samme. Vanskene til ungdommen er de samme som vanskene til foreldrene. I en slik situasjon kan igjen spørsmålet rundt hvor mye en som lærer kan gå inn i privatlivet til ungdommen og foreldrene. Videre forklarer Else at det forventes at foreldrene er ærlige på hva de strever med når det kommer til det å være der for eleven. Dette forstår jeg, sett fra skolen sin side, men det kan også være vanskelig for foreldrene å fortelle det eller innse det. Her tolker jeg det som at det er viktig å ha en god dialog gjennom hele skoleåret, da det kan løse mange utfordringer.

5.3 Erfaringer med forebygging og håndtering av mobbing

Ovenfor kom det frem at skole-hjemsamarbeid står sentralt i skolen for å ivareta læringen og trivselen for elevene på skolen. I det påfølgende delkapitlet blir fokuset på rektorenes og lærernes erfaringer med mobbesaker. Da jeg spurte om lærerne og rektorene hadde erfaringer fra mobbesaker var forebygging og håndtering viktig for dem. Hvor finner vi så foreldrene i arbeidet mot mobbing i skolen? Hvordan kan de bidra slik at skolehverdagen for elevene blir bra? Det skal vise seg at den gode kommunikasjonen og de samme forventninger til hvordan elevene skal oppføre seg spiller også en viktig rolle i arbeidet mot mobbing på skolen. Noen foreldre har, ifølge lærer Siri, gjort det klart at de ikke klarer å være de foreldrene de ønsker,

og hun vil da vise seg som samarbeidsparter og hjelpe. Det kan tolkes som at noen foreldre fraskriver seg ansvaret for sin ungdom, og jeg forstå også de. Det kan hende de føler at de ikke strekker til faglig for å hjelpe der, men alle foreldre kan hjelpe sin ungdom med å noe for å gjøre skolehverdagen deres bra. Dette støttes i Lyngsnes og Rismark (2014, s.151) som hevder at alle kan hjelpe sine ungdommer kanskje ikke med matematikken, men spørre de hvordan de har det på skolen og hva de har lært. Det viser at foreldrene bryr seg og viser at de lytter på hva ungdommen har å si. Det tolker jeg som positivt i den forstand at ved å skape de gode relasjonene foreldre-ungdom, blir terskel for å si fra om man blir mobbet mindre. Lærer Mona forklarer at motivasjonen til ungdommen, for å tilegne seg kunnskap og tillitt til skolen, blir dårlig når samarbeid skole-hjem er dårlig. Det forstår jeg som at hvis forventningene til elevene ikke er de samme hjemme som på skolen, går det utover motivasjon. Eleven får ikke kjenne på mestring, da forventningene kanskje fra hjem eller skole ikke samsvarer med forutsetningene til eleven.

Samtidig som lærer Mona meddeler at i det første møtet med foreldrene når det har oppstått et mobbeprobler er det viktig at skolen tar regien og har en klar som da kan brukes. Hun forklarer at rektor skal innkalle foreldrene til møte og sier til foreldrene at dette skal vi ordne sammen, og utarbeide en aktivitetsplan. På den ene siden kan jeg tolke dette som at det er med på å gjøre foreldrene trygge på at skolen ordner opp. På den andre siden kan kanskje foreldrene føle seg litt tilsidesatt, der de ikke vet helt hvilken rolle de skal ha i håndteringen av mobbingen.

Lærerne og rektorene gir uttrykk for at de gjør alt de kan for å forebygge mobbing på skolen, men at det er ferskvare og må arbeides med hele tiden, også når det foregår lite mobbing. Begge skolene legger frem handlingsplanen mot mobbing som et viktig verktøy i arbeidet mot mobbing. Dette forstår jeg som at skolene tar mobbingen på alvor og vil at alle barn og ungdom skal føle seg trygge på skolen. Men følger alle de ansatte på skolen handlingsplanen? Utdanningsdirektoratet (2011) legger vekt på at alle må bruke handlingsplanen for at den skal ha noe effekt. Med alle kan forklares at både elever, ansatte på skolen og foreldre skal være kjent med planen. Ifølge rektorene kan ikke arbeidet mot mobbing unngås på en skole, og foreldre blir informert om arbeidet på foreldremøter. Dette tolker jeg som at skolene tar arbeidet mot mobbing på alvor og er klar over at tryggheten til elevene kommer i første rekke. Ved å diskutere caser og vise bilder av elevene i sosiale settinger for å visualisere betydningen av trygghet på skolen overfor hjemmet, som Else og Line forklarer, kan virke både forebyggende og gjøre håndtering av mobbing enklere. Det å vise bilder og diskutere

caser tolker jeg som at lærerne er villige til å inkludere foreldre i arbeid mot mobbing, og gå i forveien som gode eksempler. Olweus (1992, s.65) påpeker også foreldremøtene som en fin anledning til å vise frem arbeidet skolen gjør i arbeidet mot mobbing. Jeg mener skolen må gjennomgå handlingsplan, årsaker til mobbing, mobbedefinisjonen, mobbeloven osv. Rektor Ola uttrykte også at et arrangement rundt Verdensdagen for psykisk helse var suksess for å informere både elever og foreldre om fenomenet mobbing. Dette viser at skolen tar mobbing på alvor og iverksetter tiltak for å forhindre at barn og ungdom skal oppleve mobbing på skolen, og ikke minst tar de med foreldrene inn i arbeidet. Ikke bare jeg, men lærerne og rektorene som ser på foreldrene som samarbeidspartnere i arbeidet mot mobbing. Myklebust (2015, s.89) fremhever også foreldrene som viktige i avdekkingen av mobbing ved at de kjenner til hva mobbingen gjør med ungdommen sin trivsel. Og Oudmayer (2014, s.174) påpeker at skolen må få foreldrene til å delta på foreldremøtene. Dersom det forebyggende arbeidet skal fungere mener jeg det er hensiktsmessig at foreldrene støtter opp under arbeidet.

I analysen av empirien kom det frem at elevene på en av skolene har flere valg for hvor de kan oppholde seg i friminuttene og samtidig få bruke mobilen. Dette forstår jeg som at lærerne og rektorene stoler på elevene. Men om elevene bryter reglene for bruk av mobil på skolen blir godet, som er å bruke mobilen, fratatt elevene. Det kan også tolkes som at lærerne har gode relasjoner til elevene samtidig som det stilles forventinger til at de følger ordensreglementet. Det kan støttes i at læreren er en god autoritativ leder for klassen sin med varme og kontroll gjennom relasjoner og regler for oppførsel (Haugstad, 2014, s.34; Utdanningsdirektoratet, 2011a). Videre forstår jeg det som at lærerne da kan bygge et godt og trygt læringsmiljø som elevene skal oppleve etter §9a i Opplæringsloven. Lærer Mona forklarer at et godt og inkluderende læringsmiljø er forebyggende mot mobbing. Ut fra det forstår jeg at et inkluderende læringsmiljø har til hensikt å skape trygghet for elevene gjennom gode relasjoner mellom lærer-elev og elev-elev. Det støttes i Utdanningsdirektoratet (2011a) som poengterer at gode relasjoner gir opplevelse av trygghet.

Et viktig funn fra forståelsen av lærer Mona sin forklaring tolker jeg det som at det kan bli mindre mobbing hvis elev-elev relasjonen er bra. Ved at elevene er kjent hva som er akseptabel atferd mellom hverandre og det utarbeides trivselsregler i klassen. Det kommer frem at det finnes grupperinger av jenter, der en jente kan bli utestengt fra gruppen. Disse gruppene finnes også i fritiden, slik at foreldrene må informeres om disse grupperingene. Derfor meddeles det av lærerne Else og Line at relasjonene mellom elevene kan passes på blant annet på fritiden ved at alle elevene har noen å sitte sammen med i bilen til

fritidsaktivitetene. Dette blir praktisert blant ungdommene på en av skolene ved at foreldrene satte opp lister over hvem som sitter i hvilken bil. Dette tiltaket er lærerne Else og Line godt fornøyde med. Også relasjonene mellom elevene kan bygges i skolen, ved at lærerne bestemmer gruppene som skal samarbeide i timene. Dette blir praktisert i klassen til lærer Line. Dersom disse to tiltakene av mange blir fulgt opp, kan elev-elev relasjonen blir sterkere. Dette tror jeg også kan føre til at flere av tilskuerne som står og ser på at noen blir mobbet, får en lavere terskel for å si fra til en voksen. Det må forstås sammen med at elevene har gode relasjoner til lærerne sine.

Videre kommer det frem som funn at det er viktig å være en synlig voksen. Elevene skal ha en opplevelse av trygghet på skolen. Rektor Per forklarer det ved å meddele at eleven ikke skal bekymre seg for at det kan oppstå situasjoner på skolen som kan gjøre eleven utrygg. Det kan tolkes som at lærerne har mye ansvar for at dette ikke skjer ved å være synlige voksne. Å være synlig voksen kommer frem i analysen av lærerne og rektorene, under inspeksjon i friminuttene. Det forstås av meg som at de som har inspeksjon skal være observante for at mobbing skjer i friminuttene, og ta tak i situasjoner som kan utvikle seg til mobbing eller er mobbing. Olweus (1992, s.97) påpeker også at mobbingen som skjer på skolen skjer ofte i friminuttene. Og i følge lærer Else skal disse situasjonene bringes videre til kontaktlærer. Grunnen til det forstås ut fra at det er viktig å ta tak i mobbesaker raskt og løse de for at eleven som opplevde det skal føle på trygghet. Det kommer frem i forskningsarbeidet at en voksen kan ikke kalle seg synlig hvis ikke ungdommene sier at de har gode relasjoner til den voksne, og føler trygghet ved at den voksne aldri krenker. Samtidig som de går til den voksne med sine bekymringer. Det forstås som at det kreves en del arbeid med å skape og opprettholde gode relasjoner. Jeg anser relasjonene mellom ungdom-foreldre som viktige i arbeidet med å forebygge og håndtere mobbing, og ved å være synlige voksne på fritiden. Mobbing skal i følge MOT (u.å.a) møte motstand fra voksenpersoner som skoleansatte og foreldre. Inspeksjonssystemet på skolen ser jeg på som et viktig arbeid i forebyggingen av mobbing på skolen, og det kan støttes i skolene og deres bruk av Zero-programmet som handler mye om arbeidet de voksne gjør for å forebygge mobbing. De som er ute i inspeksjon må forstå hvor viktig arbeid de gjør og ta det på alvor, for oppfordringen er å gripe inn for ofte enn for lite i situasjoner som er krenkende og kan føre til mobbing hos elevene (Olweus, 1992, s.62). Dersom de voksne tar dette på alvor kan det gi stor virkning på forekomsten av mobbing.

Når mobbingen har oppstått starter et stort arbeid med å gjøre hverdagen til den som blir mobbet trygg igjen. Tryggheten er brutt og må bygges opp igjen. Rektor Ola forklarer at et samarbeid må i gang så fort foreldrene oppdager mobbing ved å gripe inn. Og hvis foreldrene oppdager mobbing må de kontakte skolen raskt. Det får meg til å tenke på hvis skolen oppdager mobbing hvor fort skal foreldrene involveres? I august 2017 fikk vi en mobbelov som synliggjør nulltoleranse mot mobbing og at det må gjøres et systematisk arbeid mot mobbing (Opplæringsloven, 1998). Det er bred enighet blant lærerne og rektorene om hva nulltoleranse mot mobbing betyr. Ingen type mobbing er akseptert. Lærer Mona gir uttrykk for at det er de voksne som har ansvaret for nulltoleransen gjennom forebygging, håndtering og avdekking av alle krenkelsers som finner sted. Jeg vil si det er et ambisiøst mål. Hvordan skal man klare å avdekke alle krenkelsers som skjer når mye av krenkelsene er skjult? Ifølge rektor Ola er det helt umulig å oppnå, og lærer Line forklarer at det må ikke forstås som at det er null mobbing ved en skole. Dette tolker jeg som at det må presiseres i samarbeidet med foreldrene at nulltoleranse mot mobbing er et ambisiøst mål og betyr ikke at mobbingen ikke finner sted på skolen som deres ungdom går på.

Det kommer frem som et funn at den nye mobbeloven kan tolkes som at foreldrene og elevene har mer makt. Det tolker jeg som at de har makt over at mobbingen blir håndtert, ved at skolen er pliktig til å gjøre noe med det. For Fredheim (2017) presiserer at de kan gå til fylkesmannen hvis de opplever at skolen ikke tar tak i mobbesituasjonen. Ved at det kommer frem at lærerne og rektorene på skolen ikke gjør jobben sin, kan foresatt og eleven kontakte fylkesmannen. Dette kan forstås som at læreren setter trygghet og læringsmiljø for elevene høyt, og viser at skolen vil ha hjelp hvis de ikke klarer å bekjempe mobbing selv, i samarbeid med hjemmet. Videre forklarer lærer Mona en ulempe i det hele: Når foreldre oppdager at ungdommen deres har blitt mobbet, blir de glade for at skolen tar tak i det. Men de er ikke klar over hvor lang tid det kan ta å bygge opp igjen et trygt læringsmiljø, og foreldrene blir utålmodige. Ifølge rektor Ola kan foreldrene oppleve seg selv som hjelpeløse, og det kan føre til at de ikke vet hva de skal gjøre for ungdommen sin som blir mobbet, og glemmer at de må melde fra tidlig til skolen. På den tiden de har opplevd å være hjelpeløse har de opparbeidet seg en del sinne. På den ene siden kan sinnet komme av at de ikke vet hvordan de skal håndtere situasjonen, for det er vondt å se ungdommen sin bli utsatt for noe sånt. På den andre siden kan de være sinte på at skolen ikke har oppdaget det. Skolen må berolige foreldrene ved å innlemme dem i arbeidet mot mobbing noe som har blitt poengtert ovenfor.

I tillegg må skolen varsles når det skjer mobbing på fritiden. Dersom det som skjer på fritiden påvirker hvordan elevene har det på skolen, har skolen et ansvar for det. Dette er det sterke enighet om av flere av lærerne og i Utdanningsdirektoratet (2017c). Videre skal skolen arbeide etter handlingsplanen for å håndtere mobbing, som i korte trekk handler om å undersøke hva som har skjedd, samtaler med mobber og offeret, informere foreldrene, tiltak for å forbedre læringsmiljøet. Alt dette skal dokumenteres (Olweus, 1992, s.81-82; Utdanningsdirektoratet, 2017d). Jeg tror at foreldrene vil føle seg mye tryggere om skolen viser til en plan over hvordan den har tenkt å håndtere de ulike mobbesituasjonene. Det gjør kanskje at foreldrene ikke blir så utålmodige ved at de ser arbeidet som skal gjøres og er delaktig med i. Allerede når det oppstår mobbing må foreldrene støtte seg til skolen nulltoleranse mot mobbing (Olweus, 1992, s.83). I følge rektor Ola kan skolen spare seg for mye tid og eleven for ubehageligheter hvis de voksne er observante og griper inn tidlig. Dette kan sees i likhet med lærer Else, som forklarer at loven synliggjør aktivitetsplikten til de ansatte. Å spare seg for mye arbeid kan tolkes som at handlingsplanen med mange ulike tiltak blir så lang, kanskje trengst det bare å korrigere en atferd og noen samtaler. Samtidig må det skapes forståelse for at alle ansatte på skolen har en aktivitetsplikt gjennom at de skal gripe inn når en elev ikke er trygg (Gusfe, 2017). Dette mener jeg viser at samarbeidet står sterkt når man kan se hvordan håndteringen av mobbingen vil bli. Rask kontakt mellom skole og hjem, med et klart budskap om at mobbing ikke er akseptert. Det må forstås som at partene i samarbeid må forstå hverandre og støtte hverandre i arbeidet. De voksne er rollemodeller. Utdanningsdirektoratet (2011a) påpeker at de voksne må rose god atferd hos eleven og reagere på negativ atferd. Det mener jeg ikke bare gjelder på skolen, men også hjemme, slik at eleven får en forståelse av at det ikke er akseptabelt med dårlig atferd overfor andre.

6.0 Oppsummerende betraktninger

Etter drøftingsdelen kan samarbeidet mellom hjem og skole oppsummeres som et viktig samarbeid der god dialog og det beste for eleven står sterkt. I likhet med ærlighet og rask dialog hvis det er antydning til eller oppstår mobbing. Mye godt arbeid gjøres, samtidig som skolen er kjent med at det forebyggende arbeidet må foregå hele tiden. Foreldrene blir sett på som en ressurs som tar en stor del av arbeidet, men skolen har noen klare forbedringsforslag til foreldrene. Blant annet det å se at en lærer leder en hel klasse og ikke bare den ene ungdommen til foreldrene, og også delta på foreldremøtene. Begrepet mobbing blir brukt i skolen, og de fleste har samme forståelse av hva begrepet betyr. Det kan likevel være vanskelig å skille mellom mobbing og erting. Den nye mobbeloven har blitt godt mottatt, og

skolene ser allerede ut til å være i godt gang med å praktisere den og gjøre den synlig for foreldrene gjennom foreldremøter. Det å være gode rollemodeller og ha like forventninger til elevene på skolen og hjemme ser ut til å være viktig for arbeidet mot mobbing. Skolen må presisere overfor foreldrene at de må høre på ungdommen sin, samtidig som de har klare regler når det kommer til oppførsel på skolen og fritiden.

Dette mener jeg viser at det er sterk enighet om hvor viktig samarbeidet mellom skole og hjem er, og jeg mener at jeg kan oppsummere ved si at i de fleste tilfellene er det en styrke for arbeidet skolen gjør for å forebygge og håndtere mobbingen. Uansett om skolen gjennomfører forbyggende tiltak på skolen, som foreldrene ikke er direkte delaktige i, har foreldrenes holdninger mye å si for hvor effektivt det forebyggende arbeidet blir. Også hvor fort håndtering av mobbesaker kommer igang. Jeg ser det som viktig at skole og hjem er et team i arbeidet med å forebygge og håndtere mobbing. Det gir større mulighet og bredde for å sikre et trygt og godt læringsmiljø for elevene på skolen.

Etter dette forskningsarbeidet har jeg fått enda mer kunnskap rundt fenomenet mobbing og hvilken plass samarbeidet med hjemmet har i arbeidet mot mobbing i skolen. Jeg har brukt teori fra kjent forsker innenfor fenomenet mobbing og knyttet teori og funn til Opplæringsloven. Derfor ser jeg på dette forskningsarbeidet som et viktig bidrag i å knytte skole-hjemsamarbeidet opp mot forebygging og håndtering av mobbing. Samtidig skal det påpekes at funnene i studien er hentet fra erfaringer til lærere og rektorer i virkeligheten, på to skoler, noe som gjør at det kanskje kan være vanskelig å overføre funnene ved skole-hjemsamarbeid til andre skoler som bruker samarbeid med hjemmet for å forebygging og håndtering av mobbing. Jeg har tilegnet meg flere erfaringer omkring hvor tidkrevende, men interessant et slikt forskningsarbeid er, og håper at flere finner forskningsarbeidet interessant. Har også fått et innblikk i at det ikke finnes mye forskning innenfor dette temaet, derfor håper jeg at min studie kan bidra til at skolene fokuserer enda mer på å samarbeide med hjemmet for å stoppe mobbingen i norske skoler. Ofte, i teorien jeg har lest, har skole-hjemsamarbeidet kun blitt omtalt som viktig, men ikke hvorfor. Videre i dette forskningsarbeidet hadde det vært interessant og sett på skole-hjemsamarbeid i arbeidet mot mobbing fra foreldrenes perspektiv. Da kunne man fått en enda dypere forståelse for hvor viktig samarbeidet er for elevenes trivsel på skolen.

7.0 Litteraturliste

- Abdoli, H.(2016). *Hvorfor samfunnsvitenskapelig metode?* Hentet 19.04.18 fra <https://sosiologen.no/student/hvorfor-samfunnsvitenskapelig-metode/>
- Alberti-Espenes, J. (2012). *Krenkelse i skolen – mobbingens bakteppe*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Bæck,K.U-D.(2013). *Lærer-foreldre-relasjoner under press*. Hentet 12.04.18 fra https://www.ntnu.no/documents/1272099285/1272385289/BARN_nr4-2013_bæck.pdf/a3d3fa1a-b3f1-4159-a3ae-04f869ef2106
- Dalland, O. (2014). *Metode og oppgaveskriving*. (5.utg.) Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dahlum, S. (2018). *Validitet*. Hentet 18.04.18 fra <https://snl.no/validitet>
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2010). *1.Kvalitative og kvantitative forskningsmetoder likheter og forskjeller*. Hentet 19.04.18 fra <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Medisin-og-helse/Kvalitativ-forskning/1-Kvalitative-og-kvantitative-forskningsmetoder--likheter-og-forskjeller/>
- Drugli, M.B. & Nordahl, T. (2016). *Forskningsartikkel: Samarbeidet mellom hjem og skole*. Hentet 31.10.17 fra <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/samarbeid/hjem-skole-samarbeid/samarbeidet-mellom-hjem-og-skole/betydningen-av-skole-hjem-samarbeid/>
- Eidsvåg, I.(2002). *Hva kjennetegner en god dialog?* Hentet 02.11.17 fra <https://isammeverden.cappelendamm.no/aktivitet.html?tid=1270251&sek=1150592>
- Elmholdt, C. (2006). *Cyberspace alternativer til ansigt-til-ansigt interviewet*. Hentet 05.05.18 fra http://www.psy.au.dk/fileadmin/site_files/filer_psykologi/dokumenter/CKM/NB41/cyberspace.pdf
- Eriksen, I.M. & Lyng, S.T. (2015). *Skolers arbeid med elevens psykososiale miljø. Gode strategier, harde nøtter og blinde flekker. Nova Rapport*. (14/15). Hentet 23.11.17 fra <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2015/Skolers-arbeid-med-elevenes-psykososiale-miljoe>

- Fangen, K. (2015). *Kvalitativ metode*. Hentet 19.04.18 fra <https://www.etikkom.no/FBIB/Introduksjon/Metoder-og-tilnarminger/Kvalitativ-metode/>
- Forskrift til opplæringslova. (2006). *Kapittel 20. Foreldresamarbeid i grunnskolen og vidaregåande opplæring*. Hentet 08.04.18 fra https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724/KAPITTEL_22#KAPITTEL_22
- Foss, S.A. (2009). *Ja til erting, nei til mobbing*. Hentet 20.03.18 fra <https://forskning.no/barn-og-ungdom-kommunikasjon-sosiale-relasjoner/2009/05/ja-til-erting-nei-til-mobbing>
- Fossbråten, L. & Paulsen, T.M. (2017). Foreldre, foresatte og pårørende. Hentet 02.05.18 fra <https://ndla.no/nb/node/66296?fag=8>
- Fredheim, A.G.(2017). *Nulltoleranse mot mobbing*. Hentet 12.04.18 fra <https://www.fylkesmannen.no/Nyheter/2017/07/Nulltoleranse-mot-mobbing-i-skolen/>
- Gilje, N. & Grimen, H. (1993). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- God Skole. (u.å.a.). *Hva er mobbing?* Hentet 25.03.18 fra <http://www.godskole.no/mobbing-og-krenkende-atferd/hva-er-mobbing>
- God Skole. (u.å.b.). *Samarbeid skole- hjem*. Hentet 11.04.18 fra <http://www.godskole.no/samarbeid-skole-hjem>
- God Skole. (u.å.c.). *Skole-hjem samarbeid*. Hentet 11.04. 18 fra <http://www.godskole.no/utfordringer-i-skolen/skole-hjem-samarbeid>
- God Skole. (u.å.d.). *Mobbing: Hva kan foreldre gjøre?* Hentet 11.04.18 fra <http://www.godskole.no/medlemssider/for-laerere/mobbing-hva-kan-foreldre-gjore>
- God Skole. (u.å.e). *Mobbeprogrammer*. Hentet 12.04.18 fra <http://www.godskole.no/mobbeprogrammer>
- Gusfre, S.K.(2017). *Aktivitetsplikten-hva er det?* Hentet 21.04.18 fra <https://laringsmiljosenteret.uis.no/om-laringsmiljosenteret/nyheter-og-presse/aktivitetsplikten-hva-er-det-article117312-21227.html>

- Haugstad, O. (2014). *Klasseledelse*. Kristiansand: Pedagogisk Forlag AS.
- Høiby, H. (2002). *Mobbing kan stoppes- håndbok for skolen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2000). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2016) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. (5.utg). Oslo: Abstrakt forlag AS
- Karlsen, S.M.(2010). *Zero-et program mot mobbing i skolen*. Hentet 12.04.18 fra https://uit.no/om/enhet/aktuelt/nyhet?p_document_id=197474
- Kunnskapsdepartementet (2017). *Læringsmiljø og mobbing*. Hentet 09.04.18 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/grunnopplaring/artikler/laringsmiljo-og-mobbing/id2353806/>
- Kvale, S & Brinkmann, S. (2017). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3.utg.) Oslo: Gyldendal akademisk
- Larsen, N.K. m.fl. (2018). *Elevundersøkelsen: Over 50.000 norske elever blir mobbet*. Hentet 05.04.18 fra https://www.nrk.no/norge/elevundersokelsen_-over-50.000-norske-elever-bli-mobbet-1.13878154
- Lillejord, S., Ruud, E., Fischer-Griffiths, P., Børte, K. & Haukaas, A.(2014). Forhold ved skolen med betydning for mobbing. *KSU forskningsoppsummering* (2), 3-18.
- Lyngsnes, K. & Rismark, M. (2014). *Didaktisk arbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Læringsmiljøsentret. (2017). *Foreldresamarbeid i skulen -kva seier loven og forskninga*. Hentet 20.03.18 fra <http://laringsmiljosenteret.uis.no/skole/skole-hjem-samarbeid/skole-hjem-samarbeid-hvordan-og-hvorfor/foreldresamarbeid-i-skulen-kva-seier-loven-og-forskinga-article118676-21856.html>
- Medietilsynet. (u.å.). *Nettmobbing*. Hentet 19.04.18 fra <http://www.medietilsynet.no/barn-og-medier/nettmobbing/>
- Midthassel, V.U.(2013). *Hva er autoritativ klasseledelse?* Hentet 12.04.18 fra <https://laringsmiljosenteret.uis.no/skole/klasseledelse/hva-er-klasseledelse/autoritativ-klasseledelse/hva-er-autoritativ-klasseledelse-article117071-21747.html>

- Moen, E. (2014). *Slik stopper vi mobbing – en håndbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- MOT. (u.å.a). *Mobbing: Mot bidrar til mindre mobbing*. Hentet 08.04.18 fra <https://www.mot.no/mot-bidrar-til-mindre-mobbing/>
- MOT. (u.å.b). *Hva er MOT?*. Hentet 08.04.18 fra <https://www.mot.no/hva-er-mot/>
- National Center for Education Statistics (2017). *Indicator 11: Bullying at School and Cyberbullying Anywhere*. Hentet 12.04.18 fra https://nces.ed.gov/programs/crimeindicators/ind_11.asp
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier*. Den skrivende forskeren. Oslo: Universitetsforlaget
- Nordahl, T. (2007). *Hjem og skole. Hvordan skape et bedre samarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 2015:2. (2015). *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*. Hentet 09.04.18 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/35689108b67e43e59f28805e963c3fac/no/pdfs/nou201520150002000dddpdfs.pdf>
- Olweus, D. (1992). *Mobbing i skolen. Hva vi vet og hva vi kan gjøre*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Olweus, D. (2010). *Mobbing i skolan- fakta och åtgärder*. I Thors, C.(Red), *Utstött- en bok om mobbing* (s.57-79). Stockholm: Lärarförbundets Förlag
- Opplæringsloven (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa*. Hentet 01.11.17 fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61#KAPITTEL_10
- Oserød Skole. (u.å.). *ART*. Hentet 20.04.18 fra <http://oserodskole.no/index.php?pageID=153>
- Oudmayer, K. (2014). *Du er viktigere enn du tror. En håndbok om forebygging og håndtering av mobbing*. Oslo: Humanist Forlag.
- Rigby,K. (u.å.).*Ken Rigby.net*. Hentet 18.04.18 fra <http://www.kenrigby.net/>
- RKBU vest- regionalt kunnskapssenter for barn og unge. (u.å.). *Hva er Olweusprogrammet?* Hentet 12.04.18 fra <http://uni.no/nb/uni-helse/hva-er-olweusprogrammet/>
- Roland, E. (2014). *Mobbingens psykologi. Hva kan skolen gjøre?* (2.utg). Oslo: Universitetsforlaget.

- Sander, K. (2017a). *Forskningsdesign*. Hentet 14.04.18 fra <https://estudie.no/hva-er-forskningsdesign/>
- Sander, K. (2017b). *Reliabilitet*. Hentet 18.04.18 fra <https://estudie.no/reliabilitet/>
- Unicef. (u.å.). *Mobbing i det skjulte*. Hentet 11.04.18 fra <https://www.unicef.no/elsk-meg/mobbing-i-det-skjulte>
- Utdanningsdirektoratet (2011a). *Arbeid mot mobbing. Veileder for ansatte og ledere i grunnskolen*. Hentet 02.11.17 fra https://www.udir.no/globalassets/upload/laringsmiljo/5/arbeid_mot_mobbing_veileder_bm.pdf
- Utdanningsdirektoratet (2011b). *Foreldresamarbeid i grunnskolen og videregående opplæring Udir-7-2010*. Hentet 11.04.18 fra <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Laringsmiljo/Udir-7-2010-Foreldresamarbeid-i-grunnskolen-og-videregaende-opplaring/>
- Utdanningsdirektoratet (2015). *Prinsipper for opplæringen*. Hentet 11.04.18 fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/prinsipper-for-opplaringen2/>
- Utdanningsdirektoratet (2016). *Hva er et godt læringsmiljø?* Hentet 09.04.18 fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/psykososialt-miljo/hva-er-et-godt-laringsmiljo/>
- Utdanningsdirektoratet. (2017a). *Elevundersøkelsen*. Hentet 08.03.18 fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/brukerundersokelser/elevundersokelsen/>
- Utdanningsdirektoratet. (2017b). *Ordensreglement Udir-8-2014*. Hentet 09.04.18 fra <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Laringsmiljo/Ordensreglement-Udir-8-2014/3-Hva-er-formalet-med-ordensreglementet/>
- Utdanningsdirektoratet. (2017c). *Guide til foreldre med barn som ikke har det bra på skolen*. Hentet 11.04.18 fra <https://www.udir.no/nullmobbing/guide-til-skoleforeldre-med-barn-som-ikke-har-det-bra-pa-skolen/>

- Utdanningsdirektoratet. (2017d). *Skolemiljø Udir-3-2017*. Hentet 12.04.18 fra <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017/6.-hva-skal-skolen-gjore-aktivitetsplikten/>
- Utdanningsdirektoratet. (2018a). *Elevundersøkelsen 2017: flere elever sier de blir mobbet*. Hentet 08.03.18 fra <https://www.ntbinfo.no/pressemelding/elevundersokelsen-2017-flere-elever-sier-de-blir-mobbet?publisherId=89282&releaseId=16529042>
- Utdanningsdirektoratet. (2018b). *Informasjon til elever og foreldre om skolemiljø*. Hentet 12.04.18 fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/informasjon-til-foreldre/>
- Wendelborg, C. (2017). *Mobbing og arbeidsro i skolen. Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2016/17*. Hentet 30.10.17 fra https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2017/mobbing-og-arbeidsro-i-skolen_elevundersokelsen-2016_rapport-fra-ntnu.pdf
- Wendelborg, C. (2018). *Mobbing og arbeidsro i skolen. Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2017/18*. Hentet 05.04.18 fra https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2018/mobbing-og-arbeidsro-i-skolen-2017_18.pdf
- Westergård, E. & D. Galloway (2004). Parental Disillusionment with School: prevalence and relationship with demographic variables, and phase, size and location of school. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 2004 (2).
- Westergård, E. (2014). *Utfordringer i skole-hjem-samarbeidet*. Hentet 25.03.18 fra <https://laringsmiljosenteret.uis.no/skole/skole-hjem-samarbeid/skole-hjem-samarbeid-hvordan-og-hvorfor/utfordringer-i-skole-hjem-samarbeidet-article117203-21856.html>

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguider

Intervjuguide – lærerne

Problemstilling: *Hvordan kan skole-hjemsamarbeid bidra til at nulltoleransen mot mobbing i skolen blir ivaretatt?*

Forskningsspørsmål:

- *Hva legger skolen/lærerne i begrepet mobbing?*
- *Hva gjør skolen i dag for å ivareta nulltoleransen mot mobbing gjennom forebygging?*
- *Hvilken betydning har skole-hjemsamarbeidet for lærerne?*

Spørsmål	Notater
<p>Informasjon om masteroppgaven</p> <ul style="list-style-type: none">- Formål- Hvorfor intervju med rektor og lærere- Hvordan datamaterialene skal brukes i oppgaven- Om anonymiteten <p>Åpningsspørsmål:</p> <ul style="list-style-type: none">- Hvor lenge har du vært lærer?- Kan du gi eksempler på erfaringer som du har med mobbesaker?- Hva synes du om den nye mobbeloven? <p>Mobbing</p> <ul style="list-style-type: none">- Hva legger du i definisjonen på mobbing?- Hva legger du i det å være trygg på	

skolen?

- Hvilke former for mobbing har du sett?
- Hva vil du si er å være en synlig voksen?

Nulltoleranse

- Hvordan forstår du begrepet nulltoleranse?
- Hvordan mener du nulltoleransen skal opprettholdes best mulig?
- Er du kjent med noen antimobbingsprogram som brukes i skolen?

Relasjoner

- Hvilken betydning mener du elev-lærer relasjonene har når det gjelder å opprettholde nulltoleransen mot mobbing? Hvorfor?
- Hvem har du erfart at/tror du elevene går til hvis de opplever mobbing? Medelever, lærere, foreldre ...

Skole-hjemsamarbeid

- Hva er viktig i første møte med foreldrene?
- Hvordan synes du samarbeidet er med foreldrene i dag?
- Hvilke utfordringer kan eller har oppstått?
- Opplever du foreldrene som samarbeidsvillige?
- Hva kan skolen gjøre for at samarbeidet skal bli bra?
- Hva forventer du av foreldrene når

<p>det kommer til samarbeidsevner?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Under foreldremøter og foreldresamtaler, hvordan blir foreldre informert om betydningen av å forebygge mobbing? - Hvilke erfaringer har du med foreldresamarbeid? - På hvilken måte har du erfart at foreldresamarbeidet er viktig for elevens læring og trygghet på skolen? - På hvilken måte kan forelder være ressurser med hensyn til å forebygge mobbing? - Hvilke tips ville du gitt til foreldrene for at de skal kunne forebygge og oppdage mobbing? - Hvordan mener du at foreldre og lærere kan arbeide i team for å forebygge, stanse og forhindre mobbing? Hvorfor? <p>Forebygging</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hvordan synes du din skole i sin helhet arbeider med å forebygge mobbing? - Er det noe som kan gjøres bedre? - Hva gjør du som lærer for å forebygge mobbing i ditt klasserom? - Hva regner du som de aller viktigste tiltakene mot mobbing? Hvorfor? <p>Avsluttende spørsmål</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er det noe du vil tilføye? 	
--	--

Intervjuguide- rektor

Problemstilling: *Hvordan kan skole-hjemsamarbeid bidra til at nulltoleransen mot mobbing i skolen blir ivaretatt?*

Forsknings spørsmål:

- *Hva legger skolen/lærerne i begrepet mobbing?*
- *Hva gjør skolene i dag for å ivareta nulltoleransen mot mobbing gjennom forebygging?*
- *Hvilken betydning har skole-hjemsamarbeidet for lærerne?*

Spørsmål	Notater
<p>Informasjon om masteroppgaven</p> <ul style="list-style-type: none">- Formål- Hvorfor intervju med rektor og lærere- Hvordan datamaterialene skal brukes i oppgaven- Om anonymiteten <p>Åpningsspørsmål:</p> <ul style="list-style-type: none">- Hvor lenge har du vært rektor?- Hvilke erfaringer har du med mobbesaker?- Hva synes du om den nye mobbeloven? <p>Mobbing</p> <ul style="list-style-type: none">- Hva legger du i definisjonen på mobbing?- Hva legger du i det å være trygg på skolen?	

- Hvilke former for mobbing har du sett?
- Hva vil du si er en synlig voksen?
- Har skolen utarbeidet en plan for forebygging og håndtering av mobbing?
- Er det viktig at ledelsen på skolen er synlig i arbeidet mot mobbing? Hvordan?

Nulltoleranse

- Hvordan forstår du begrepet nulltoleranse?
- Hvordan mener du nulltoleransen skal opprettholdes best mulig?
- Har skolen brukt/bruker noe antimobbeprogram?

Relasjoner

- Har du alltid en åpen dør slik at elevene/lærerne/foreldre har oppdaget eller opplevd mobbing kan komme til deg?
- Hvem har du erfart at/tror du elevene går til hvis de opplever mobbing? Medelever, lærere, foreldre ...

Skole-hjemsamarbeid

- Legger skolen vekt på skole-hjemsamarbeidet? Hvordan?
- Hva kan skolen gjøre for at samarbeidet skal bli bra?
- På hvilken måte er foreldrene viktig når det kommer til å forebygge mobbing?
- Under foreldremøter og

<p>foreldresamtaler blir foreldre informert om betydningen av å forebygge mobbing?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hvilke erfaringer har du med foreldresamarbeid? - På hvilken måte har du erfart at foreldresamarbeidet er viktig for elevenes læring og trygghet på skolen? - Har du noen gang deltatt på møter med foreldre for å ordne opp i en mobbesak? Hvordan valgte du å gjennomføre møtet? Hvordan opplevde du det? <p>Forebygging</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hvordan synes du skolen i sin helhet arbeider med å forebygge mobbing? Hvilke tiltak mener du kan bidra til å bedre dette? - Hva regner du som de aller viktigste tiltakene mot mobbing? Hvorfor? <p>Avsluttende spørsmål</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er det noe skolen kan bli bedre på ved forebygging og foreldresamarbeid? - Har du noe å tilføye? 	
--	--

Problemstilling: *Hvordan kan skole-hjemsamarbeid bidra til at nulltoleransen mot mobbing i skolen blir ivaretatt?*

Forskningsspørsmål:

- *Hva legger skolen/lærerne i begrepet mobbing?*
- *Hva gjør skolene i dag for å ivareta nulltoleransen mot mobbing gjennom forebygging?*
- *Hvilken betydning har skole-hjemsamarbeidet for lærerne?*

Spørsmål	Notater
<p>Informasjon om masteroppgaven</p> <ul style="list-style-type: none">- Formål- Hvorfor intervju med rektor og lærere- Hvordan datamaterialene skal brukes i oppgaven- Om anonymiteten <p>Åpningsspørsmål</p> <ul style="list-style-type: none">- Hvor lenge har du arbeidet med mobbing?- Hvilke erfaringer har du med mobbesaker?- Hva synes du om den nye mobbeloven? <p>Mobbing</p> <ul style="list-style-type: none">- Hva legger du i definisjonen på mobbing?- Hva legger du i det å være trygg på skolen?- Hvilke former for mobbing har du sett?	

- Hva vil du si er en synlig voksen?

Nulltoleranse

- Hvordan forstår du begrepet nulltoleranse?
- Hvordan mener du nulltoleransen skal opprettholdes best mulig?
- Er du kjent med noen antimobbingsprogram som brukes i skolen? Hvilke?

Relasjoner

- Hvilken betydning mener du elev-lærer relasjonene har når det gjelder å opprettholde nulltoleransen mot mobbing? Hvorfor?
- Hvem har du erfart at/tror du elevene går til hvis de opplever mobbing? Medelever, lærere, foreldre ...

Skole-hjemsamarbeid

- Hva er viktig i første møte med foreldrene?
- Hvordan vil du si at samarbeidet mellom skole og foreldre er i dag i skolen?
- På hvilken måte kan arbeidet med hjemmet være utfordrende? Både generelt og ved mobbesituasjoner.
- Ser du dagens foreldre som samarbeidsvillige? På hvilken måte?
- Hva kan skolen gjøre for at samarbeidet kan bli enda bedre?
- Hva forventer du av foreldrene når det kommer til samarbeidsevner?
- Hvordan ville du ha informert

<p>foreldrene om nulltoleranse for mobbing på skolen, og hva de kan gjøre for å forebygge?</p> <ul style="list-style-type: none">- Har du noen erfaringer med foreldresamarbeid som du kunne tenkt deg å dele?- Er foreldresamarbeidet viktig for elevenes læring og trygghet på skolen? På hvilken måte?- Hvordan kan foreldrene og lærerne arbeide i team for å motarbeide mobbing? Hvorfor? <p>Forebygging</p> <ul style="list-style-type: none">- Hvordan synes du skolene i sin helhet arbeider med å forebygge mobbing? Er det noe som kan gjøres bedre?- Hva bør gjøres i klasserommet og hva bør gjøres i sin helhet på skolen?- Hva regner du som de aller viktigste tiltakene mot mobbing? Hvorfor? <p>Avsluttende spørsmål</p> <ul style="list-style-type: none">- Er det noe du vil tilføye?	
--	--

Vedlegg 2: Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring

Mitt navn er Trine Tellesbø og jeg er student ved masterstudiet tilpasset opplæring ved Nord Universitet. I min masteroppgave undersøker jeg hvordan skoler ivaretar nulltoleransen for mobbing gjennom skole-hjemssamarbeid. Grunnen til at jeg valgte dette temaet er for å bli bedre kjent med hvordan man som lærer kan samarbeide med foreldre for å forebygge mobbing. Samarbeid med hjemmet og temaet mobbing hver for seg ser jeg på som en utfordring, og hvordan dette skal fungere sammen er jeg interessert å vite mer om før jeg selv skal begynne å jobbe som lærer. Foreløpig problemstilling er: "Hvordan kan skole-hjemssamarbeid bidra til at nulltoleransen mot mobbing i skolen blir ivaretatt?"

I undersøkelsen vil jeg intervjuere lærere/pedagog og rektorer på ulike skoler for å finne ut mer om temaet for masteroppgaven. Jeg er interessert i å høre om de erfaringene som lærere og ledere ved ulike skoler har knyttet til det å ivareta målet om nulltoleransen mot mobbing. Intervjuene vil gjennomføres individuelt og jeg håper å få lov til å ta samtalen opp på bånd for slik lettere å kunne huske innholdet i det som blir sagt. Dataene fra intervjuene blir anonymisert, og lydopptakene blir slettet etter at mastergradsprosjektet er ferdig. På den måten blir ikke noe informasjon tilbakeført til deg eller din skole. Jeg gjør oppmerksom på at du når som helst kan trekke din deltagelse i undersøkelsen.

Før oppstart av intervjuet vil jeg at du undertegner dette skrevet for å gi samtykke til å delta som informant i prosjektet.

Sted og dato

Signatur

Kontaktinformasjon:

Trine Tellesbø

e-post [REDACTED]

Mobil: [REDACTED]

Vedlegg 3: Svar fra NSD

Ann Karin Orset

7600 LEVANGER

Vår dato: 15.12.2017

Vår ref: 57419 / 3 / LH

Deres dato:

Deres ref:

Vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning § 31

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 26.11.2017 for prosjektet:

<i>57419</i>	<i>Nulltoleranse mot mobbing i skolen med et godt skole-hjemsamarbeid</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Nord universitet, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Ann Karin Orset</i>
<i>Student</i>	<i>Trine Tellesbø</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er meldepliktig og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av personopplysningsloven § 31. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Vi forutsetter at du ikke innhenter sensitive personopplysninger.

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 15.05.2018 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Dag Kiberg

Lise Aasen Haveraaen

Kontaktperson: Lise Aasen Haveraaen tlf: 55 58 21 19 / Lise.Haveraaen@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Trine Tellesbø, trine_tel@netman.com